

MUZSIKÁLÓ ÓRA

REGÉNY

IRTA
SZOMAHÁZY ISTVÁN

TARTALOM

Takácsy János fiai.
Micike beköltözik a sárga házba.
Ég a lámpa.
Mihály gondolkodik.
Micike átvirrasztja az éjszakát.
Viktor Pesten jár.
Mihálynak rossz sejtelmei vannak.
Levél a Bodzafa-utcába.
A szemfüles Schuck úr levele.
Micike rémeket lát.
A madárka kirepül a fészekből.
Ut a pesti éjszakába.
Mihály dadává lesz.
Micike csúfolódik az öregekkel.
Mihály késő éjjel az üzletbe rohan.
Séta az erdei házhoz.
Egy nagyprépost, aki sírva fakad.
Egy éjjel a Kék elefántnál.

Takácsy János fiai.

A fűszerüzlet fölött, széles kőtalapzaton, egy kékre festett elefánt trónolt.

Mikor került oda? Ki volt a szobrász, akinek agyában a fantasztikus állat megszületett? Mit jelképezett a sötét bolt fölött, melynek áruit még a legrugalmasabb logika se tudta volna összefüggésbe hozni a dsungelek óriásával? Nem valószínű, hogy ezt tudta volna valaki a kisváros lakói közül, akik ősidők óta megszokott háziállataik közé sorozták a fűszerüzlet kék elefántját.

A bolt, mely fölött a furcsa állat trónolt, sötét, boltozatos és hosszú volt s nehéz, fűszeres illatok áramlottak ki belőle a szürke templomtér házai közé. A sáfrány, a petroleum, a fejetlen halak, a kövér kocsiikenőcs illatfoszlányai állandóan ott lebegtek a sívár téren, melyre kicsike, vaskosaras ablakok könyököltek s mely fölött ködös magasságban, a plébánia kövér tornya kémlelődött a távoli hegyek felé. A bolt aranyos felírásait rég elkoptatta az őszi eső; ötven év óta csak tétova vonások jelezték, hogy az üzlet a Takácsy János fiai-nak tulajdona, hogy fűszer- és gyarmatárukat árusítanak benne s hogy a *Déli Csillag* című német biztosító-társaság főügynöksége is e tiszteletreméltó helyiségekben székel. A kék elefánt az ósdi erkölcsök, az üzleti szoliditás, a polgári jólét szimbolumaként állt a kisvárosiak köztudatában.

Takácsy János, aki az üzletet hasonnevű apjától örökölte, rég meghalt, de emléke még most is ott lebegett az alacsony házak fölött, melyek a dunántúli kék hegyek lábánál meghúzódtak. A gazdag fűszeres polgármestere, nábobja és Deák Ference volt a kisvárosnak s kopasz homloka hatalmas tarkója és becsületes szigorúsága még mindig változatlan fénnel világított az utódok emlékezetében. Puritán, kissé savanyú, de feltétlen tiszteletreméltó ház volt ez, melyet az Erkölcs és az Ájtatosság jegyében kormányoztak; a kacagás épp oly ismeretlen hang volt benne, mint a duhajság vagy a pörlekedés lármája. Takácsy János húszéves korától hetvenéves koráig mindig egyszínű ruhában járt, télen-nyáron ötkor ugrott ki párnái közül s tíz perccel később még a négyéves gyermeket is fölébresztették nyugodt hajnali álmából. Ötven éven át ugyanazok az ételek kerültek mindennap az asztalra, az ebédet az üzlet pultján, a vacsorát az üvegajtó mögött lévő ebédlőben tálalták föl s este kilenckor, mikor az öreg muzsikáló óra a *Havasi lány* című opera gavotte-ját eljátszotta, könyörtelenül eloltottak minden lámpát, mert Takácsy János bűnös léhaságnak minősítette a céltalan esti virrasztást. Kilenc előtt tíz perccel a családfő méltóságteljes ásítással szakította meg a nyugodt emésztés csöndjét; ez jeladás volt arra, hogy az asszony, a gyermekek, a segédek és az inasok hada, akik valamennyien együtt étkeztek a családdal, sietve visszavonuljanak hálósobáikba. Tíz perc alatt mindenki az ágyban feküdt; csak az öreg cseléd, aki valamikor sihederlánykép került a házba, bóbiskolt még egy darabig a forró víz fölött, melyben az edényeket elmosta. Féltízkor azonban a konyha petroleumlámpája is követte előkelőbb társai példáját.

Igy élt késő aggságaig a szigorú vén ember s gyermekeit, akikkel az ég megáldotta, szintén a maga és az öreg ház képeire formálta. A két fiú sohase játszott, mint más gyermek; iskolából hazajövet összeráncolt szemöldökkel ültek irkáik fölött s pihenésként - vasárnap délután - kivétel nélkül olyan könyveket olvastak, melyekben csupa komoly és szorgalmas lény szerepelt. Aki téli reggeleken, mikor táskájukkal a hátukon az iskola felé ballagtak, a havas gyalogjárón találkozott velük, sovány, töprenkedő kis aggastyánoknak nézhette őket, akik egy csodálatos véletlen folytán még mindig nem nőttek ki gyerekcipőjükből. Bizalmas pajtásuk vagy kedves titkuk épp oly kevésbé volt, mint ostoba és fölösleges játékszerük; a kis Takácsyak gúnyosan elfintorított ajakkal nézték a lapdázó, hancurozó gyerekeket s tíz krajcárnyi heti zsebpénzükből, melyről rendszeres könyvet vezettek, hatot megtakarítottak szombat estéig.

Takácsy János ilyenkor helyeslőleg bólintott s a tizenkét krajcárt gyümölcsözőleg elhelyezte a Takarékpénztárban, amelynek ügyvezető igazgatója volt.

Az öreg Takácsy János szelleme mikor a Kék elefánt gazdája végre beköltözött a sírboltba, melyet aggodalmas gonddal építtetett (ön maga ellenőrizte naponként a kőművesek munkáját), még sokáig ott lebegett a ház fölött, ahol egy hosszú emberéleten át tanyát ütött. Az összehöppörödött kis asszony kedvéért, akit a kisvárosiak szerint Takácsy János kulccsal húzott fel reggelenként, tovább is szigorúan betartották a házirendet; korán feküdtek, korán keltek, kilenckor szigorúan eloltottak minden petróleumlámpát, s legfőljebb abban történt némi változás, hogy most vasárnaponként valamennyien kizarándokoltak a családi sírbolthoz, ahol a vastagnyaku, vén fűszeres az örök álmát aludta. Ilyenkor félénken tekintettek a nehéz márványlapra, mely a sírbolt bejáratát eltakarta; s a legkisebb nesznél ijedten néztek egymásra, mert az az érzésük volt, hogy a szigorú öreg ember feje hirtelen fel fogja emelni a vaskarikás márványfödeletet. De szerencsére nem történt ilyen csoda; Takácsy János nyugodtan feküdt zsinóros atillájában s csak éjjelenként rohant vissza a Templom-utcába, hogy régi házatája fölött szemlét tartson.

Az aszaltszilva-formájú kis öregasszony azonban nem sokáig özvegyeskedett a csendes tanyán, hanem egy tavaszi reggel örökre búcsút mondott rézedényeinek s engedelmesen odafelelt az ura mellé, ahogy ötven éven át minden este tenni szokta. Most aztán kiderült, hogy a nevelés nem változtat a vér hajlamain; a két fiú egyszerre széttörte a szűk gubót, melyben ifjúsága idején szorongott és szinte átmenet nélkül öltötte föl azt a formát, melyet a titokzatos emberi sors rendelt neki. Már a kisebbik is túl volt a huszonötödik életévén, mikor a nagy vagyon hirtelen az ölükbe cseppent; s a kisvárosiak ugyancsak tágra nyitották a szemüket a különös színjáték láttára, mely ekkor a szemük előtt lejátszódott. A Kék elefánt-ot és a hozzája tartozó üzletet az örökösök - mint várni lehetett - közösen vették birtokukba; de amíg Mihály, az idősebb fiú, aki apjának külsőleg is képmása volt, ezután is hű maradt igavonótermészetéhez s ha lehet, még kopottabban járt, mint az öreg elefánt életében, Viktor, a fiatalabb, szinte egy éjszaka alatt lerázta magáról a bilincseket, melyekkel türelmetlen tagjait oly sokáig megbéklyózták. Egy este - olyan szenzáció volt ez, melyről hetekig beszéltek a kisvárosban - Takácsy Viktor megjelent az egyetlen zenés-kávéházban s öt forintot adott a cigánynak, aki egy pattogó polkát eljátszott neki. „Még csak az hiányzik, hogy pezsgő mellett duhajkodjék!” - mondta a vaksi takarékpénztári könyvelő, aki édesapjának a jobbkeze volt; és íme, három hét múlva, valóra vált a lehetetlen fantazmagória; Viktor pezsgő meg muzsikaszó mellett töltötte el az éjszakát s a vén elefánt riadtan nyitotta föl apró kőszemeit, mikor dülöngélő kis gazdáját a kövezeten megpillantotta.

A két fiú életútja - bár látszólag egy ösvényen haladtak - e perctől fogva végképen elkanyarodott egymástól: Mihály hajnaltól napestig a Kék elefánt-ot szolgálta, nehézkes lábaival fürgén járt a raktárak és a pincék között, hajadonfőtt szegezte a ládákat az óriási udvarban és fáradhatatlanul veszekedett a részeg fuvarosokkal, akik a bolt előtt tanyáztak. - Viktor ellenben későn feküdt és későn kelt, néha, a látszat kedvéért, egy-egy órácskát az üvegfallal elkerített irodában töltött, de aztán orrát fintorgatva dobta le magáról a kabátot, melybe a héring- és kocsikenőcs-szag bevette magát. És este, zárás után, a fiatalabb örökös mind ritkábban jelent meg a családi asztalnál; zsakettben, selyemnyakkendősen vacsorált az *Arany korona* éttermében, a kisváros előkelő fiatalsága közt, mely aranyvignettás palackok mellett virrasztotta át az éjszakákat s hajnaltájt éjjeli zenével riasztotta föl álmukból a divatban lévő kisasszonyokat.

- Nem gondolod, hogy botrányos életmódot folytatsz, öcsém? - kérdezte néha a becsületes Mihály, aki otromba bőrujjasában már akárhányszor ott állt az üzlet előtt, mikor Viktor a mulatozásból hazatért.

Viktor vállat vont és füttyörészve sietett föl a keskeny falépcsőn, mely ötven éven át az édesapja kemény lépteitől visszhangzott. És délfelé ha nehéz álmából felébredt, míg Mihály, ceruzával a füle mögött, sietve kanalazta levesét a szalvétával megterített hátsó pulton, hevenyészett bon-okat csempészett a pénztári fiókba s lopva távozott az üzletből, nehogy a bátyja unalmas szemrehányásait hallania kelljen. És ha Mihály, másnap vagy harmadnap, a jogtalan előlegeit mégis csak számonkérte tőle, Viktor gúnyosan lóbálta sovány lábszárait s impertinensül fújta cigarettája füstjét a bátyja arcába.

- Huszonöt éven át úgy kellett élnem, mint egy árvaházi növendéknek, - most már élvezni akarom az életemet és a vagyonomat. Csak azt költöm, ami jog szerint engem illet, - és ha kifogásod van ellene, hát akár azonnal elválhatunk egymástól.

Mihály, aki rettegett attól, hogy a vagyont kétfelé osszák s aki testestül-lelkestül kereskedő volt, mint az édesapja, szó nélkül visszatért ilyenkor a ládái közé, Viktor pedig, ezüstbotját lóbálva, sétált végig a járókelőktől népes piaci korzón.

Igy érkezett el az a nap, mikor Viktor, egy vasárnap délelőtt, váratlanul bekopogtatott az emeleti oduba, mely Mihálynak a hálósobája, a szalonja és a fogadóterme volt.

- Ráérsz? Nem zavarlak? Van egy félórád a számomra? - kérdezte öreges testvérétől, aki éppen a heti borotválkozásához készülődött.

Mihály csodálkozva bólintott, mire Viktor, kissé húzódozva, helyet foglalt egy öreg ripszkarosszékben, melyben néhai édesapja az ujságot olvasni szokta.

- Mihály, nagy ujság van, - és illőnek tartom, hogy te veled közöljem először. Feleségül veszek egy drága kis leányt, akivel kölcsönösen szeretjük egymást. Van tisztességes fekete kabátod, hogy az eljegyzésre eljöhess?

Mihály, nagy meglepetésében, borotvájával majdnem lenyisszantotta a füle cimpáját.

- Megházasodol? - kérdezte oly ijedtséggel, mintha az öccse arról értesítette volna, hogy őrnök áll be a középkori Zsigmond-toronyba.

Viktor nevetve bólintott:

- Mi ebben a csodálnivaló, jámbor bátyám? Huszonhatéves vagyok, tehát megértem arra, hogy egy asszonnyal háborúságba keveredjem, Istennek hála, a tejbe is van mit aprítanom, nem is szólva arról, hogy a jövődöbelim se szegény leány.

- És kit akarsz feleségül venni?

Viktor belenyúlt a tárcájába és egy kicsike, sápadt fényképet szedett elő a temérdek írás közül.

- Ismered? - kérdezte mosolyogva, de valami hányiveti büszkeséggel, miközben a szép leánycot gyengéden végigsimogatta a szemével.

Mihály ránézett a képre s az arca szinte téglaszínűvé vált meglepetésében.

- Mici, Putnoky Mici a menyasszonyod? - kiáltott föl elképedve, miközben újra csöpp híjja volt, hogy a füléből egy jó darabot lekanyarítson.

Mici gazdag árvalány volt, közeli rokonuk a Takácsyoknak, aki ötéves kora óta az angol-kisasszonyok kolostorában nevelkedett s vasárnap délutánonként habos csokoládét szokott ozsonnázni a Takácsy néni ebédlőjében. A fiúkat kisgyerek kora óta tegezte s ünnepnapokon, ha a jó nővérek szabadságot adtak neki, Viktor volt a kísérő lovagja az elcsendesült kisvárosi utcákon.

- És Mici feleségül megy hozzád? Már nyilatkozott, hogy hajlandó hozzád feleségül menni? - kérdezte még mindig elhülve Takácsy Mihály.

- Ugy van, a kisleány kész erre a hőstetre, nem hiába, hogy már gyerekkorában is egyedül mert aludni a legsötétebb szobájukban. Az ilyen tizennyolcéves fruskák egyáltalában sokkal bátrabbak az egykorú fiúknál! Mert bátorság kell hozzá, úgy-e, hogy valaki egy ilyen kor-helyhez feleségül menjen?

Mihály nem szólt, hanem csöndesen tovább folytatta a borotválkozást. Nem mondta meg, hogy mit gondol, de később megkérdezte az öccsétől:

- És mikor lesz az eljegyzésed?

- Szombat este és melegen ajánlom, hogy benzineztesd ki addig tisztességesen a szalonkabátodat. Vagy ha nem sajnálod a pénzt, hát csináltass egy új kabátot az öreg Novotnyánál, - utóvégre nincs kizárva, hogy még a magad eljegyzésén is hasznát vedd.

Mihály - isten csodája - új kabátot csináltatott s szombat este már a Novotny bácsi remekében vett részt a fiatalok eljegyzési ünnepén. Hat héttel később megvolt az esküvő is s a komoly kis szőke nő beköltözött az apró, emeleti ablakok mögé, melyek előtt a kőből faragott kék elefánt posztolt.

Micike beköltözik a sárga házba.

A néhai Putnoky, Takácsyné testvéröccse, jószágkormányzója volt az öreg püspök öméltóságának s a töpörödött, szentéletű kis főpap még talán az ebédjét se tudta volna elfogyasztani a jókedvű, szőke, örökké tréfálgató férfi nélkül, aki borotvált állával és kenderszínű Maximilián-pofaszakállával aféle csintalan lengyel gróf szerepét játszotta az unalmas kisvárosban. Putnoky vörös nyakkendőt és hegyesorru lakkcipőt hordott, merészen szembemosolygott a piacon korzózó szép asszonyokkal s éjszakánként hazárdot játszott az úri kaszinóban, ahol azelőtt csak a tarokk és a keresztmáriás járt. Könnyelmű, életvidám és szeretetreméltó ember volt a szőke Putnoky, aki néha szimatolva, felhúzott orral nézett körül a sógora fűszeresboltjában.

- Tengeri rákot még mindig nem tartasz? - kérdezte a megbotránkozott, öreg Takácsy Jánost, aki minden garast a fogához vert és egy héringet is sajnált volna elfogyasztani, mivel ebben is oktalan pénzfecsérlést látott.

A kék elefánt azonban, jó üzletember léte, nem adott hangosan kifejezést érzelmeinek; sőt: rákot, pástétomot és déligyümölcsöt is készséggel rendelt pazarló sógora számára, aki a pénzt csak haszontalan lim-lomnak tekintette. És esténként, ha néha a püspöki jószágkormányzó csinos házában teázott családotul a vén boltos, atavisztikus fukarságát legyőzve, kedvére dúskálkodott a drága nyalánságokban s legfőljebb otthon, vetkőzés közben, szólt a feleségéhez:

- Az öcséd a szegények házában fog meghalni, - ez épp oly bizonyos, mint a kétszer kettő négy. Magunk közt szólva, nem is hiszem, hogy valamennyi kereke együtt van...

A jóslat nem vált be, mert Putnokyt, rövid életében, szinte üldözte a szerencse. A püspöknél annyi pénzt keresett, amennyi csak jól esett neki, a kártyában minden partnerét kifosztotta s akár mennyi nagy bankót dobott is ki az ajtón, valamennyi visszatért hozzá az ablakon keresztül.

Micike, a család egyetlen kislánya, ebben a vidám és könnyelmű környezetben töltötte a gyermekéveit, francia kisasszonnyal, kis hercegnőnek kiöltözve, ment reggelenként az iskolába, s fehér szobácskájában annyi drága játékszer volt felhalmozva, hogy egy királylány is irigykedhetett volna rá. Putnoky szinte beteges rajongással viseltetett a gyermek iránt: derűs és életvidám kék szeme akárhányszor könybe lábadt a csacsogó kisleány láttára s néha, minden ok nélkül, a csókok valóságos zuhatagával árasztotta el a kicsike rózsás arcát, mintha attól félt volna, hogy egy rossz szellem hirtelen elragadja tőle.

- Apa, - mondta ilyenkor a kisleány lihegve, - ne szeress ennyire, mert mindjárt megfojtasz a csókjaiddal.

A Putnoky-ház zöld zsalúja mögül naphosszat édes zongoraszó verődött ki a püspök kertjére, melyben komorarcú penzionátusok sétáltak. Odabenn, a pompás földszintes kuriában, irigylésreméltóan harmonikus élet folyt: a fehér asztal csillogott az ezüsttől és a virágoktól, az istállóban nagyszerű parádéslovak vihogtak, a konyha impozáns tűzhelyén állandóan lakodalmi ebédeket főztek s a virágos kert fehér homokútján, a ragyogó üveggömbök közt, alkonyattájt csipkeruhás, finom, nevető asszonyok szívták magukba a rózsák és a rezedák illatát. Az idílt csak a házigazda megérkezése zavarta meg, aki hangos szóval, fiatalos féktelenséggel rontott be, mintha állandóan valami örömdetes ujságot hozna.

- Teringettét, ti itt nyugodtan szieztáztok, mikor én nyolc vendéget hívtam vacsorára? Egy-kettő, lássatok hozzá a sütéshez-főzéshez, mert nem akarom, hogy a barátaim előtt szégyent valljak...

Az állandó napsütés, mely a kedves házat bearanyozta, fájdalom, nagyon rövid életű volt: Putnokyné meghalt, mielőtt második kicsikéjének életet adott volna, a szőke, örökké vidám bohémet pedig egy este véresen megsebesülve hozták haza a vadászatról, melyet a püspök zsigmond-pusztai erdejében rendezett. Hogy a katasztrófa miképp történt, az voltaképp nem is tudódott ki egészen tisztán; Putnoky töltött fegyvere állítólag megakadt egy faágban s a golyó a szerencsétlen ember tüdejébe furódott. A halálküzdelem csak a hajnali órákig tartott; a beteg ekkor, szemének egy rebbenésével, magához intette megdöbben sógorát, aki családotul mellette virrasztott.

- Vigyázz rá, - súgta kínosan, miközben beteg tüdeje ijesztően zihált - és légy az apja helyett az édesapja. János, most hiszem az Istent, mert nem lehet, hogy a kislányomat ne lássam többé...

Takácsy János másnap gyámja lett a szegény kis csöppségnek, aki hat esztendejével egyedül maradt ezen a hideg földön, - és pedáns ember létére azt tartotta a leghelyesebbnek, hogy hugocskáját a jó angol kisasszonyok gondjaira bizza. Micike egy reggel bevonult a zárdába, ahol ünnepies szentképek, sápadt asszonyok és jól elzárt, világos folyosók vették körül, melyeken ijesztően kongott a lépések zaja; s éjfélig sírva feküdt ágyacskájában, míg körülötte husz idegen kisleány lélegzése hallatszott a mécsvilágtól reszkető levegőben. De másnap, mikor egyszerre husz kis barátnőre tett szert, hirtelen elröppent a félelme s megvigasztalódva, majdnem boldogan babusgatta a csinos szentképecskét, melyet egy jó nővér adott neki.

Micike csakhamar beletörődött új életébe; kis gyermeklelkében lassanként mindinkább elmosódott a vidám szülői ház képe s anyja sápadt arca, édesapja derűs kék szeme elhalványult mesévé lett a fantáziájában, akár Csipkerózsika, vagy Csalóka Péter alakja, akiknek történetével valaha öreg dadája álomba ringatta. A csöppség komoly és szorgalmas leánynya serdült, aki vakon hitt a jó apácák tanításaiban; s szentül meg volt győződve róla, hogy az ismeretlen nagy világban, melynek lármája nem hallatszott be a légmentesen elzárt kolostorba, a kötelességek teljesítése az a cél, melynek minden derék ember az életét szenteli. A szelid, álmodozó és komoly gyermeket megihlette és majdnem szentté tette a kolostor nyugalma; a tiszta hálótermek, a múzeum üvegszekrényei, melyekben ismeretlen szörnyállatok csontjai fehérlettek, a világos ebédlő, melyben ebéd előtt lesütött szemmel mondták el imájukat, a kert hüvössége és vanília-illata, a glóriás szobrok, melyeket zöld lombtenger vett körül, s a templom hajnali homálya, melyben misztikus rubintcsillagok ragyogtak: mindez valami édes rajongással töltötte el a lelkét, melynek fénye gyermeki bájossággal csillogott álmodozó kék szemében. Ha valaki azt mondta volna neki, hogy örökre itt kell térdepelnie a szenvedő Anya lábainál, alkalmasint túlárado boldogsággal mondott volna igent; de a végzet, mely a zárdabéli kislányok életébe is beleavatkozik, nem akarta, hogy a legendák asszonyainak sorsára jusson. Micike földi asszonynya lett, mint az édesanyja, - és oh, mily fájdalommal gondolt vissza később az alkonyatok csöndjére, mely buzavirágszín ruháját, fehér köténykékét körülölelte valamikor!

A kisleány vasárnaponként ott uzsonnázott a hideg ebédlőben, ahol gyámja a heti élményeit számon kérte tőle; ünnepies komolysággal itta a csokoládéját, illedelmesen felelt a kérdésekre, melyeket az öreg boltos intézett hozzá s pukkerlivel meg kézcsókkal búcsúzott Takácsy nénitől, ha az oszlopos álló óra ötöt mutatott. Ilyenkor mindig Viktor kísért haza a zárdába; de a gavalléros hajlamú fiú a cukrászda előtt mindig megállította a tipegő kisleányt, akinek szemében ő a rég letűnt lovagkort képviselte.

- Akarsz cukrot! - kérdezte tőle ragyogó szemmel, miközben az aprópénzét megcsörgette.

Micike élénken tiltakozott a pazarlás ellen, de lovagias unokabátyja nem hallgatott rá; pár perc múlva aranytől csillogó csomaggal jött ki a cukrászdából s ajándékát egy fejedelmi gesztussal nyújtotta át a meghatott kisleánynak, aki sírni is, nevetni is szeretett volna egyszerre.

- A sötétben, ha a cukrot rágicsálni fogod, legalább rám gondolsz, - mondta nagylelkűen Viktor, miközben a cukrászbolt kirakatüvegének segítségével a nyakkendőjét megigazgatta.

Mikor az öreg Takácsyék meghaltak, Micike sírva borult árván maradt unokabátyja nyakába; s a nagy fiú könyeit látva, szinte anyai gyöngédséggel szólt hozzá:

- Ne sírj, ők az égben is szeretni fognak, hiszen te voltál nekik a legkedvesebb! És a földön se kell lemondanod a szeretetről; én, kis Viktorom, ezután is itt maradok a számodra!

Viktor ekkor megcsókolta és szenvedélyesen magához ölelte a húgocskáját; e percben úgy érezte, hogy meg is tudna halni érte. De később, mikor a zárda kapujában búcsút vett tőle, mást gondolt; s halkan, de valami fanatikus elhatározással így szólott magában:

- Feleségül veszem!

Huszonhat éves volt, a kora már meg volt hozzá, hogy családot alapítson, de e percig még sohase gondolt a házasságra; hiszen megboldogult szülői még valóságos kis fiúnak tartották. De most érezte, hogy férfivé serdült; a rövidruhás leányka szavai, kezének meleg bársonya, a bensőség, melylyel az imént a szemébe tekintett, valami nagy és édes ragaszkodást gyújtott föl a szívében, melyhez hasonlót eddig még sohase érzett és könnyelmű gyermeklelke csordulásig megtelt a vágygyal, hogy ezt a drága kis lényt örökre a magáévá tegye. És ekkor, miközben a fehér virágtengerében pompázó püspökkert fái alatt hazafelé ment, szinte a boldogságtól sápadozva, ismételte magában:

- Igen, feleségül fogom venni, - a jó isten is ezt akarja. Lujza néni örömkönyeket fog sírni az égben, ha a szőke kis Micikéje a feleségem lesz.

Egy vasárnap délelőtt - a vén várost övező erdőkből már kábító ibolyaillat áramlott a házak közé, - Viktor, a korai felkeléstől kissé bágyadtan, beavatta unokahugát a titokba. Dél felé volt, a harangszó ide hallatszott a kolostor kertjébe, az öreg szent glóriája ragyogott a tavaszi verőfényben s a gót ablakok mögül unalmas etude-ök taktusai szűrődtek ki a zöld köntösükben pompázó fák közé. Viktor, aki császárkabátot és kanárisárga keztyűt viselt, jó darabig csöndes elragadtatással nézte a húgocskája hófehér ünnepi ruháját, aztán gyöngéden megsímogatta a világoskék szalagot, mely a szép gyermek szőke hajában fénylett.

- Micike, - mondta neki bizonyos bámulattal, - tudod, hogy nagy lánynya lettél tegnap óta? Tegnap még egy édes kis babának néztelek, ma már férjhezmenő kisasszony vagy.

- Tizenennyolc éves múltam január végén, - szólt Micike oly elégtelt fejbólintással, mintha a negyedik unokáját is szerencsésen férjhez adta volna.

- Nagy kisasszony vagy és legfőbb ideje, hogy a jövődről gondoskodj. Miért választanál idegent, mikor a családban is akad egy mártir, aki szívesen feláldozza magát érted? Mit gondolsz, el tudnád magadat szánni arra, hogy az életedet megoszsd velem?

Micike, nagy meglepetésében, leejtette kezéből a rózsabimbót, amit lovagias unokabátyja öt perccel ezelőtt tépett neki.

- Szerelmes vagy belém? - kérdezte elképedve, miközben szemmel látható respektussal nézte a Viktor császárkabátját és sárga keztyűjét.

Viktor most bevallotta a titkát: igen, már kis kora óta bizonyos volt benne, hogy a hugocskája a felesége lesz. Hát nem volt mindig a lovagja, mióta csak az esztét tudja? Nem árulta el már diákkorában az érzéseit, mikor az aprópénzes fiókból elcsent filléreireért cukrot vásárolt a számára?

- Igen, - mondta Micike elgondolkodva, - mindig tudtam, hogy jobban szeretsz, mint a többi leányt, de hogy szerelmes vagy belém, azt eddig még az álmomban sem gondoltam.

A lángralobbant Viktor, miután néhány kicsinylő megjegyzést tett a fiatal lányok emberismeretéről, lelkesedve kijelentette, hogy Micike nélkül épp úgy elzúllenék, mint az a francia ifjú, akit egy vándor szintársulat a legutóbbi farsangon mutatott be a kisváros közönségének - és a meghatott gyermek, aki kolostori szobácskájában, mindig regényhősökről álmodott, nagykomolyan megbólintotta szőke fejecskéjét, mely csak úgy ragyogott az aranyos májusi napsugárban.

- Igen, szívesen a feleséged leszek, Viktor. Hiszen már két éves korom óta megszoktam, hogy a szegény édesapám után téged szeresselek a legjobban.

Két hónappal később Takácsy Viktor az angolkisasszonyok templomában feleségül vette az unokahúgát. És a szép gyermek, viruló asszonyfejével és édes álmaival, egy nap beköltözött az emeleti szobácskába, az öreg és bizalmas biedermeier-bútorok közé, ahol az öreg Takácsyné az életét eltöltötte.

Ég a lámpa.

Ha a kék elefánt, valami csoda folytán, benézhetett volna az emeleti ablakokon, melyeknek nyolcvan év óta hátat fordított, ugyancsak csodálkozva hunyorította volna meg mozdulatlan kőszemeit. A kis ablakok hófehér mollfüggönyein belül tavaszi napsugarak libegtek; s az öreg pohárszékeken, a József császár-korabeli subládákon s a sötét tölgyfa-kredencen, melynek polcain régi porcellánok fehérlettek, a muzsikáló órán, mely fölött aranyos empire-sas terjesztette szét szárnyait, hajszálfinom és csodaszövésű aranyfátyol csillogott.

A május, gyöngyvirágokkal ékes, szőke hajával, mely hajnalonkint a vízmosásos erdei tisztásokon, ezüstös nyírfák és mohos derekú tölgyek között kóborol, szellős selyem-szandáljában beköltözött a picike szobákba, melyekben még megérezett a Takácsy néni füstölőinek illata.

A májusi tündér, menyecskésen bekötött fejcskéjével, melyben két nagy, örökké csodálkozó kék szem ragyogott, tanyát ütött az öreg komódok, kashmirburkolatos szalondívánok és aranszélű porcelláncsészék között, melyek eddig - hosszú száz éven keresztül - csak komor és halk tipegésű vénasszonyokat láttak. Ájtatos, hidegkezü és kötelességeikért élő vénasszonyokat, akik egy-egy meghiggadt matróna szívét hozták ide, a húszesztendő bársonybőrük alatt.

A szőke májusi tündér cipőcskéi tavaszi frissességgel koppantak meg a keskeny falépcsőn, s a füstölők fűszeres illatát egy reggel végképp száműzte a gyöngyvirág illata, mely az erdők és a patakok fiatalságát hozta ide a morózus bútor-aggastyánok közé.

A subládok rézverete előtt, egy szürke délután, megjelent az Élet és az Ifjúság. Furcsa, kacérul megkötött, bécsi piros kendőcskét viselt, s rakoncátlan hajfürtjei kíváncsian kémleltek ki az idegen világba, mely tele volt ismeretlen szenzációkkal.

A bécsi piros kendő alatt, mely könnyelmű pipacsként virított az embergyűlölő, vén bútorok között, a legsajátságosabb holmik lappangtak: egy leányos bársonyszalag, egy pufókképű angyalfejjel díszített medaillon, egy nagyon bő és méltóságosan leomló pongyola, melynek övébe sárga rózsabimbó volt tűzve, s egy puha, nevetségesen kicsiny reggeli cipő, mely egerke módjára surrant ide-oda a csodálkozó bútorok közt. A pongyola néha megjelent a konyhában is s egy édes leányhang, mely a kolostor szigorú fizika-óráira emlékeztetett, hirtelen felriasztotta álmából a tűzhely mellett bóbiskoló öregasszonyt, akinek valaha a Napoleon gránátosai udvaroltak.

- Mit főzünk ma ebédre Borbála néni? - mondta ennivaló komolysággal a bő pongyola.

- Ebédre? Jó istenkém! Hát maga, lelkecském, szakítani akar a régi szokásokkal?

- Mi a régi szokás?

- Ötven év óta itt mindennap húsleves, főtt marhahús és paradicsommártás kerül az asztalra. Tészta csak vasárnap délből van, mákospatkó pedig csak karácsony első napján. Az öreg nemzeti úr bizonyosan megfordulna sírjában, ha az ötvenéves rendtől eltérni merész-kednénk.

Pajkosan, kamaszlányos huncutsággal hajolt most közelebb a tulipiros fejkendő a vén szakácsné arcához.

- Oh drágicám, hogyan képzelsz olyasmit, hogy a halottak megmozdulnának sírjukban? Az elköltözött lelkek nem törődnek a főtt marhahússal és a paradicsommártással, mert ők az örökzöld mezőkön járnak és az angyalok karénekeit hallgatják. Az uracskám azonban az angyalok karénekinél is jobban szereti a sült csirkét és a rizskásás kochot, még pedig finom

baracklekvárral, amiből két nagy üveggel találtam a Takácsy néni éléstárában. Mondja, minek volt a baracklekvár, ha ötven éven át mindennap csak főtt marhahúst adtak az asztalra?

- Azért lelkecském, hogy betegnek való ételt is készíthessünk, ha valaki, isten ments, az ágynak dőlné. Az öreg nemzeti úr gégehurutot szokott kapni az őszi esőzések idején, Mihály úrfit meg Viktor úrfit pedig néha egy héten keresztül is rázta a hideg, ha a mandulájuk meggyulladt. Ilyenkor bodzafateát szoktunk adni nekik, s a húscska mellé cseresnyebefőttet vagy egyéb nyalánkságot. Viktor urfinak kiskora óta érzékeny a mandulája s a csontbotos Wéninger doktort akárhányszor éjszaka idején is fel kellett zavarnunk a meleg ágyból.

Borbála néni szóáradata alkalmasint délig se apadt volna el, ha a tekintélyes pongyola most hirtelen meg nem szólal:

- Nyárson sült, fiatal csirkét fogunk ebédre készíteni és rizskochot baracklekvárral, hogy az uracskám a száját is megnyalja utána. A jó fejedelemasszony azt mondta nekem, hogy hízlalni kell a férfiakat, - már pedig ő bizonyosan jobban tudja nálunk, hogy a jó istennek ebben a tekintetben mi az akarata.

*

Az emeleten öt kicsi szobácska volt s a háztetőről hosszú, vörös csatorna húzódott le, melyben novemberi estéken egyhangúan kopogott az őszi eső. Kip-kop, kip-kop, mondták sűrű egymásutánban a lehulló vízcseppek s a lebecsátott függönyökön át halkán szűrődött be a tompa kopogás nesze, mely még kedvesebbé és barátságosabbá tette a lámpa világosságát. A kályhában, - öreg, pocakos házibarád volt ez, mely kuckójából félszázad óta figyelte a Takácsy-családot, - vörös parázs izzott s pajkos kék lángocskák olvasztották le a havat a mohos cserfahasábokról, melyek a Bakony rengetegeiből jöttek ide, hogy a Takácsyék életét kellemessé varázsolják. Az öreg subládok és a megfeketült kredencek csodamódra megifjodtak a kicsike szobákban; finom, himzett, drága terítőcskék kerültek rheumás tagjaikra s a ripsz-divánok, melyeken porrá lett nagymamák ábrándoztak ködös, téli délutánokon, kacér selyempárnák terhe alatt roskadoztak. A százéves csészék arany bordureja megcsillant a függőlámpa fényében és a fehéroszlopos muzsikáló óra oly jókedvűen pengette a régi gavotte-ot, mintha pápaszemes mesterének lelke költözött volna bele az ismeretlen magasságokból. És a pókhálós muzsika ütemeire egyszerre megmozdultak a falon a régi pasztellek: rózsaszínruhas hölgyecskék tánclépésekben emelgették arancypellős lábukat, térdharisnyás lovagok negédesen hajlongni kezdtek a gyönyörűen ápolt virágágyak szélén s filigrán, de nagyon gögös királyasszonyok finoman szemükhöz tartották a lorgnette-jüket, mialatt két szőke apród a hatrőfös selyemuszályukat felemelte. És a muzsikáló óra titokzatos aranyrúgói halkán pengették, cincogtatták a kísérő zenét, melynek hangjai mellett Liliputorszámban a táncot ropják...

Mihálynak, a komoly, vén fiúnak, aki most a furcsa csecsebecsék, aranyos selyempárnák közt töltötte az estéit, sokáig úgy tetszett, hogy a pongyolaruha egy távoli meseországból került ide a szigorú vén házba. A pongyolaruhás kis dáma finom, graciózus és törekeny volt, mint a csipkeruhás porcellánkirálynő, akik mosolygó kék szemmel álltak az üvegszekrény tükörpolcain s hangja ezüstösen csilingelt, mint az angyalé, aki valaha, karácsony hajnalán, az ágya felett lebegett. És míg Viktor jókedvű fejedelem módjára, mosolyogva, szivarral a szájában, ült a virágos asztal fején, az öreg fiú kissé megdöbbenve nézett körül, mert az az érzése volt, hogy otromba mozdulatai, nagy cipői épp oly kevésbé illenek a pongyola társaságába, akár a harctérről jövő dragonyos csizmái a királyi kastély parkettjére.

- Min merengsz, tiszteletreméltó bátyám? - kérdezte ilyenkor a fiatal férj, miközben ezüstkanalával a gőzölgő feketéjét kavargatta.

Mihály zavartan nevetett, míg a pongyolaruhás kis dáma, forró bársonytenyerével gyöngéden megcirógatta vörös arcát s egy hirtelen mozdulattal, kényeskedő cica módjára, odakuporodott

a szőnyegre, az ura lábához. És az öreg legény ekkor ámulva nézett maga elé: az édesanyja sohase ült a szőnyegen, az apja ötven éven át se ivott feketét egy pókhálófinom csészéből s az asztalon sohase ragyogtak az őszi rózsza és a krizantémum szirmai. Micsoda varázslat volt az, mely egyszerre mindent megváltoztatott körülötte? A szoba sarkában tegnap még egy köhögős, vén ember ült, a kályha mellett szótalan öregasszony kötőtűi zörögtek s az asztal körül zsírpecsétetes inasok lökdösték egymást s félve pillantgattak a nagy tarkóju kék elefánt felé, aki néha félelmetesen krákogni kezdett, mialatt vastag pápaszemén át a „Hont”-t olvasta. Mi történt itt tegnap óta, micsoda más világ támadt körülötte egy rövid éjszaka alatt? A komor vén emberek eltűntek egy titokzatos sülyesztőben s szőke, aranyos, jókedvű fiatalság lobogott a kicsike szobában, ahol az ősök örömtelen életüket eltöltötték. A drága kis asszonycica néha hirtelen felpattant a szőnyegről s finom ujjacskái végigsiklottak a zongora billentyűin; és ilyenkor a Mihály nehézkes fantáziája lassan mozogni kezdett s úgy rémlett neki, hogy a virágok tündériesen csillogni kezdenek az asztal fölött, a lámpa hófehér fényt vetít a régi bútorokra, a porcelláncsipkés királyné lenge táncba fog az üveges szekrényben s a kecses pásztorok és pásztornők, az aranyvörös kutyák és hátizsákot cipelő nyulak boldog elragadtatással tekintenek a vén hangszer felé, a forgatható kis fehér székre, melyen egy hófehér tündérkisasszony ül.

- Szép volt? - kérdezte Viktor, míg a pongyolaruha ismét meglibbent, mint valami egzotikus virág és mozdulatlanul terült el újra a virágos szőnyegen, melyre a kályha parazsa vérvörös fényt vetett.

Mihály megbólintotta a fejét, de semmitse szólt: a beszéd szentségtörésnek tetszett volna előtte, mely a gyönyörű káprázatot egyszerre szétfújhatná. Oh igen, csodálatosan szép volt mindez; odakünn hó esett és hideg feketeség borult a világra, boldogtalan emberek vacogó foggal jártak az utcákon, az erdei fák dideregve rázták ágaikat és kék páncélok borultak a sohasem pihenő folyók fölé; és idebenn káprázatosan világos volt, a fatörzsek lobogtak a pocakos cserépkályhában, aranycipellős pásztornők mosolyogtak és tündérszép királynők alakjait verte vissza a tükör ezüstlapja és egy eleven, drága, mindennél bájosabb virág illata töltötte meg a kicsike szoba levegőjét...

- Öreg Mihály, úgy látom, hogy mindjárt leragad a szempillád! - mondta most a fiatal férj és szivarját lustálkodva a hamutartóba tette.

Mihály ravaszul hunyorított, - pedig óh Istenem, mily messze volt attól, hogy a puha ágy után vágyakozzék! Régebben ilyentájt már csak mondhatatlan fáradsággal tudta nyitva tartani a szemeit, de most - bár hajnaltól napestig lótot-futott és önmaga szegezte be a falusi boltosok ládáit - most úgy érezte, hogy reggelig itt tudna ülni az enyhe lámpafényben, a szőnyegre kuporodó, drága kis selyemcicát nézve, aki néha álmosan nyújtózkodott s aranyos fejét kényeskedve az ura térdére hajtotta. De Mihály furfangos vén legény volt s nem árulta el szíve vágyát; derűsen hunyorított tehát és így szólt:

- Igen, tegyük el magunkat holnapra, Viktor öcsém!

A pongyola most kedveskedve hozzásímúlt és egy fehér homlok, melyet szétkúszált hajfürtök vettek körül, a Mihály reszkető ajkához ért. Aztán... aztán nagyot lobbant a lámpa és sötétség borult az elcsendesült szobára; a selyemuszályos királynő, a nyájukat terelő pásztorleányok, a kutyák és hátizsákot cipelő nyulak mind elvesztek a néma feketeségben, mely a szoba meleg életét kioltotta. Mihály visszavonult a világtól; a sötét petróleumlámpa különös árnyékokat mozgatott a falon és rideg agglegény-ágya mogorván tekintett rá a kályha mellett lévő kuckóból. Távolról, a harmadik szobából, pajkos asszonykacagás hallatszott ide a kolostori fráterhez méltó cellába; Mihály megbólintotta buksi fejét és lassan, meggondolva, vetkőződni kezdett. De aztán gondolt egyet és tűnődve felhúzta az ablak függönyét; nedves hószilánkok röpködtek a levegőben, a csatornában zúgott az esővíz és a háztetőkre fehér selyemszövet

borult, melyből kémlelődő óriások módjára nyúlt ki az elpihent kémények serege. Az éjszakai hideg megcsapta Mihály meztelen vállát, s az öreg legény erre becsukta megint a kitárt ablakot és dideregve bebújt a párnái közé. Aztán egy erélyes fújással eloltotta a petroleum-lámpát, boldogan beleásta magát a sötéttségbe, egy öreges sóhajjal végződő ásításba tört ki s behunyta a szemét, nehogy a kályha kialudni készülő rubintszemét lássa. És két perc múlva Mihály épp oly mozdulatlan volt, mint a szentjánoskenyérrel telt zsákok, melyek a hátulsó udvari raktárban feküdtek.

Mihály gondolkodik.

A szép gyermek, aki a kis emeletes ház szobácskáit birtokába vette, a Mihály dolgos és szürke életében csodálatos változásokat okozott.

- Hány éves vagy tulajdonképen, öreg Mihály? - kérdezte egy nap Micike asszony, miközben a sötét, barátságtalan irodában, amelynek ablakai a félszerekre és istállókra nyíltak, a kezelő-jével bíbelődő urára várakozott.

Mihály, vörösbarna ujjasában, tűnődve nézett a levegőbe s félhangosan kivont meg összeadott néhány évszámot.

- Harmincegy múltam az idei Szentgyörgykor. Öt évvel vagyok öregebb, mint Viktor, de azt hiszem, tízzel is többnek látszom.

Micike összecsapta a keztyűs kezét.

- Harmincegy? Te mindössze harmincegy éves vagy, öreg Mihály? A külsőd meg a komolyságod után legalább hatvanesztendősnak néztelek volna, hiszen tulajdonkép már gyerekorodban is egyidősnek látszottál a boldogult édesapáddal.

Mihály kissé esetlenül mosolygott, Micike pedig megrázta szőke fejét, melyen egy édes, aranyos kalap virított.

- Mi dolog, hogy így elhagyod magad vén pajtás, mintha az élet javarésze már a hátad mögött volna? Sohase gondoltál arra, hogy egy drága kis leányba szerelmes légy, hogy családot alapíts, mint más becsületes és komoly férfi? Mit adod itt az aggastyánt, mikor voltakép házasulandó legény vagy? Mihály, vesd le ezt a borzasztó ujjast, mert még azt találom hinni, hogy a szegény Takácsy bácsi áll előtttem. És miért csúfítod magad ezzel a rettentő, ernyős sapkával, amelyet az öreg koldúsok viselnek reggelenként a templom előtt?

Mihály - a segédek és az inasok megdöbbenve bámultak rá az árúpolcok mögül és a fuvarosok, meglepetésükben, majdnem kiejtették szájukból a pipájukat - sötétkék kabátban és fehér gallérban jelent meg másnap kora reggel a vén boltban és az arca frissen volt borotválva, bár vasárnap még meglehetősen messze volt. A késő őszi dér már vastagon belepte az udvaron levő ládákat s a nagy podgyászszekerek fehérén csillogtak az udvarban; ez volt az az idő, amikor Mihály vörös keze tizenöt év óta rendszeresen elfagyni szokott. De Mihály most óvatosan keztyűt húzott, akár egy fiatal leány, aki a bőre finomságát mindennél fontosabbnak tartja; s a kis irodai vaskályhában, mely máskor csak karácsony felé szokott akcióba lépni, már november derekán barátságos tűz lobogott. A kék elefánt még külön csodát is látott volna, ha egyszer talapzatán visszafordul: Mihály nyakkendőt viselt a gallérja alatt, otromba csizmáját, melylyel régebben naphosszat a havat taposta, karcsú cipővel cserélte föl s ebéd előtt hosszabb időt töltött a mosdó előtt, mely éveken keresztül mint fölösleges fényűzési cikk állt a pókhálós iroda sarkában.

Viktor, aki most is későn kelt és fiatal princ módjára kényeztette magát hófehér kis nemtőjével, délfelé, ha a bolton keresztülhaladt, cigarettája jószagú és finom fátyolán át néha derűs pillantást vetett a bátyjára, aki fiatal hadnagyéhoz hasonló síma arcával elmerülve hajolt rézsarkos üzleti könyvei fölé.

- Mihály bátyám - mondta a fiatalabb Takácsy bólintva - ugyan mit szólna az édesapánk, ha téged ilyen korrekt angol lordnak kiöltözve látna az ötvenéves karosszékből? Mondd meg vén fickó őszintén: hitted volna valaha, hogy egy gyöngye kis nő föl tudja forgatni ezt a tiszteletreméltó öreg házat?

Mihály nem válaszolt, hanem szorgoskodva tovább számolt a nagy könyvben, Viktor pedig, miután barátságosan megveregette a bátyja széles hátát, a keztyűit lóbálva, sietett ki a piaci korzóra, hogy a délelőtti eszmecserére gyülekező honorációrokkal találkozzék. De déli harangszó után, mikor a csinos új szobaleány az ebédet fölszolgáltatta (a pulton való ebédelés rég megszűnt) tovább folytatta az ingerkedést a bátyjával; s míg a pongyolaruha fontoskodva sürgölődött a fehér asztal körül, elégedett pillantást vetett a felesége szőke hajában pompázó rózsára, a napfényben csillogó üvegtermékekre s a sok édes és haszontalan csecsebecsére, mely szívárványos fénnel ragyogott az ablakon át beáradó havas fehérségben.

- Tudod, hogy Mihály csak a te kedvéért cicomázza magát ennyire? El birtál volna képzelni valaha olyan lényt, akinek kedvéért a bőrujjasát vagy a térdigérő vászonzubbonyát levetette volna? Tudod, hogy most mértföldnyire elkerüli a petróleumos hordókat, nehogy a kellemetlen szag megérezze rajta?

Micike helyeslően bólintott és hajnalszínű, finom arcával, mely csakúgy tüzelt a háziasszonyi büszkeségtől, kedveskedve odadörzsölőzködött a vén legényhez, aki gallérjába gyűrt szalvétájával inkább egy szögletes kamaszfiúhoz hasonlított, semmint egy tiszteletreméltó, felnőtt emberhez.

- Így is kell, mert különben a sarokba térdeltetném, mint valami rossz gyereket! Mihály szép férfi és bizonyos vagyok benne, hogy nemsokára épp úgy búcsút mond az agglegény-életének, mint ahogy valaha a rövid nadrágjának búcsút mondott. Akarsz fogadni velem, hogy egy év múlva új emeletet húzatunk a Kék elefánt fölé?

Mihály nem válaszolt, mert neki nem volt kenyerere a beszéd, csak zavartan, iskolásfiú módjára nevetett a paradicsommártásra, melylyel tányérját szórakozottságában teleszedte. De gondolni, oh, sokkal többet gondolt, mint egy egész tudományos akadémia s vén szíve ismeretlen melegséggel telt meg, aminőt eddig, sívár fiatalsága alatt, még sohase érzett. Mit mondhatott volna hangosan, hogy ki ne kacagják érte? Mihály lelkében valami furcsa hit gyökeresedett meg: úgy érezte, hogy a nagy, beláthatatlan világban, a tengereken túl és a csodálatos szigetekben, a nagyvárosokban és az elhagyatott pusztaságokon seholy lehet nő, aki ehhez az egyetlenhez hasonló lenne. Néha lopva fölemelte a szemét, hogy a sógornőjére egy hirtelen pillantást vessen; s ekkor ámulva és megzavarodva gondolt a kicsike, selypítő árvaleányra, akiből ez a színes és gyönyörű selyempille kifejlődött. Mihály unta és lekicsinyelte a nőket, akiket könnyelmű és haszontalan kis teremtéseknek nézett; s a pirosposzgás szakácsnő, aki szegfűszegért jött be a boltba s őt kacérkodva ifjúknak szólította, épp annyit, vagy talán még többet jelentett a szemében, akár a korzózó és kiöltöztetett kisasszonyok, akik udvarlóikkal a „Kék elefánt” előtt elsétáltak. De most megnyílt a szíve és a szeme szinte belekápázott a csodába: ez a szelíd, hófehér, finom és drága kis jószág, aki egy lilium tisztaságával járt körülötte a puha szőnyegen, egyszerre mindent megértetett vele, amit eddig az ujságokban, a könyvekben és a regényekben olvasott: hogy a férfi életének ezek a kecses kis selyemcicák az ékességei, hogy nélkülük üres és unalmas a földi vándorlás s hogy a legjobb üzletmenet, a legelőnyösebb kötés és a legszellősebb magazin se ér föl azokkal a pillanatokkal, melyekben az ember egy japáni pongyolából kifehérlő asszonyi kar melegségét érzi.

- Kit vennék el, amikor Viktor már Egyetlent feleségül vette? - kérdezte magától az öreg Mihály, aki voltaképp most se volt sokkal bölcsőbb, mint akkor, amidőn az elemiben a földrajzot tanulta.

Oh nem, Mihály nem volt oly becsstelen, hogy a testvéröccse boldogságát irigyelje; sőt: a maga módja szerint helyesnek és igazságosnak találta, hogy ez a szédületes boldogság az öccsének jutott osztályrészül. Hiszen Viktor szinte más fajtabéli volt, mint ő; finom, grációzus és érzékeny lélek, aféle kényeskedő kis grófi csemete, aki mellett ő idomtalan medvének látta magát. És nem komor medve volt-e csakugyan, amióta a gyermekcipőjét levetette?

Mihály az ifjúkorából se ismert mást, mint a nehéz, örömtelen és kitartó munkát; egy mogorva háziszolga életét élte, aki zsákhordással, ládászögezéssel és raktárrendezéssel fárasztotta ki magát, hogy este álomtalan álmot aludjék. Mi keresnivalója lehetett e törekény kis lény oldalán, aki egy ismeretlen és napsugaras mesevilágból jött ide a barátságtalan, öreg házba? Mihály nehézkesen bólintott, mint akkor szokta, ha a falusi boltosokkal megalkudott; és a teherhordó rabszolgák csöndes rezignációjával mondta magában:

- Igen, így van rendjén, hogy a Viktoré legyen, hiszen ő az egyetlen férfi, aki boldoggá teheti! Én már akkor is boldog leszek, ha egyszer majd a kis fiát a keresztvízre tarthatom.

És ha mégsem, ha Viktor mégse tenné boldoggá? Az öreg legény e gondolatra úgy érezte, hogy minden vére a fejébe száll; és lassújáratú fantáziája egyszerre csak megindult, mint az olajozatlan kerék, mely nyikorogva forog a tengelye körül. Mi lenne, ha Viktor újra visszatérne legénykori életéhez, ha léhasága a kötelességein úrrá lenne, ha szelíd, fehér, tehetetlen kis cicájának fájdalmat okozna? Mi lenne, ha Micikét sírni látná? Mi lenne, ha a kacagás, mint egy kedves illat, eltűnnék innen, ha a dal a néma szenvedés csöndességébe fulladna? Mihály meredten nézett maga elé, mintha valami ijesztő rémképet látna és ekkor szakasztottan olyanná lett, mint a néhai édesapja, a pedáns, becsületes és kötelességtudó zsarnok, aki korlátlan fejedelemsként járt a boltban és a keskeny falépcsőn s akitől a házban minden élőlény rettegett. A Mihály erős arcán keserű vonás jelent meg e gondolatra, a szeme megvillant, mint valami hóhérré és dolgos, vörös keze önkéntelenül ökölbe szorult. És ekkor szinte elfulladt lélekzettel szólott magában:

- Akkor leütném, én ütném le, mint a veszett kutyát.

Megrázkódott és ijedten nézett körül: gyönyörű téli nap sütött, a hó bevilágított az ablakon, odakünn csilingeltek a tovasuhanó szánkók és itt, a finom kis fészekben, pompás kávéillat lebegett. Az üvegszekrényből csipkeruhás táncosnők mosolyogtak feléje, a szobrok fehér teste kivillagott a sötét háttérből, az ezüst csillogott az asztal fölött és a fantasztikus csodavázákban üvegházi virágok illatoztak. Fénynyel és fiatalsággal volt tele a levegő s tavaszi verőfényben ragyogó erdőségek derüje aranyozta be a Micike szőke fejét. Ki gondolt volna itt boldogtalanságra és fájdalomra? Mihálynak egy gyerekkori majális jutott az eszébe, egy régi, álomszerű, tavaszi nap, véghetetlen fenyveserdőkkel, tarka lampionokkal, szakállas gnómokkal és óriásokkal, akik csillogó rézkürtöket fújtak s piruló, huncut, csipkeruhás kis lányokkal, akik erdei nimfák módjára lebegtek az aranyfövenyes tisztáson. Husz év óta nem gondolt e napra, de most ismét úgy érezte, mintha a tavaszi pompájában viruló erdőségben járna, melyre az égboltozat tengerszerű kéksége borult.

- Mire gondolsz, vén Mihály, hogy így elszomorodtál? - kérdezte Viktor, míg Micike egy aranyhátú kefével az asztalkendő morzsáit söpörgette.

Mihály leoldotta nyakáról a szalvétát és sóhajtva kelt föl a karosszékből, amelyben eddig öregurasan elterült.

- Arra öcsém, hogy én nyugodtan sziesztázom, míg odalenn akár az egész boltot ellophatják. Szép pár pofont kaphattunk volna a szegény édesapánktól, ha az ő életében is ennyi időt töltöttünk volna az asztal mellett.

Búcsúzott és tipegve, vaskos léptekkel indult lefelé a keskeny falépcsőn, mely az emeletről a földszintre vezetett. Két óra volt és az ebédlőből pókhálószerű finomsággal hangzott utána a Havasi leány gavotteja, melyet a régi muzsikáló óra játszott fiatal gazdái tiszteletére.

Micike átvirrasztja az éjszakát.

A kisvárosban korán beállott a tél, a petróleumlámpákat már négy óra felé fölgyújtották, a honoráciorok nehéz csizmákban taposták estefelé a havat, a pápaszemes cukrász diókat aranyozott a fehér pulton s az ifjúság esténként tanácskozássra gyűlt össze a Polgári Társaság kályhája körül, hogy a híres, téli batyúbált megbeszélje. Ez volt az az időpont, mikor a Kék elefánt is szakított sokhónapos kényelmével; a homályos boltban féléjszakákon keresztül a leltáron dolgoztak, a bezárt ajtók mögött fagyoskezű segédek ugráltak a hosszú polcokon s az öreg Selmeczy, a ház oszlopa, forró tea mellett dolgozott a Takácsy János fia évi mérlegén. A vén bútordarab, aki egyidős volt a néhai Takácsyval, ilyenkor hajnalig ott virrasztott rézkapcsos könyvei fölött s nem igen aludt többet négy óránál napjában; de Szilveszter estjéig pontosan el is készült a munkájával s újév reggelén, kerek ötven év óta, mindig ugyanabban a hosszú, fekete kabátban nyújtotta át az évi mérleget a cég főnökének.

Selmeczy - a keresztnéve rég elmosódott a múltak homályában, - most is ott virrasztott a „Kék elefánt” irodájában, míg odakünn az utolsó korhelyek lépései is elvesztek a kisváros hősivatagában. Selmeczy végtelen számsorokat írt a hatalmas könyvek rovataiba; s vastag pápaszeme, mely valami laboratóriumi tudóshoz tette hasonlónvá, élesen megcsillant az árva petróleumlámpa világosságában. Idebenn jó kis tűz égett a dolgozó öreg ember tiszteletére; de odakünn, a fűréssporral fölhintett boltban, veszett hideg gyötörte az álmos inasokat és segédeket, kik Mihály úr vezénylete alatt az aktívákat fölvettek. A padlón fölbontott ládák tömege hevert s a hordókban megcsillant a fejetlen héringek ezüstpikkelye; s a nyitott fiókokból egzotikus illatáramlatok keltek szárnyra, melyek sűrű gomolyagban lebegtek a ködpárás levegőben.

Az óratorony órája már elütötte az éjfél. Mihály, biztosság okából, még megnézte nehéz ezüstóráját, melyet boldogult édesapjától kapott; aztán vastag hüvelykujja egy intésével, közmegelegedésre beszüntette a munkát, melyet a kimerült személyzet már amúgy is csak félálomban végzett.

- Ideje, hogy eltegyük magunkat holnapra! - mondta a vén Mihály, egy tiszteletreméltó ásítás kapcsán, melynek dallamát néhai édesapjától örökölte.

A segédek gyorsan eltűntek az udvar prémmel szegélyezett podgyászos szekerei között, Selmeczy csizmái vakmerően nekivágtak az utca hőszőnyegének (feleséges ember volt és a külvárosban lakott), Mihály pedig, durva bőrujjasában és fülére húzott báránysüvegében, óvatosan fölfelé indult a falépcsőn, nehogy a fiatal házaspárt fölébressze. A keskeny folyósón nem égett lámpavilág s távolról, a konyha felől, idehallatszott az öreg cseléd horkolása; Mihályt ez rosszaló fejcsóválásra ösztönözte, mert attól tartott, hogy a gyöngye zaj is zavarhatja a kicsike házitündér álmát. Mindazonáltal lábújjhegyen tovalopózott, miután cipőjét gondosan lehúzta a lábáról; s már-már szerencsésen elért a szobája ajtajáig, mikor egyszerre valami halk nesz jutott a fülébe s egy vékony fénysáv világította meg az elhagyott folyósó sötétségét.

- Mihály! - mondta egy suttogó hang, mely valami megijedt gyermekéhez hasonlított.

A vén legény, esetlenségét meghazudtoló fürgeséggel, termett a félig nyitott ajtó mellett.

- Valami baj van? Viktor talán hirtelen rosszul lett? - kérdezte lihegve, miközben a szivverése is elállt az ijedtségtől.

- Nem, semmi baj sincs, de annyira félek, hogy a fogam is összeverődik a rémülettől. Már két óra hosszat várom, hogy a boltból feljöjj s ha ki mertem volna mozdulni innen, hát rég lementem volna, hogy fölhívjalak magamhoz.

- És Viktor? Hát miért nem keltetted föl Viktort, szivecském? Azt hiszed, haragudott volna, ha a szép, fiatal felesége fölkelte?

Micike nem felelt direkte a kérdésre, hanem hízelegve odatette kezét a Mihály vörösbarna ujjására.

- Akarsz bejönni egy kicsikét? Le tudod győzni az álmoságot és mesélsz nekem valami szépet, hogy a félelmemet elűzd? A kolostorban mindig a vörös Zsuzsa mesélt nekem, ha rosszat álmodtam és ébren hánykolódtam a sötétben. Tudsz valami szép mesét, amivel a makrancos gyermeket álomba ringatják?

Mihály kissé ostobán bámult maga elé, mert őszintén szólva, nem igen értette, hogy miről van szó; de aztán, szó nélkül, belépett a kivilágított ebédlőbe. A kályhában pompás tűz égett s a terített asztalon még ott heverték a csemegés tányérok; egy kis dolgozóasztalkán megkezdett kézimunka feküdt s a hintaszéken egy fölnyitott könyv lapjai fehérlettek. A nagy, fekete sublád, a régi pohárszék beleveszett a gyöngén világított szoba homályosságába, de az aranyos sas; a muzsikáló óra fehér oszlopai fölött, vakítóan, szinte karácsonyesti fénynyel csillogott meg az öreg legény szeme előtt.

- Mi történt, miért vagy egyedül ily késő éjjel? - kérdezte Mihály elámulva, anélkül, hogy az ajtóból megmozdult volna.

A gyermek - fehér pongyolájában nem látszott többnek tizenhat évesnél, - mosolyogva széttárta a karjait s Mihálynak e pillanatban úgy rémlett, hogy maga a karácsonyi angyal áll előtte, aki a havas háztetőkön keresztül szokott besuhanni az elcsöndesült gyermekszobába.

- Oh, öreg pajtás, szídj össze, mert rossz gyermek vagyok s csöpp híjja volt, hogy az imént sírva nem fakadtam félelmemben. Nem gondolod; hogy minden felnőtt asszony kinevetne az ostobaságomért? Akár hiszed, akár nem, valósággal dideregtem a fűtött kályha mellett s az volt az érzésem, hogy végtelen messze vagyok minden emberi lénytől, s a nagy csönd oly rémületesen zúgott, hogy a fejem is megfájdult bele. Isten tudja, hogy mitől féltem ennyire, de akárhányszor bizonyosra vettem, hogy odalenn rablók járnak az udvarban s te véresen, átmetszett nyakkal fekszel az iroda padlóján. Igazad van, vén pajtás, hogy ez csacsiság s hogy az ilyen magaviselet nem illik egy férjes asszonyhoz, de mit tehetek róla, hogy ilyen botrányosan gyáva vagyok? Mindenesetre tekintetbe kell vened, hogy még életemben se aludtam egyedül s a zárdában is öt kis leány pihegett körülöttem, ha egyszer-másszor az álmomból fölébredtem. Mondd, nem szolgáltam rá teljesen, hogy a sarokba térdeltessenek? Öreg Mihály, te lovagias férfi vagy, úgy-e s nem fogod elárulni az uracskámnak, hogy ilyen éretlen és gyáva tacsót vett feleségül?

- Hát Viktor nem tudja, hogy ébren vagy?

- Oh, én kis liba, hát nem mondtam még, hogy Viktor már vacsora után elment hazulról?

- Elment? Viktor elment és egyedül hagyott téged itthon? - kiáltott föl Mihály oly megdöbbenéssel, mintha arról értesült volna, hogy az öcsce egy hamispénzgyártó bandához tartozik.

- Oh, igen, szegényke kénytelen volt egyedül hagyni engem, mert őt is beválasztották a batyúbál rendező bizottságába s rossz néven vették volna tőle, ha mindjárt a legelső ülésről elmarad. Nagyon jól tudom, hogy a férfinak a világ iránt is kötelességei vannak, de mit tehetek róla, ha oly képtelenül gyáva vagyok? Pedig a becsületszavamra megfogadtam neki, hogy nem fogok félni, de a félelem nem az emberi akarattól függ s én attól tartok, hogy a harc-

mezőről is megszökném, ha véletlenül férfinak születtem volna. De különben mit gondolsz, öreg pajtás: jellemtelen vagyok én azért, hogy a becsületszavamat megszegtem? Az ilyen csacsi asszonynak egyáltalán van becsületszava?

Mihály előbb bólintott, aztán megrázta a hatalmas fejét, majd komor pillantást vetett a muzsikáló óra számlapjára, melynek mutatója már a bogárlábú 1-est is túlhaladta.

- És vacsora óta mindig ébren vagy lelkecském? Hát nem okosabb lett volna, ha szépen belebújsz a párnáid közé, ahelyett, hogy itt egyedül virrasztod át a féléjszakát? Nem félsz tőle, hogy holnapra csúf, fekete karikák támadnak a szemed körül?

Micike elmosolyodott, mint egy iskolásleány, de a mosolygása most nem jött a szívéből, mert a hercegnőcske bizony csak mondhatatlan fáradtsággal tudta nyitva tartani a szemeit. Soha, mióta megszületett, még nem volt ébren éjjeli egy órakor és az öreg Mihálynak elfacsarodott a szíve, mikor a szelid, ügyefogyott gyermeket nézte, akit egy haszontalan ember így megkínzott. „Vajjon én is el tudnék mozdulni mellőle, ha a jó isten nekem adta volna?” - kérdezte magát. Mihály bizonyos volt benne, hogy a batyúból csak üres kifogás, hogy Viktor korhely barátai közt tölti az éjszakát, hogy a rossz, a könnyelmű vére hajtja, mely már az édesapja halála után úrrá lett fölötte. Az öreg Takácsy ötven éven át csak olyankor mozdult ki a házából vacsora után, ha az elhalt sógorát familiástól meglátogatta s Mihály - bár írott dokumentumok nem voltak róla, - a legtávolabbi ősei közt se tudott elképzelni olyan férjet, aki családját éjnek éjszakáján egyedül hagyta volna. A Takácsyok szemében ez nem sokkal kisebb bűn volt a rablógyilkosságnál vagy a templomrablásnál s Mihálynak most egyszerre egy öreg könyv jutott az eszébe, melyet gyermekkorában a padláson talált s mely egy ördögtől megszállt, szerencsétlen kalandor történetét mondta el, akit kétszáz évvel ezelőtt a piacon megégettek.

- Pajtás, - mondta most Micike elszontyolodva, - te úgy látom, hogy rögtön elalszol, - a szemed legalább nem nagyobb egy gombostű fejénél. Ha igazán oly álmos vagy, hát isten neki, feküdjél le, én most már csak kibírom valahogy addig, amíg a jó istenke a szegény uramat hazahozza.

Mihály összecsapta a kezeit, a szeme pedig megcsillant, mintha bort ivott volna.

- Álmos? Már minthogy én álmos vagyok? Esküszöm, hogy sohase voltam még éberebb, mint ebben a pillanatban s ha egy szót szólsz, akár mindjárt belekezek valami kopogósba! Akarod, hogy eltáncoljam neked az oláh medvetáncot?

Micike most még hálásabban mosolygott, mert nyilvánvaló volt előtte, hogy az öreg Mihály csak az ő fölvidítése kedvéért mond ilyen szemenszedett csacsiságokat. Pár pillanatig nem válaszolt a vén legénynek, de aztán megindultan így szólott:

- Te jó ember vagy, pajtás és én némelykor azt hiszem, hogy nem is egy komoly üzletembernek, hanem valami jó öreg dadának születtem, akinek a jelenlétében a legrosszabb álmunkat is elfelejtjük. Akarod, hogy egy csésze forró teát készítek neked?

Mihály mély meggyőződéssel jelentette ki, hogy a földkerekség összes kellemességei közül e pillanatban egy csésze forró teára vágyakozott a legjobban, mire Micike, a pongyolája ujjait feltűrve, serényen hozzáfogott a gazdasszonykodáshoz. És pár perc múlva egyszerre megváltozott minden a szobában: a muzsikáló óra oly fürgén és jókedvűen ketyegett, mintha valami hallatlanul szép nászünnepre készülne, a pásztorleány, az üvegszekrény mélyén, kacérul fölfogta csipkés ruháját s egy vén dudás, aki vérvörös porcellánköpönyeget viselt, öregesen illegette-billegette magát, mintha pokoli módon tréfásnak találná, hogy a komor Mihály egy ujdonsült férjet helyettesít egy kéthónapos fiatal asszonynál. Mihály maga is oly csodálatos szépnek találta mindezt, hogy majd csaknem követte a porcellánköpönyeges dudás példáját.

Ekkor azonban mozgólódás hallatszott föl az emeleti szobába: egy kulcs hangosan megfordult odalenn, a kapú závarában. Mihály fölkelt a karosszékből, melyben néhai édesapja fél-századon át ülni szokott s egy gyors kézszorítás után eltűnt a folyósó sötétségében. Aztán sietve elreteszelte legényodúja ajtaját, mintha félne, hogy találkozik valakivel, akit a szive szerint eldöngetni szeretne.

Viktor Pesten jár.

Viktor, aki jó darabig csak mint csöndes szemlélő járt-kelt a „Kék elefánt” birodalmában, egy nap fontoskodó arccal állított be az üzleti irodába, ahol bátyja éppen a vasúti szállítólevelek tételeit vizsgálgatta.

- Mihály, - mondta hanyagul, miután néhány üzleti könyv tetején egy könnyed mozdulattal helyet foglalt, - az éjjel kissé meghánytam-vetettem az egymáshoz való viszonyunkat s arra az eredményre jutottam, hogy voltaképpen csak fölösleges pénzfecsérlő vagyok. Igazságosnak tartod, hogy én csupán a pénzt költöm, míg te hat ember helyett dolgozol? Fiatal vagyok s istennek hála, bírom a munkát, elhatároztam tehát, hogy ennek az állapotnak mielőbb véget vetek.

A becsületes Mihály csodálkozva tette a füle mellé a kőművesceruzáját.

- Azt akarod mondani, hogy ezután rendszeren bejársz az üzletbe?

- Nem bátyám, ehhez nincs megfelelő idegrendszerem, - ehhez a te vastag, hajókötélszerű idegeidre volna szükségem. De miért ne munkálkodhatnám azon a téren, mely a kedvemnek és a hajlamaimnak megfelel? A jövő héttől kezdve én fogok feljárni Pestre, hogy az árúraktárt felfrissítsem, - így legalább te minden idődet az üzletnek szentelheted.

Az öreg Mihály vízszínű kék szemei szinte elképedt bámulattal szegeződtek elegáns öcscsére, aki térdére húzott nadrágjával, csillogó lakkcipőjével egyáltalában nem tette a szakértelmes üzletember benyomását.

- Az a szándékom, hogy te fogsz bevásárolni az üzlet részére? Hiszen attól tartok, hogy az enyvét vagy a szilvalekvárt nem tudod megkülönböztetni a kocsikenőcsőtől! Nem gondolod, hogy hamarosan csődbe jutnánk, ha a hebehurgya ajánlatodat elfogadnám?

Viktor fölényesen mosolygott, - oly fölényesen, hogy a vén Mihály szégyenkezve lesütötte a szemeit.

- Naiv bátyám, - hát te csakugyan azt hiszed, hogy valami szörnyű lángészre van szükség a „Kék elefánt” vezetéséhez? Ha vízfejú lennék, akkor is beletanultam volna a dolgokba huszonöt év alatt, - hiszen kisgyerek korom óta minden szabad időmet itt töltöttem rizseszsákok és a héringes hordók között. Azt hiszed, okvetlen bőrujjasban kell járni, hogy az emberből tisztességes üzletember legyen? Sohase olvastál a nagy hamburgi vagy brémai kereskedőkről, akik a polgári életben mint császárkabátos szenátorok szerepelnek, de mellett a legkörmönfontabb kalmárok közé tartoznak? Te, szegény Mihály, még mindig a cselédlányok kiszolgálásában látod az igazi kereskedő hivatását? Szerinted még mindig a lapos bőrsipka meg a vörösre fagyott kéz az egyetlen kereskedői kvalifikáció? Nem tudod elképzelni, hogy a kemény kalap vagy a fényesre vasalt cylinder alatt is lehet egy kevés tisztességes kalmárész?

Mihály kivette füle mellől a vastag ceruzát s gondolkodva megvakarta vele ruganyszerű hajfűrtjeit.

- Édes öcsém, nem bánom én, hogy micsoda kalapokat viselsz, - de hogy az üzlethez nem értesz, abban, fájdalom, bizonyos vagyok. A hamburgi szenátor csak a tanácsülésre megy cylinderben és császárkabátban, - otthon bizony ő is csak bőrujjast visel, akár én, vagy a boldogult édesapád. De ez mindegy, - én nem fogom a kedvedet szegni, ha a becsületes érzésed végre-valahára megszólalt benned. Elvégre csakugyan nem kell hozzá boszorkányság, hogy valaki az üzleti fifikákat megtanulja.

Viktor kezét rázta a bátyjával - s két héten keresztül csakugyan úgy viselkedett, mintha kizárólag csak a „Kék elefánt” érdekelné. A fiatal princ leereszkedett a rosszszagú bolthoz: könyveket és számlákat tanulmányozott, tűnődve húzta ki nyikorgó fiókokat, elmerengve állt meg az aszaltszilvás zsákok és petróleumos hordók mellett s finom, vékony cipőjével fáradhatatlanul taposta az udvar havát, hogy a raktárban felhalmozott árúkat tanulmányozza. Micike, aki a konyha ablakából néha ellágyult pillantásokat vetett a hótengerben tipegő Viktorra, este meghatva és elérzékenyülve sietett a lépcsőházban kimerült uracskája elé.

- Megfáztál, nem innál egy csésze teát, mielőtt a vacsorát betálaltatnám? Nem volna jó, ha a cipődet levetnéd és papucsot húznál a lábadra? Oh drága szivecském, hogy gyötöröd magadat azért a haszontalan milliócska miatt!

Viktor engedte, hogy kényeztessék, s szenvedő arca elárulta, hogy csakugyan szánalomra-méltó mártírnak tartja magát. Mihály derüsen és kissé fitymálva nézett rá a jól befűtött kályha mellől; őt a favágás vagy a zsákhordás se merítette volna ki annyira, mint ezt a vékonypénzü legényt a pár órai üzleti foglalkozás. De azért Mihály is méltányolta az öcsce igyekezetét; s míg Micike szinte anyai gyengédséggel merte tele forró levessel az ura tányérját, a vén legény fejbőlintva szólott, miközben szalvétából szerkesztett, hatalmas nyuszifülei szinte megrázkódtak az elismeréstől:

- Igen, tagadhatatlan, hogy sokat dolgozott, de az egészségének, bizonyos vagyok benne, nem fog megártani a munka. Akarsz velem fogadni öcsém, hogy mához egy évre vasgyúró lesz belőled, ha így folytatod?

- Ha vasgyúró nem is, de valamire való kereskedő bizonyosan lesz belőlem bátyám, - válaszolta Viktor, oly fenhéjázó hangon, mintha épp öt perccel ezelőtt választották volna meg a brémai kereskedők elnökévé.

Két hét múlva a fiatal Takácsy kijelentette, hogy mindent tud, amire szüksége van s miután dereka köré egy pénzzel telt övet csatolt, érzékenyen elbúcsúzott Micikétől és Mihálytól, akik a hideg hajnali szürkületben együttesen kikísérték a pesti vonathoz.

- Vén bátyám, aztán gondod legyen rá, hogy a sógorasszonyodat mulattasd, - mondta a róka-bundájába burkolt Viktor, aki szokatlanul frissnek és jókedvűnek látszott. De Micike, aki nem volt tréfás hangulatban, sírásra görbült ajakkal állt a vonat mellett s oly kétségbeesett pillantással nézett az urára, mintha mindörökké válni készült volna tőle.

- Vigyázz, nehogy meghülj a hideg estéken! Meleg shawl nélkül ne mozdulj ki a szállodából s tiz órákor okvetlen az ágyban légy! És írd, mindennap írd, ha azt nem akarod, hogy mind a két szememet kisírdj utánad!

Viktor mindent megígért és még egyszer csókot dobott a felesége felé, - s a vonat, mérsékelt gyorsasággal, kirobogott a zúzmarás fák közül. A hazafelé való úton Micike oly komor hallgatásba burkolózott, hogy a becsületes Mihálynak a szíve is elfacsarodott bele; de aztán összeszedte magát és így szólott:

- Teringettét kis pajtás, hát ne vágj olyan szomorú arcot, mintha az uradat örökre elveszítetted volna! Gondolj csak vissza a régi keresztes háborúra, amikor a férjek tíz-tizenöt évig se tértek vissza az elhagyott feleségeik mellé.

Micike, aki mindig jó tanuló volt s a történelemből állandóan egyest kapott a jó nénikék zár-dájában, szenvedő mosolylyal jelentette ki, hogy mint Bouillon Gottfriedné határozottan pályát tévesztett volna, - aztán, egy szivettépő sóhaj után, feltipegett a keskeny falépcsőn, hogy szíve bánatáért a legintenzívebb gazdasszonykodásban keressen kárpótlást. Mikor Mihály, déli harangozáskor, az ebédlőben megjelent, kis pajtása ragyogó arccal fogadta s

boldogan mutatott az elefántcsont kötésű könyvecskére, mely még mindig nyitva feküdt az ablak párkányán.

- Tisztogató közben imát mondtam az uracsámért s most már bizonyos vagyok benne, hogy a jó istenke vigyázni fog rá. Akarsz te is egy rövid imát elmondani érte, amíg Zsuzsanna a levest behozza?

Mihály, akit nem a kolostorban neveltek, zavart és megdöbben pillantással nézett az elefántcsontkötésű imakönyv felé.

- Kis pajtás, be alapos tévedésben vagy, ha azt hiszed, hogy Viktor tigrisekkel vagy oroszlánokkal fog viaskodni a pesti piacon. Legföljebb öreg és csalafinta nagykereskedőkkel viaskodik, azok pedig aligha veszélyeztetik a testi épségét. Azt hiszed, valami különös isteni kegyelem kell hozzá, hogy az ölelő karjaidba visszatérjen?

Micike méltatlankodva csóválta meg a fejét s egy istenkáromlót megillető tekintettel büntette meg a tréfálkozó vén legényt, aki szemforgató gourmand módjára engedte át magát a pompás tyúklevés élvezetének.

- Oh, gonosz Mihály, hát téged nem aggaszt az idegenben járó öcséd sorsa? Meggondoltad, hány különböző veszedelem fenyegeti a bűnös nagyváros házai között? Voltál te már valaha Pesten, hogy ily kicsinylőleg mersz nyilatkozni róla?

Mihály bevallotta, hogy mindössze csak kétszer járt Pesten, - azt is csupán azóta, hogy az édesapja meghalt, - de sohase fordult meg másutt, mint a nagykereskedők raktáraiban és a csendes budai szállodában, ahol az öreg Takácsy ötven éven át lakni szokott. A nagykereskedőknél csak komoly segédek és tisztességes háziszolgákat talált, a szállodában pedig egy hetvenéves szobaasszonyt, aki sohase kacérkodott vele. Hol van az a rémületes veszedelem, melyről az aggódó kis pajtása álmodik?

Viktortól harmadnap levél jött, csak sebtűben írt, mert a bevásárlás nagyon elfoglalta, de azért szakított magának annyi időt, hogy egyéb szórakozásairól is számot adjon. Viktor hűtlen lett a budai szállodához s a finom Angol királynő-be szállt, melynek lépcsőházában már nem egyszer találkozott Deák Ferencsel, aki alázatos köszöntését szíves leereszkedéssel viszonzta. Láttá Andrassy Gyulát is a budai várban s csodákat írt a körszakálláról és a geniális sasorráról, ami az összes pesti asszonyokat is meghódította. (Szépek is vannak köztük, de egy sincs, aki veled, szivecském, felérne.) Este a színházban járt, ahol egy Blaháné nevezetű fiatal asszony pacsirta módjára énekelt s egy alföldi betyár, bizonyos Tamássy, duhajkodva beverte a szinpadi csárda ablakait. Az ember azt hihette, hogy nem is az ország szívében van, hanem valahol az isten háta mögött fekvő magyar faluban. Elhiszed angyalom, hogy egy valóságos szöllőpásztor is ott ágalt a deszkákon, hamisítatlan veszprémi szűrben, zsíros kalapban s hogy egy füstös cimbalmos négykézláb guggolt a makkhetes csárda előtt, melyet talán Gömörből loptak ide a pesti szinpadra? Ha az ezerlángú, szivárványos csillár nem égett volna, s ha a gránátszínű páholyok tele nem lettek volna csupa drágaköves, csupaszvállú asszonyszeméllyel, az ember akár esküt mert volna tenni rá, hogy valami furcsa tündér a gömöri parasztok közé varázsolta. Szép asszony különben a Vigadóban is százszámra akad, ahol mostanában a híres, nevezetes maszkabálokat tartják esténként, itt annyi a móka, hogy az ember hajnalig ki nem jön a kacagásból. Oh, mily kár szivecském, hogy te is el nem jöttél velem ebbe a jókedvű városba, de meg is fogadom, hogy legközelebb magammal hozlak, mert akárhány is a szép asszony, bizonyos, hogy te volnál mindannyi közt a legislegszebb.

- De elég, - fejezte be Viktor a levelét, - elég a magam mulatságából, hiszen voltaképp nem ezekért jöttem én ide, hanem azért, hogy a „Kék elefánt” számára bevásároljak. E tekintetben egy kis baj van, Mihály bátyám: kékgalic és szentjánoskenyér ezidőszerint sehol sincs raktáron s így kénytelen vagyok rá, hogy ittlétemet meghosszabbítsam. Addig, amíg minden szük-

séges árút be nem szerezttem, eszem ágában sincs kimozdulni Pest városából, mert a ravasz nagykereskedők bizonyosan megzsarolnának bennünket, ha levélben rendelnénk tőlük kék-gálicot és szentjánoskenyeret. Légy hát türelemmel szivecském és gondolj rám szeretettel a kis emeletes házban, melyet én a leggőgösebb grófi palotánál is többre becsülök. És Mihály-lal ne udvaroltass magadnak nagyon hevesen, mert az ilyen redves fa, ha meggyullad, még a száraznál is rosszabb.

- Te is el voltál a maszkabálon, mikor szentjánoskenyeret vásároltál? - kérdezte félig pitye-regve az ostoba Micike, mikor a hosszú levelet letette a kezéből.

Mihály nem válaszolt, hanem nagy igyekezettel vagdosta száz darabra a levesben főtt marhahúst s oly gyilkos pillantásokat vetett a levélre, mintha legalább is egy kedves rokona halálhírét hozta volna. De aztán hirtelen megemberelte magát és mosolyogva csóválta meg nagy fejét, mely egy mesebeli öreg hegyi óriáséhoz hasonlított.

- Kis pajtás, - mondta ingerkedve, - csak nem akarod talán elhitetni vetem, hogy féltékeny vagy? Elhiheted nekem, hogy a párisi maszkabálok se volt még asszony, akivel téged egy okos ember elcserélné.

Mihálynak rossz sejtelmei vannak.

A fiatal cégfőnök csak hat nap múlva tért haza Pest városából és este, mikor útiládáit kicsomagolta, örömnép volt a „Kék elefánt” emeletén. A ládákban édes és csodaszép holmik kerültek napvilágra, amelyek boldog sikoltozásokra ösztönözték a kicsike sárga ház úrnőjét. Viktor selymeket hozott a pesti belvárosból s csecsebecséket és illatszeres üvegeket a Hatvani-utca finom áruházaiából, melyeket Micike csak az öreg Hon hirdetéseiből ismert. Mindenki ajándékot kapott a sárga házban; Mihály talpigérő pongyola-kaftánt, melyhez hasonlót csak előkelő török pasák viselnek, Selmeczy bácsi hatalmas pipát a híres Lempingertől (akinek munkáit Berlinbe is kiviszik), a személyzet meleg csuklónvédőket, az öreg szakácsné fekete posztóból készült jaknit, amelyet csak gazdag iparosasszonyok viselnek a vasárnapi miséken. Viktor büszkén és leereszkedően és mosolyogva állott a boldog felfordulás közepette, melyben a sárga háznak még a macskái és kutyái is résztvettek, míg Mihály, aki a természettől fukar volt, mint az édesapja, titokban gyors számvetést próbált csinálni a rengeteg költségről, amibe tékozló öcsce kirándulása kerülhetett.

- Talán Rothschildot raboltad ki öcsém? - szólt kedvtelenül és korholó hangon a cigarettázó Viktorhoz, mikor végre a kis bolt mellett lévő irodában magukra maradtak.

Viktor azonban fitymálva intett nagyuriasan vékony újjával, melyek már szinte kénsárgák voltak a szüntelen dohányzástól.

- Rossz kereskedő vagy, öreg Mihály, ha még ez a csekélység is gondot okoz neked. Mert ugyan miről van szó, együgyű bátyám? Az ajándékok árát egyszerűen hozzácsapod a többi költséghez s épp úgy a vevőiddel fizetteted meg, akár az útipénzt vagy a fűszeres ládák szállítását. Így mindenestre sokkal jobban jössz ki, mintha a segédeid fizetését fölemelnéd!

Mihály vállat vont és dörögve baktatott ki a falusi boltosok szekereihez, - este azonban magára vette a pesti kaftánt s török bégnek öltözve jelent meg a sárga ház ebédlőjében. A látvány oly groteszkül édes és meglepő volt, hogy Micike, aki duruzsoló cica módjára hevert az ura lábainál, a kacagástól könyezve és fuldokolva rohant ünnepiesen tipegő sógora karjaiba.

- Oh, vén pajtás, ha tudnád, hogy milyen drága vagy s hogy a komoly arcodhoz milyen pompás és stilszerű ez a keleti köntös! Ilyen lehetett valaha az a török császár, akiről Jókai Mór tavalay regényt írt a Hon tárcájába. Akarsz velem fogadni, hogy te valaha, a születésed előtt háromszáz évvel, gazdag és kegyetlen muzulmán voltál Bagdadban?

Viktor helyeslően bólintott, Mihály azonban, akit halálos zavarba hozott a sógornője kacagása, égő arccal válaszolt:

- Ha háromszáz évvel ezelőtt éltem, hát bizonyos, hogy akkor is fűszerszámos voltam, mert családi följegyzéseink vannak róla, hogy a Takácsyak a Fuggerek szolgálatában kezdtek valamikor a közszereplést. Ezt a cifra köntöst pedig csak azért vettem magamra, hogy téged, kis pajtás, jó kedvre derítselek.

Micike boldogan tapsolt és sihederlányosan körüláncolta maszkának öltözött sógorát, - Mihály pedig, a legöregebb csaszokat is megszegyenítő komolysággal foglalt helyet a terített asztal mellett. És másnap, meg harmadnap, meg hat hónap múlva, minden estén tengerzöld kaftánjában jelent meg ezután az ebédlő lámpája alatt, mintha kimondhatatlan boldogságot okozna neki, hogy a kis pajtását jókedvre deríti...

A tél eközben tovabaktatott hermelines köpenyében és a tavasz meg a nyár virágfüzérés feje mosolygott a napsugaras kisváros házaira; az erdő fái között világos muszlinruhák fehérlettek,

a cukrász frissen mázolt asztalokat tett ki a gyalogjáróra s a sárga ház nyitott ablakain édes és kábító akácillatok ömlöttek a szubládokra és pohárszékekre, melyeknek polcain aranybóbítás porcellánpasztornők mutogatták kacérul harisnyakötőjük csokrát. Viktort most már a batyúbálok helyett néha a majálisok és a nyári multságok foglalkoztatták s az árvízkárosultak javára rendezett estély is jócskán igénybe vette éjszakai óráit; de Micike nem félt többé a rablóktól, mert a becsületes Mihály egy világért se tért volna nyugovóra addig, amíg öcsce lépéseit a boltozatos kapú aljában meg nem hallotta. Mihály, dörögő medvehangjával, regényeket olvasott föl virrasztó kis pajtásának, miközben kitörni készülő ástási rohamait hősiesen leküzdötte; máskor dominót játszott vele, vagy családi anekdotákat mesélt neki s pihenésképp beavatta a takarékpénztár ügyvezetésébe, amelynek igazgatóságában az édesapja helyét elfoglalta. Micike szótlanul és figyelmesen hallgatta, de sápadt arcocskáját olykor figyelve szögezte a levegőbe, mintha az ura közeledő lépéseit hallgatná; máskor gyámoltalanul lehorgasztotta álmos gyermekfejét s épp oly szelíden elbóbiskolt, mint kicsike lány korában, mikor a vörös Zsuzsa a zárdában mesélt neki. Mihály ilyenkor mozdulatlanul megvárta, míg ismét kinyitja a szemeit s ekkor megindult és dédelgető hangon így szólott hozzá:

- Kis pajtás, legyen már eszed és feküdj le! Vagy ha már az éjszakát átvirrasztod, hát ne kelj föl tíz óra előtt, mert az lesz a vége, hogy időnek előtte megöregszel!

Micike megrázta szőke fejcskáját és kék szeme csak úgy ragyogott a komolyságtól és az ambíciótól.

- Oh, öreg Mihály, szép dolgokra biztatsz egy kötelességtudó háziasszonyt, akinek vállára egy nagy háztartás gondja nehezu! A megholt anyuskám is hat órákor kelt föl mindennap, - s azt hiszem, ő a másvilágon is sírva fakadna, ha az egyetlen lánya az egész hosszú délelőttöt átaludná.

Mihály megfontoltan jelentette ki, hogy a kötelesség tényleg mindennél előbbre való a földi életben, de másnap, mikor az öccsével egyedül volt, egyszerre csak komoran hátraszegte vastag nyakát, mely máris elérte az édesapja méreteit s becsületes halszemei oly ijesztő fényben égtek, hogy a Viktor ideges kezében önkéntelenül megreszketett a cigaretta.

- Van lelkiismereted, hogy ezt a gyámoltalan gyereket egyedül hagyod? Nem félsz, hogy a jó isten megbüntet érte? Ezt láttad a puritán édesapád házában? Nem százszor különb a tiszta háza, mint a füstös butik, ahol az éjjeleidet eltöltöd? Nincs szíved a szegény kis teremtés iránt, aki a megholt édesanyád helyét elfoglalta?

A becsületes Mihály úgy elérzékenyült a saját szavain, hogy majdnem sírva fakadt megindulásában, de gyöngesége inkább felbátorította Viktort, semhogy komolyan meghatotta volna.

- Bátyám, - mondta gúnyosan, - az üzlet dolgait tetszésed szerint megtanácskozhatod velem, mert az üzletet közös tulajdonképen hagyta kettőnkre a néhai édesapánk. De a feleségemet nem édesapánk hagyta rám s a házaseletembe senki emberfiának nem vagyok hajlandó megengedni a beleszólást.

- Nem engeded? Ugy beszélsz öcsém, mint egy elzüllött, rossz ember, mintha sohase lett volna édesanyád, aki kicsiny korodban ápolt és a nyakadat megmosta. Elfelejtetted, hogy ennek a drága kis léleknek már selypító korában se volt édesanyja s hogy neked a szülei helyett is dédelgetned kell őt? Nem esik meg a szíved rajta, mikor szegényke az éjjeli virrasztástól álmosan tesz-vesz napestig s akárhányszor már a leves fölött leejti a fejcskáját?

Viktor, aki a hosszú prédikáció alatt idegesen dobolt az újjaival, most egy kicsinylő gesztussal faképnél hagyta a bátyját, Mihály pedig, nagyot sóhajtva, beletemetkezett irodai főkönyvébe. És a dolgok tovább folytak medrükben, mintha a sárga házban semmi olyasmi nem történt volna, ami a „Kék elefánt” hagyományaival ellenkezik.

Nyár végén Viktor ismét felment Pestre, hogy az árúraktárt felfrissítse s december közepén - bár semmi fontosabb ok nem volt rá, - váratlanul megismételte utazását, miután komolykodva kijelentette, hogy a festékárúkból sürgős pótlásokra van szükség. Mihály, aki ekkortájt aggódva gondolt arra, hogy az öcsce kiköltözködhetné a sárga házból s az anyja szobácskáiból végképen eltűnhetne kis pajtásának alakja, meglapulva és opportunusan hallgatott, sőt annyira ment álnokságában, hogy maga is beismerte a festékárúk hiányát. Az öreg Mihály úgy találta, hogy ez az álnokság bőven meghozza a kamatait; hiszen a Viktor távolléte ismét oly csodálatosan szép és drága estékhez juttatja, aminőkben eddigi medve-életében még sohasem volt része. Mihály ilyenkor úgy érezte, hogy a kis házitündér az ő sívár életének megédesítésére született; s boldogságtól reszkelve gondolt az ebédlő tejfehér lámpájára, a tűzre, mely a kályha rézajtaján belül piroslott, a halványsárga szőnyegre, melyre nehéz cipőjében csak félve és restelkedve lépett, s a hímzett, finom függönyökre, melyek az egész, idegen világot kizárták innen. A tűz duruzsolt a kályha mélyén és csodálatos, izzó őserdőcskék lobogtak és sisteregtek a rézajtó mögött; s Mihály nehézkes tagjai szinte elzsibbadtak a gyönyörűségtől, hogy a kis pajtása csilingelő leányhangját hallgathatja. Ha valaki számonkérte volna tőle, hogy miről beszéltek az ebédlő csöndjében, aligha tudott volna számot adni róla; de a hang édességére, mely öreg szívét megsímogatta, még a hideg boltban is visszaemlékezett s félszegen mosolygott a falusi vevőkre, akik petróleumról, kocsikenőcsről vagy ostor nyelekről beszéltek vele. Mihály eddig úgy találta, hogy az élet csak nehéz kötelességek láncolata, s hogy a halál csupán megérdemelt jutalom a földi lét fáradságos munkája után; de most egyszerre valami különös sejtés derengett benne az emberi boldogság felől, mely a kötelességek keserves útját is virágossá varázsolhatja. Mihály, lassan forgó agyvelejében, úgy képzelte, hogy a boldogság egy kicsike szobából áll, mely fölött hófehér lámpafény lebeg, egy búbos cserépkályhából, melyben liliputi tűzerdők égnek hamuvá, egy pár puha topánkából, mely hangtalanul siklik ide-oda a szőnyeg pálmáin, s egy drága, ezüstös hangocskából, mely gyermekkori karácsonyesték melegségével simogatja végig az örömtelen vén legények szívét.

- Akarsz teát, öreg pajtás! - kérdezte néha az ezüstös hangocska, mikor a Mihály becsületes halszemei ismét aggasztóan zsugorodni kezdtek.

Mihály akart, - oh, hogyne akart volna! Ha azt kérdezték volna, akar-e meztláb elzarándokolni a szent földre, alkalmasint erre is igen-t mondott volna; hiszen lehet-e rossz vagy ijesztő, amit ez az ezüsthangocska ajánl neki? A tea néha megégette a szája padlását, de Mihály siket volt a hőfok iránt; mosolygott és megbólintotta otromba fejét, mintha a legszebb muzsikát hallgatná.

Viktor ezúttal még tovább maradt Pesten, s csak két hét múlva tért vissza bevásárló útjáról; komoly és ideges volt, senkit se lepett meg ajándékkal, s kedvetlenül bírálgatta az ételeket, amikkel a gyöngéd Micike kedveskedett neki. Mihály, öcsce megérkeztének estéjén, nagyobb összegről szóló bont talált a pénztári fiókban, melyet Viktor napközben odacsempésett, de nem mert szólani, mert most már félt a zajosabb jelenetektől. Este azonban, lefekvés után, sokáig elmélkedett a sötétben s féléjszakát ébren töltött, hogy a Viktor pesti utazásán gondolkodjék; és ekkor úgy érezte, hogy valami nagy, ismeretlen veszedelem lebeg a sárga ház fölött, melyben istenben boldogult öregei az életüket eltöltötték.

Levél a Bodzafa-utcába.

Csakugyan a rossz sejtelmek megvalósulását jelentette-e, vagy pusztán és jelentéktelen léhaság volt-e csupán: Viktor most már sűrűbben eltávozott a „Kék elefánt” látóköréből, havonként, sőt néha kéthetenként Pestre járt s fáradságot se vett többé magának arra, hogy utazását üzleti érdekekkel indokolja. Unottan és álmos szemekkel járt az utcán, a boltba csak percekre nézett be, az estét többnyire a barátai közt töltötte s olykor, minden előzmény nélkül, ásítva nyújtogatni kezdte a karjait, mint aki hosszú és butító álomból ébred.

- A délutáni vonattal felszaladok a fővárosba, - mondta ilyenkor unottan a bátyjának, aki még egy hosszabb gyalogsétára is nehezebben szánta el magát, mint Viktor a fárasztó pesti útra.

- Talán megint a kékgális iránt akarsz érdeklődni? - kérdezte a jámbor Mihály, aki eddig még hírből se ismerte az íróniát.

Viktor azonban megrázta a fejét s az ajka elgörbült mintha valami keserű italt ivott volna.

- Nem, tiszteletreméltó Mathuzsálem, nem a rézgális miatt megyek, hanem azért, mert megfulladnék ebben a levegőben. Ha néha el nem szökném innen, azt hiszem, hamarosan öngyilkos lennék, - s ugyan mire mennél, te szegény, ha üzleti szakértelmemet örökre nélkülöződ kellene? Szükségem van rá, hogy kissé kinyújtóztassam a tagjaimat, mint ahogy a sasnak is szüksége van rá, hogy a füledt völgyekből a havasok levegőjébe repüljön.

- Azt akarod mondani, hogy sas vagy, öcsém? - kérdezte az öreg Mihály, valami csöndes és lenéző bámulattal, mely csöppet se látszott hízelgőnek a fiatal sáfrány-hercegre.

Viktor idegesen vállat vont, Mihály pedig, miután hasztalan várt választ a kérdésére, kissé szigorúbban folytatta:

- És a feleséged? Az ő nyugalma semmit se számít előtted? Azt hiszed, őt is boldoggá teszed, ha a tagjaidat kéthetenként kinyújtóztatod?

Viktor arca most valami gonosz mosolygástól torzult el, míg enerváltságtól remegő ujjával tréfásan megfenyegette a prédikáló puritánt.

- A feleségem nem fog kétségbeesni, - hiszen az Erkölc, a te személyedben, kivont pallossal öröklik felette. Innen-onnan mulatságos világfivé fogod kinőni magadat derék bátyám s bizonyos vagyok benne, hogy ha kell, hát épp úgy el tudsz szórakoztatni egy fiatal asszonyt, mint valami Jókai-féle regényhős. Mered mondani, hogy kellemetlennek találod azt a szituációt? Mihály, Mihály, a magas gallérjaid és az új nyakkendőid után ítélve, azt hiszem, váratlanul rátaláltál a fiatalságodra, melyet tízéves korodban elveszítettél!

Mihály zavartan krárogott és az arca téglavörössé lett a köhögéstől, - de artikulálatlan hangokon kívül nem válaszolt egyébbel az öcscse tréfájára. Szerette volna szigorúan megkorholni a léha fickót, aki még ezt a drága, és finom kis szentet se kimélte, de valami ösztön, mely az akaratánál is erősebb volt, meggátolta a beszédben. Mihály érezte, hogy nem haragszik az öcscsére; hiszen lelke mélyén szinte reszketett a magányos estékért, melyeket szép sógornéjával kettesben töltött el, az ebédlő melegségeért és világosságáért, a szamovár vizének egyhangú zúgásáért, a boldog csöndért, mely a küzködő világnak ezt az édes, éjszakai szigetét elborította. Az a gondolat, hogy megint egyedül lehet Micikével, hogy a szavát hallhatja, hogy zajtalan tipegésében gyönyörködhetik, elbájolta és megindította, mint gyermekségének mesevilága, mint magányos sétája az erdőben, mint legkedvesebb könyve, melyet a vasárnap délutánok nyugalmaiban olvasott. Mihály nem volt egzaltált lélek és idegeskedett a hevesebb indulatoktól; de e percben zokogva szeretett volna köszönetet mondani az öcscsének, amiért e

csodaszép estékkal megajándékozta. A szíve megremegett a drága órák gondolatára és nehéz, sűrű vére lüktetve tódult az agya felé; - és mégis: a morál, melyet egy távoli, ismeretlen országból hozott ide a földre, megint csak urrá lett álnokság nélkül való, becsületes, vén lelkében és most már szinte brutálisan mondta:

- Nem érdemled meg a boldogságodat és attól tartok, hogy rossz véged lesz! Oh igen, bizonyos vagyok benne, hogy nem kerülöd el a büntetésedet!

Viktor csupán egy fitymáló kézmozdulattal válaszolt s pár óra múlva lázasan rövid búcsúzás után, Pestre utazott. Micike most már nem kísérte ki a vonathoz; a gyermek sápadtan és szótlanul járt a néma lakásban, néha szóba állt az öreg szakácsnővel s alkonyattájt, kézimunkájával a kezében, sokáig bámult kifelé az ólomszínű levegőbe. Mikor este az öreg Mihálylyal egyedül maradt, jó ideig megható kisleánymosolylyal hallgatta a jószívű vén legény trécselését; de aztán egyszerre elkomolyodott, szeméből előtört a könny s összekulcsolt kézzel, sírásra görbülő szájjal mondta, miközben szösze fejecskéjét elfagyott virág módjára oldalt hajtotta:

- Mihály, most már bizonyos vagyok benne, hogy megcsal, hiszen miért hagyna egyedül, ha nem egy másik asszony kedvéért? Már gyermekkoromban megéreztem, ha valami veszély fenyegetett s most is bizonyos vagyok benne, hogy vége a boldogságomnak. Az édesapám halálát is megéreztem valaha, - pedig akkor még csak selypítő kisgyerek voltam. Mondd, öreg pajtás: hát mindenkit elvesznek tőlünk, aki valamikor szeretett bennünket?

Mihálynak, aki komor külseje és bozontos szemöldöke dacára egy egérke szenvedését se tudta végignézni s aki (bárha forró nyár volt is) légymérget se tett ki a boltba, mert a legyeket is sajnálta, e pillanatban az az érzése volt, hogy a szívét egy durva ököl összeszorítja.

- Oh kis barátnóm, hát még a te józan fejecskéd is megromlott a regényektől? Te is készpénznek veszed, hogy a férfiak szeretőket tartanak s cocotte-ok társaságában töltik az éjszakát, míg a feleségük nyugtalanul hánykolódik a hálószoza sötétjében? Oh, oh, regényes Micike, hát még egy okos kis nőt is el lehet bolondítani az efelé kölcsönkönyvtári mesékkal? Hol veszed azt a csacsiságot, hogy Pesten cocotte-ok vannak, mint Párisban? Pesten csak német dalcsarnokok és zenés kávéházak vannak, melyekben a borvirágos arcu Herr von Rück ostoba kuplétákat énekel. Mit lehet tenni róla, hogy az éretlen urad jobban szereti a kuplétákat, mint a safrányt és a kékgálicot? Akarsz velem fogadni, hogy három nap múlva álmosan, bűnbánólag és üres zsebbel fog a kis királynője lábaihoz borulni?

Micike megrázta szomorú fejecskéjét s forró keze odatapadt a Mihályéhoz, aki úgy érezte, hogy egyszerre forróság és hidegség fut végig rajta.

- Öreg Mihályom, te voltaképp egy vén gyermek vagy, aki még a kedves nővéreknél is kevesebbet értesz a világi dolgokhoz. Ki hitette el veled, hogy csak Rück úr énekel kuplétát a pesti dalcsarnokokban? Rossz és lelketlen asszonyok mindig vannak, akik csak azért élnek, hogy a könnyelmű férfiakat a feleségüktől elrabolják. Tedd a szívedre a kezedet, vén pajtás: te még sohase találkoztál rossz nővel? Nem is hiszed, hogy Pest városában rossz nők vannak?

Mihály hátraszegte a fejét s kövér kanonok-arca csakúgy sugárzott a belső derűtől.

- Oh igen, hiszek a rossz nőkben, mint ahogy a haszontalan férfiakban is hiszek. De a gazdag ember sohase fog szalonnát lopni a hentesboltban és az a férfi, akit a sors teveled áldott meg kis pajtás, nem nézhet szerelmesen a mindenki asszonyára. Naiv vagy és butuska vagy, kis pajtás és ezért még azt is megbocsátom, ha csacsiságokat beszélsz némelykor...

Micike úgy tett, mintha gondolkodnék, szeme a lámpára szegeződött, mintha a szelid fehér lángot nézné, holott sok-sok mértföldnyire járt innen, a hangos és erkölcstelen pesti éjszakában, mely a távollévő urát körülvette. És ekkor a sírásra görbült ajka egyszerre csak vonaglani kezdett, mint a gyermeké, akitől a legkedvesebb babáját elvették.

- Mihály, - mondta szipogva és a drága kis orra szinte vörös és csúnya lett, - Mihály, olvastad te valaha a Gaboriau regényeit?

- Miért kérded, lelkecském?

- Ezekben a regényekben van egy titkos rendőr, aki a legravaszabb gonosztevőket is fölfedezi, aki a kulcslyukon is bebújik, ha szükség van rá s úgy el tudja változtatni magát a különböző álszakállakkal, hogy még a saját édesanyja se ismer rá. Mit gondolsz, vannak Pesten is ilyen titkos rendőrök?

- Bizonyosan vannak, szívem.

- Ha vannak - és a Micike arca most egyszerre lángba borult és a hangja suttogóvá lett, mintha maga is valami titkos összeesküvő-szövetségbe tartoznék, - ha vannak, hát elő kell kerítened egyet, mert csak ő tudja visszaadni a nyugalmasomat, csak ő tud megszabadítani attól az ezer-mázsás súlytól, ami a szívemre nehezedik.

- Azt akarod, hogy egy titkos rendőr kémkedjék Viktor után? Nem gondolod, hogy az uradat csúnyául kompromittálod ezzel a lépéssel?

- Oh, Mihály, te nem olvastad a Gaboriau regényeit, te talán még egyetlen regényt se olvastál a Polgári Társaskör kölcsönkönyvtárából! Ha olvastál volna, hát tudnád, hogy Lecocq úr titoktartó, mint a sár s inkább százszor kerékbe töreti magát, semhogy idegenek előtt eláruljon valamit.

Mihály megértőleg bólintott, nyakát gondolkodva hátra szegte a kaftán kék gallérjára, egy kis ideig fel meg alá járt az ebédlő szőnyegén, aztán újra visszaült az asztal mellé s nagyot hörpintett az aranysegedélyes teáscsészéből.

- A dolog úgy áll szivecském, hogy én egyetlen titkos rendőrt se ismerek, én csak nagy-bajuszú, utcai rendőröket láttam a kerepesi-út sarkán, meg a hatvani-utcai rendőrkapitányság kapujában, akik katonásan szalutálnak, ha a Thaisz főkapitány úr fogatát megpillantják. De szerencsére tudok valakit, aki felhajszolja nekünk a pesti Lecocq urat, aminthogy az érc-koporsótól kezdve a fakereplőig mindent fel tud hajszolni, amit csak az emberek ravaszsága kitalált. Véletlenül tudom a pontos címét is, mert egyszer ő szerzett nekem két bála szerecsen-virágot, mikor ez a cikk az összes nagykereskedésekből kifogyott. Schuck úrnak hívják és becsületes izraelita ember, aki a Józsefvárosban lakik, valahol a Bodzafa-utca, végén. Akarod lelkecském, hogy még ma este írjak neki?

- Igen, Mihály, írd neki azonnal, ha azt nem akarod, hogy kétségbeesésemben elmérgezzem magamat. Már egyszer úgyis el akartam mérgezni magamat, mikor a természetrajz-órán hangosan beszélgettem a zárdában a vörös Zsuzsival, s Angela testvér büntetésből, egy nagy papír-nyelvet akasztott a nyakamba.

A fájdalmas emlék annyira meghatotta az érzékeny Micikét, hogy újra keserves sírásra fakadt, s Mihály most ismét úgy érezte, hogy öreg szíve vonaglani kezd a részvétől és a keserűségtől. A fehérruhás kis nő, akinek haja ziláltan a homlokába lógott, szakasztottan úgy festett, mint valami elkeseredett iskolásleány, aki sokkal inkább gondol a kék és rózsaszín szalagjaira, a kolostorbeli táncórákra és a padjába csempészett édességekre, mint egy haszontalan férjre, aki rossz, pesti asszonyokkal megcsalja. A Mihály öreg feje annyira megzavarodott, hogy jóformán nem is tudta, mit cselekszik; s szinte öntudatlanul, a fájdalmától ösztökélve, kelt föl a

helyéből, hogy elviselhetetlen izgatottságán csökkentsen. És mialatt Micike zokogva borult az asztalra, a jó Mihály a plafond felé emelte a szemeit, mely fölött a magasságos egeket sejtette, s egy önkéntelen mozdulattal végigsímogatta a sógornője kibomlott, szőke haját, majd babusgatva a magáéhoz szorította a síró asszony égő és könnyektől nedves arcát is, mint a kis gyermekét szokás, akit valami nagy ijedség megfélemlített. És gügyögve, a felnőttek félig tréfálkozó, félig meghatott jószívűségével ismételte tizszer-hússzor egymásután:

- Nononono, hát ne sírj úgy, mintha az egész világ összedőlt volna! Teringettét, ne bolondozz már kis pajtás, mert komolyan megharagszom!

Micike most átölelte a Mihály vastag nyakát s drága kis fejét odahajtotta a kék kaftánra, mely nedvessé lett kiszivárgó könyeitől.

- Mihály, nagyon boldogtalan vagyok és legjobban szeretném, ha még ma éjjel meghalhatnék! Ugy érzem, hogy egy jegesmarok összeszorítja a szívemet! Adj gyorsan valami meleg kendőt, mert azt hiszem, hogy megfagyok ebben a hidegben!

Mihály most betakargatta és jószívű ostobaságokat súgott a fülébe; és Micike, fuldokló szipogások után, lassankint megnyugodott és elcsöndesedett és síró szeme lezáródott, mint a gyermeké, akit dadája mesemondása elaltat. És Mihály ekkor halkán szólott:

- Feküdj le, szivecském!

Micike álmosan rámosolygott, s lábujjhegyen visszavonult a hálósobájába, míg Mihály, nagy fejét lehorgasztva, óvatos medve-léptekkel ment végig a sötét folyosón, hogy hideg aggregény-oduját felkeresse. De nem feküdt le, bár az idő meglehetősen későre járt; papírt, tintát vett elő, s nagy, gyerekes, verébféj-betűivel levelet írt Schuck úrnak, a Bodzafa-utcába. Hosszú és titokzatos levelet, amilyennel regényes francia asszonyok szokták felkeresni a titokzatos Lecocq urat.

A szemfüles Schuck úr levele.

Schuck úrnak kétszobás lakása és tíz egészséges gyereke volt a Bodzafa-utcában, de ez a körülmény nem akadályozta meg abban, hogy viruló életkedvvel törje magát naphosszat a dolgai után s este olyan jókedvvel feküdjék le, mintha legalább is félmillió betétje volna a világhíres Malvieux banknál. Schuck úrnál nagyobb optimista ugyanis nem igen járt még az uristen szép világában. Tízéves kora óta - most ötven körül járt - egy teherhordó állatot is kimerítő munkát végzett, száz forintot még sohase mondhatott a magáénak, néha heteken át haragban volt a fűszeressel, a szabóval és a háziúrral, a cipőjét két évig, a ruháját negyedszázadig viselte, de mindez annyira se szomorította el, mintha egy kétkrajcáros preferánc-partiet elveszített volna az országúti kávéházban.

- A pénz csak arra jó, hogy az embereket megbolondítsa, - mondta jókedvűen Schuck úr, ha két forintnyi vagyonát, lefekvés előtt, a feleségének átadta. És kulcsait, zsebkését, viharvert noteszét a vánkosa alá rakva, ötven év óta mindennap a boldog holnapról álmodott, mely végre majd minden reménységét valóra váltja.

Hogy Schuck úr mivel kereste meg a kenyeret, melylyel egy tucat éhes száját betömött naponként? A jó isten tudja. Néha fűszeres-ügynök volt, néha házakat közvetített, néha boltokat adott el vagy furfangos adósokat egyeztetett ki a keményszívű hitelezőkkel. Karácsonytájt mint alkalmi kisegítő ugrándozott az ismerős üzletek pultjain; máskor a „Fehér ló” vagy a „Fehér hattyú” körül settenkedett, hogy az ügyetlen vidékieknek a hónuk alá nyúljon. És e tömérdek elfoglaltság közt még arra is jutott ideje, hogy eleven potykákat vásároljon a dunaparti halásztól s kék zsebkendőjében vigye haza a fickándozó állatot családi tűzhelyéhez; vagy hogy a „Török császár” sűrű füstjében igya meg a délutáni feketéjét. Ez nagy kiadás volt - a fekete kerek tíz krajcárba kerül, - de mit tudhatja a halandó, hogy melyik az a hely a földön, ahol végre a szerencsáját megtalálhatja.

Ez volt tehát az a derék ember, akit az öreg Mihály a puhatolózásra kiszemelt; és Schuck úr - mint ahogy várni is lehetett tőle, - csakhamar megfelelt a beléje helyezett bizalomnak. Már a negyednapos posta levelet hozott Pestről a „Kék elefánt”-nak, mindenesetre csak rövid levelet, mert az idő a szorgosabb utánjárásra még nem volt elegendő; de annyi kiderült belőle, hogy Schuck úr szerencsésen fölfedezett egy alkalmas férfiút, bizonyos Kovácsóczy János nevezetűt, akinek ügyessége és éleslátása a Lecocquéval vetekedett. Ez a nevezetes férfi volt az, aki nemrégiben a pincébe ásott, vidéki mészáros holttestét fölfedezte s személyes dicséretet kapott ezért a nagyhírű Thaisz főkapitánytól; hogyne tudná hát egy olyan egyszerű boltos kalandjait kideríteni, mint a Pesten mulató Takácsy Viktor? Csak tessék egy kis időt hagyni rá, hogy a fiatal urat megfigyelje; egy hét múlva oly biztos az eredmény, mint amily biztos, hogy a nap Cinkota felől indul útjára a pesti bérházak felé.

És csakugyan, hét nap se telt még el, amikor - Viktorral majdnem egyidejűleg, - a Schuck úr részletes levele is szerencsésen megérkezett a „Kék elefánt”-hoz. A tömeges családapa szó szerint a következőket írta:

„Tisztelt és igen kedves barátomuram, tegnap, késő este, kaptam jelentést a szóban forgó férfiútól és sietek továbbítani az adatokat, melyek aligha lesznek alkalmasak rá, hogy barátomuram aggódó szívét megnyugtassák. A nevezett ugyanis oly bűnös életet élt Pest városában, hogy minden becsületes ember megbotráncozhatik rajta; ez az élet részeg jurátusokhoz vagy meghibbant velejű mágánásokhoz is méltatlan volna. De hallgassa meg barátomuram az adatokat s ítéljen maga, a saját tisztos belátása szerint; hiszen tőlem ugyancsak nem volna illendő, hogy a mások családi ügyei felől véleményt nyilvánítsak.

Tehát íme a bűnlajstrom, melyet a híres és százkezü Kovacsóczy kiderített:

1. Nevezett délfele ébredt az előkelő „Angol királynő”-ben, sietve megebédelt a „Zenélő órá”-ban, aztán átsietett a Sebestyén-téri „Török császár”-ba, melynek udvari szobácskájában már öt-hat gyanús alak várakozott rá. Köztük volt a hírhedt Kőszegi báró is, aki egész fiatal korában attasé volt a római udvarnál, de később rossz fát tett a tűzre, elzúllott s azóta teljesen a „Zrinyi” kávéházbeli alagér játékból és a „Török császár”-beli kártyázásból tartja fenn magát. A beavatottak tudni vélik, hogy hamisan játszik s már nem egyszer baja volt a rendőrséggel és Viktor úr Kőszegi báróval játszik naponkint a „Török császár”-ban s a pincér szerint, aki meg van fizetve Kovacsóczy úr által, két ültő helyében több mint négyezer forintot veszített, melyek egy részét rövid-lejáratú váltóval törlesztette. A pincér látta, amikor a báró és cinkostársai később egy félreeső helyen osztotztak a nyereségen.

2. Vacsora előtt Viktor úr nagyot aludt, amire - mint az későbbiekből kiderül, - égető szüksége volt, mert gyöngé szervezete a folytonos devernnyát különben aligha bírta volna. Nyolckor azonban Johann, az „Angol királynő” londienerje, fölkelte álmából, mire nevezett megmosdott, átöltözködött s tökéletes pesti arszlánná átalakulva jelent meg a szálloda lépcsőjén, ahol már többnyire az éjszakai pihenőjére hazatérő Deák Ferencsel találkozott. Nevezett ilyenkor fecskéfarkú kabátot, párisi galléros köpönyөгet és fényes kürtőkalapot viselt s aranyfogantyús botját lóbálva indult útjára a belvárosi utcákon keresztül. E környéken - talán tudja tisztelt barátomuram, - az esti órákban már nem igen jár tisztességes ember; nevezett tehát sietve ment végig az elhagyott utcákon, megkönnyebbülve fogadván a marcona rendőr tisztelgését, aki a nagy Kristóf szobor alól leste a sötétségből kibukkanó tolvajok és gyilkosok jelentkezését. Odább, a Szent Teréziáról elnevezett városrészben, már nagyobb elevenség fogadta a duplaköpönyөгes éjjeli vándort; a lámpák alatt, melyeket a városi magisztrátus nagy számban gyújtat föl a korhelyek tiszteletére, annyi jókedvű ember nyüzsg, mintha nem sötét éjszaka, hanem fényes és napsugaras dél volna. Főkép a Király-utca elegáns tánchelyiségei vannak tele-tele gondtalan viveurökkal, akiket a pesti argot mostanában Lebemann-oknak nevez; gazdag lókereskedők, kártyások, kalandorok, sikkasztók, de nem ritkán mágnások és vidéki urak is ott lebzselnek virradatig a tündöklő parketten, ahol selymekbe és csipkékbe öltözött lányok táncolnak. Ugyancsak ily válogatott társaság mulat a szomszédos „Kék macská”-ban is, ahol a táncosnőkön kívül már nevezetes művésznők is mutogatják selyemharisnyás bokájukat; itt lép föl esténként a híres Moldau kisasszony, akinek „Mein Stammbuch” című számát tomboló és mennydörgésszerű tetszéssel fogadják. Volt már tisztelt barátomuram a „Kék macská”-ban? Ha volt (bár nem hiszem), akkor tudja, hogy itt a kevésbé pénzü embert a poloskánál is kevesebbre becsülik; hiszen itt még a kövér fiakkere is butélia-bort iszik s tallérokat dob a szalvétás tányérba, melyet a rövidrokyás énekesnők a füsttengerben körülhordoznak. Ismeri tisztelt barátomuram a nagyorrú karmestert, aki a művésznők kupiét írja, a főpincért, aki többet számít, rosszul ad vissza s végül hamis pénzt kever a jó közé, a nagy, behemót-termetű komikust, aki disznóságait egy lókupec komolyságával adja elő s magát a tulajdonost, aki állítólag hosszabb időt töltött a gályákon, mielőtt pesti közszereplését megkezdte volna? Ha nem ismeri, akkor aligha képzelheti el, hogy micsoda kedves és mulatságos társaság ez; maga Thaisz úr, a hatalmas főkapitány is gyakran jár ide s németül beszél a művészekkel és a pincérekkel, mert a parlagi magyar nyelvet itt igazi úriember nem igen kultiválja.

Viktor úr - mint tisztelt barátomuram most már alkalmasint sejti, - itt tölti minden estéjét a „Kék macská”-ban, francia pezsgőbort iszik a barátaival (akikkel szintén itt ismerkedik össze) s olyan ramazurikat rendez hajnal felé, hogy a szomszédos utcákban is meghallják. Gyakran összeverekedik a lókereskedőkkel és mészárosokkal s ilyenkor

már az is megtörtént vele, hogy rövidesen az ajtó elé tették; Viktor úr azonban véres arccal, de emelt fővel tér vissza s tiz-husz gavallérosan följánlott pezsgőspalack révén csakhamar kibékül a legharagosabb ellenségével is. Csak hajnali öt óra után hagyja el a helyiséget, mikor Moldau kisasszony távozik s ilyenkor a legelegánsabb fiakkal kíséri haza a művésznőt, hogy még egy forró teát megigyeék nála. A kofák már rég ott vannak a dunaparti piacon, mikor végre, némileg tántorogva, a szállodájába megérkezik...

Kegyed előtt, tisztelt barátomuram, talán fölöslegesnek tetszik ez a bibliai szóáradat, de én mégis szükségesnek tartom, hogy elmondjam, hiszen a szemfüles Kovacsóczy vizsgálódásait csak így fogja megérteni. Nagyrabecsült öcscseura - mi tagadás benne, - jócskán letért a szolid kereskedő útjáról s pesti mulatozásai közben a meggárgyult nagyurak és a könnyelmű embersöpredékek életét folytatja. Hamiskártyásokkal játszik, rossz hírű tanyákon éjjelez és szeretőt tart, még pedig olyan szeretőt, aki minden szépsége ellenére a cifra, de mérges mocsári virágokhoz hasonlít. Kétségbeesésre azonban, csekély véleményem szerint, nincsen ok; hiszen a fiatalság oly bűn, melyből minden ember kigyógyul, ha ugyan korai halállal el nem pusztul. Mindazonáltal jó lesz résen lenni; a tudósok följegyzései szerint ugyanis vannak férfiak, akik késő aggságukig fiatalok maradnak.

Magamat tisztelt barátomuram kipróbált gráciájába ajánlom és maradok csekély szolgálja - Schuck Naphtali."

Mihály az irodában olvasta el a hosszú levelet, még pedig Viktor öcsce jelenlétében; de bár a keze és ajka reszketett a fölindulástól, oly csodálatos erővel ügyelt magára, hogy a tékozló fiú mi feltűnőt se talált komor bátyja viselkedésében. Mihály ezután rögtön a rizses báláknak és a festékes hordóknak szentelte figyelmét, míg Viktor, aki sápadt és gyűrött volt kissé, füttyrészve kisietett a déli korzóra. Este, amikor Mihály az ebédlő felé besurrant, Micike suttogva megkérdezte a sötét folyosón:

- Még semmi hír, vén pajtás, Schuck urtól?

- Semmi, - mondta Mihály és vastag bajuszát legényesen megsodorta. - Ezek a pesti ágensek még a kerti csigabigáknál is lassúbbak...

Ez estén nem sok időt töltöttek a muzsikáló óra birodalmában, mert Viktor már az asztal fölött elbóbiskolt s a jólelkű Micike maga is élethűen szimulálni kezdte az álmoságot, hogy fáradt uracskája mielőbb az ágyba kerülhessen. Mihály - még kilenc óra is alig volt, - mogorván visszavonult fütetlen szobájába s éjfélig virrasztott a Schuck Naphtali levele fölött; aztán egy képzeletbeli személyhez intézve szavait, halkan így szólott az éjszaka magányosságában:

- Öreg és vastagnyakú filiszter, aki keresztet vetettél egy festett nőszemély láttára s aki tizenegy órakor csak akkor voltál ébren, amikor a gólya a sárga házban látogatást tett, tudsz-e vajjon a drágalátos fiad kalandjai felől? És ha tudsz, nyugodtan fekszel-e sírodban, ahova félszázados, nehéz munka után megtértél?

Senkise szólt, odakünn egy teremtetett lélek se járt az utcán, a segédek és inasok mélyen horkoltak az udvari traktusban, - és a vén Mihály mégis úgy képzelte, hogy egy öreges gordonkahang szól hozzá a mennyezetes boltozaton keresztül. Ezt mondta:

- Te vagy a családfő és téged tesznek felelőssé minden könnycseppért, amit ez az édes szőkeség elhullat...

Mihály lefeküdt s magára húzta a paplant s ekkor világosan hallotta, hogy két nehéz csizma dobogó lépésekkel megy végig a keskeny falépcsőn, mely az emeletről az udvarra vezetett. És a vén legény esküt tett volna rá, hogy a megholt édesapja lépéseit hallotta...

Micike rémeket lát.

A békés, házi istenek, akik ötven év óta láthatatlanul lebegtek a „Kék elefánt” tűzhelye fölött, egy tavaszi napon, mintha búcsút mondtak volna a vén háznak: zord és embergyűlölő hangulat költözött a kicsike szobákra és a bizalmas falépcsőre és az öreg muzsikáló óra, mely félszázadig fiatalos kedvvel pergette a gavotte-okat és a menuette-ket, komor temetési indulókat vert a márciusi alkonyatok csöndjében. A kanári nem csicssergett az ablakmélyedésben és a süket szakácsnő haragosan bóbiskolt forróvizes vajdingljai fölött, melyben a régi porcellánokat mosogatta; Viktor fáradtan és fekete karikákkal a szeme alatt ült az ebédnél, titokzatos leveleket írt az iroda sarkában és néha oly érdeklődéssel olvasgatta a vasúti menetrendet, mintha a Szegffy Mór legérdekesebb regénye lett volna. Mihály, akinek lelke fölött mindeddig nyomtalanul száguldottak el az élet viharai s aki derüs komolyságát a legválságosabb helyzetekben is megőrizte, most úgy viselkedett, mint akinek egygyel több kerék forog az agyvelejében; dohogva járt nehéz csizmájával a falépcsőn, a levest oly arccal kanalazta, mintha fantasztikus rémeket látna a levegőben, s néha ok nélkül összeveszett a régi vevőkkel, akiket még istenben boldogult édesapjától örökölt. Mihály szinte embertelen zsarnokká változott; igazságtalanul belekötött a segédeibe s egy őszhajú háziszolgának, aki tizenkétéves kamasz korában került a „Kék elefánt”-hoz, könyörtelenül fölmondott valami ostobaság miatt, amit máskor még csak szóra se érdemesített volna. És a takarékpénztárban, ahol szava sokat nyomott a latban, ridegen elutasított minden kölcsönkérőt; mert csak a léha emberek vetemednek afelé könnyelműsége, hogy idegen pénzzel segítsenek magukon.

- Mi történt veled, oh aggastyánok legvénebbje? - kérdezte olykor a hófehér Micike, ha vacsora után, rendes szokás szerint, ismét egyedül maradtak a néhai Szebenyi cserépkályhája mellett.

Mihály, sűrű köhögés közt jelentette ki, hogy az üzletmenet millió panaszra ad okot; a pesti nagykereskedők szemérmetlenül emelik a fűszerszámok árát, a falusi vevők nem váltják be kötelezettségeiket s néhány régi boltos, aki tetemes összeggel van érdekelve a „Kék elefánt”-nál, hirtelen beszüntette a fizetéseit. Te talán ugrándoznál örömdben lelkecském, ha örökéletedben csalókkal és uzsorásokkal volna dolgod?

Micike szelíden bólintott, de az őszinte gyerekszeme rögtön elárulta, hogy nem hisz az álnok sógor szavaiban.

- Rossz Mihály, nem mondasz igazat s én azt hiszem, te vagy a legnagyobb csaló! Megálmodtam, hogy valami nagy szörnyűséget titkolsz előttem, az álmaimban pedig kicsike gyermekkorom óta mindig hittem. Mered mondani, hogy még nem kaptál választ a pesti Lecocqtól?

Mihály oly vörös lett, mint a cékla az asztalon heverő porcellánkagylóban, újabb és még hevesebb köhögési roham fogta el, de aztán magához tért és öregesen elnevette magát, miközben zavartan babrált a kék kaftánja zsinórával.

- Kis pajtás, dobd a sutba az álmoskönyvedet, mert biztosítlak róla, hogy tizenhárompróbás kontár írta. Hogy jut eszedbe afelé csacsiság, hogy a híres Lecocq már végzett volna a nyomozással? És ha végzett is volna, csak nem képzeled, hogy igazán történt valami helytelen-ség? Való igaz, hogy Viktornál érettebb férfiak is vannak a földön (az angol kereskedők komolyabban veszik a hivatásukat), de nem szabad elfelejtened, szivecském, hogy ez a kamasz szinte a gyermekszobából került egy tekintélyes cég élére. Akarsz velem fogadni, hogy hetvenéves korára épp olyan szigorú emberré lesz, akár az édesapánk?

Micike lehajtotta szösze lányfejét, reszkető kezecskéi elfogultan játszani kezdtek a kis csemegevillával, de a szeme mélylyé és könnyessé lett, mintha az élet, rettentő szárnyacsapásaival, egyszerre verdesni kezdené a rózsás arcát, mely édes és finom volt, mint egy májusi hajnal.

- Oh, Mihály, lehet, hogy szigorú vénemberré lesz valaha, hogy vagyont gyűjt és rheumásan fog valaha nyögdécselni a meleg kályha mellett, az is lehet, hogy almát fog sütni egyszer az unokáinak, de hogy most gonoszul bánik velem, azt bizonyosan tudom. Mindig megéreztem, ha valami baj fenyegetett, már az intézetben is nyugtalanul aludtam, ha másnap rosszul feleltem a fizikából és egészen picurka koromból még arra is emlékszem, hogy a szegény apám szerencsétlensége előtt lázam volt és egész éjjel száguldozó bikákról álmodtam. És most, napok óta, nem alszom megint, csak akkor hunyom le a szememet, ha a hálószoza függőnye opálszínűvé lesz s a konyhából az öreg Bábi kávédarálása behallatszik hozzám. Mi lenne ez egyéb, mint egy borzasztó szerencsétlenség sejtelme? Oh, vén pajtás, meglátod, hogy sírni fogok, épp úgy sírni fogok, mint bábé-koromban, mikor az édesapámat elvették tőlem...

Mihály, akinek gyermekmetszésű plébános-arca gyanusan vonaglni kezdett, gúnyosan annak a nézetének adott kifejezést, hogy az éretlen kisdedeket dadóba kellene küldeni, ahelyett, hogy könnyelműen férjhez adják őket, de a tréfa most nem neveltette meg Micikét; sőt inkább: a kis nő vonásairól lassankint eltűnt minden szentimentális lágyság, nedves, puha gyermekajka dacossá és merevvé lett, a könny kiszáradt a szeméből s oly furcsa, idegen hangon szólalt meg, hogy az öreg Mihály megdöbbenve nézett rá a karosszékéből és egy pillanatig úgy rémlett neki, hogy valami félelmetesen komoly asszony foglalta el hirtelen az asztalfőn a sírban porladó, jószívű édesanyja helyét.

- Mihály, - mondta a gyermek ijesztő határozottsággal, - attól tartok, meg fogsz győződni róla, hogy nem vagyok pólyásbaba. Játekszer, engedelmes kislány vagyok, ha jól bánnak velem, cica módján húzódok meg a felnőttek lábainál, egy jó szó, egy virágszál boldoggá tesz, de az elrontott életemért épp úgy boszút tudok állni, mint akármelyik tragikus hősnő. A jó isten őrizze meg Viktort attól, hogy a gonoszságára rájőjje, de ha egyszer rájövök, kegyetlen boszút állok rajta és épp úgy megrontom az életét, ahogy ő az enyémet megrontotta.

- Elválnál tőle, vagy mérget kevernél az életébe?

- Nem tudom még, hogy mit tennék, de nem nyugodnám meg a sorsomban és talán kísértetként járnék ebben az öreg házban, hogy a boldogságomat számon kérjem. Lehet, hogy őt ölném meg, lehet, hogy magamat, de az is lehet, hogy épp oly gonosszá lennék, mint ő s egy idegen férfinál keresnék vigasztalást, bárha a szegény apám még a sírjában is boldogtalanná lenne miattam. El tudnád képzelni, vén Mihály, hogy gonosz és könnyelmű asszony is lehetne valamikor a kis pajtásodból?

Mihály nem felelt, az idegen hang elfojtott benne minden tréfálkozó kedvet s az édes tekintetű, mosolygó kis fehér jelenség egyszerre szenvedő és fáradt asszonnyá lett a szemében, aki egy libbenéssel kilépett a gyermekszoba melegéből s most dideregve és vonagló szájjal jár a viharban, mely drága, szőke fürtjeit megtépázza. Az ebédlőben csönd volt, csak a muzsikáló óra ósdi tiktakolása hallatszott; és hirtelen megszólalt a Mária Terézia-korabeli gavotte is, melynek hangjai valaha a sírbatért Szebenyi-nemzetségeket a bóbiskálásukból fölébresztették. A régi gavotte úgy hangzott, mintha láthatatlan szellemek pengetnék egy finom művű arany-citerán; és Mihály az anyjára gondolt, aki ötven évig minden áldott estén itt ült, anélkül, hogy a férfiak gonoszságára gondolt volna. Oh, kicsike tündér, bóbiskolsz-e te is itt valaha fehér hajjal, mint az áldott matróna, aki a becsületes ura mellett megöregedett?

Mihály azonban nem árulta el gondolatait, hanem furfangosan összehúzta kék kaftánját és álmoosságot szimulálva, búcsút vett a fehér gyermektől, aki még mindig mereven és szótlanul bámult az asztali lámpa világába. És gügyögve szólt, mint az apa, aki félénk gyermekét babusgatja:

- Feküdj le és álmodj valami szépet, hogy holnapra a rossz gondolataid kirepüljenek a fejecskédből...

Mihály legénytanyája homályos és hideg volt, mert a kályhában a koratavaszi estéken nem fűtöttek többé. És Mihály még se fázott, bár itt minden valami jeges hidegséget árasztott ki magából; a subládon kopott kereskedelmi könyvek heverték, a nyitott ágy beleveszett a sötétségbe, a fogas ösztövére kísértetként állt a sarokban, a régi ruhák félelmetes alakot öltöttek és odakünn, a háztető fölött, megvadult szél-úrfiak száguldtak tova az éjszaka sötétségében. És Mihály még se fázott hideg ódájában; sőt oly furcsa és hihetetlen melegség áradt a szívére, mintha a délszak aranyos napsugarában járt volna. Mi történt vele? Mihály nem volt analízáló lélek és a maga egyéniségének titokzatosságait épp oly kevésbé ismerte, mint Afrika pusztaságait; de a lángnak, amely most egyszerre lobogni kezdett valahol a nehézkes testi hüvelyén belül, mégis tudatára ébredt a némaságban, mely életének e szegényes szigetén körülvette. Eddig még sohase nézte sógornőjét a férfi szemével, hiszen félig szentnek, félig ártatlan gyermeknek látta; de az a gondolat, hogy a kis tündérből valaha földi asszony lehet, egyszerre fölgyújtotta a fantáziáját, mint a villám a nyári erdő levéltengerét. Mihály érezte, hogy bűnt követ el, mikor az agyongyötrött gyermek elhamarkodott szavain töpreng; és mégse tudott megszabadulni a gondolattól, hogy a fehér tündér egy idegen férfi karjaiban kereshetne vigasztalást a haszontalan férje könnyelműségeért. Az ártatlan gyermek, aki a bűnös asszony nyelvén beszélt, csábítóbbnak tetszett előtte a bibliai Évánál, mert sohase gyanított képzeteket keltett életre a lelkében; és bár most magát is épp oly gonosznak tartotta, mint léha öcscsét, érezte, hogy nem tud többé megszabadulni fantáziája zsarnokságától és örökké csak a boszút-álló asszony szenvedélyességében fogja maga előtt látni hófehér kis pajtásának alakját.

Mihály az éjjel nyugtalanul aludt és oly korán ébredt, hogy még a háziszolga udvari rekeszt is zárva találta. Hosszú gyalogsétát tett a sötét utcákon, hatkor maga nyitotta föl a boltot s a délelőtti folyamán oly viharos üzleti buzgóságot fejtett ki, hogy a munka csak úgy égett a keze alatt. Ebéd előtt - szokása ellenére - lopva felsurrant a szobájába, frissen megborotválkozott, gallért és kézelőt cserélt s azt a vadonatúj császárkabátot vette magára, melyet a Viktor eljegyzésére készítettett. Az ebédlőben nem volt különösebb látnivaló; öcscse kissé halványabb volt, mint rendesen, Micike rejtélyes mosolylyal ült az asztalfőn s oly lázas élénkséggel vetette föl a beszédtemákat, mintha valami váratlan, izgalmas öröm érte volna. Mihály hallgatva szürcsölte a levesét, de néha óvatos pillantást vetett a sógornője arcára; s ekkor lomha és fantáziátlan lelkében az a furcsa érzés lett urrá, hogy a gyermek egy éjszaka alatt asszonnyá változott. A játékos, hancurozó és szelíd Micike mintha teltebbé és öntudatosabbá lett volna, pillantása mögött titokzatos gondolatok fénye égett s nyúlánk nyaka egy antik szobor plasztikájával trónolt válla fölött, melynek fehérsége néha kivillant karcsú zubbonya selyméből. Szőke haja szinte megperzselődött égő arcán és piros gyermekajkát olykor kacérul megnyalta a nyelvével, mintha egyszerre tudatára ébredt volna asszonyi hatalmának. Mihály olykor nagyot lélekzett; nem a kicsi, selypítő húgocskája ült mellette az asztalnál, hanem egy rejtélyes, idegen asszony, akinek pillantására hideg futott át a hátán s ismeretlen szenzációk sejtelve lebegett a régi muzsikáló óra fölött.

A madárka kirepül a fészekből.

Mihály, ahogy a lassan döcögő pesti vonat fülkéjében körülnézett, egy pillanatig zavartan dörzsölte meg homlokának azt a részét, mely nehéz prémes sipkája alól kilátszott s akkorát sóhajtott, mintha öt megrakott hajója a tengerbe sülyedt volna. A hajnali homályt csak alig oszlatta szét a silány petróleumlámpa világa, mely ott pislákol a második osztályú kupé mennyezetén; odakünn deres fák bólogattak és magányos őrházak tűntek el az öreg Bakony hegyszakadécai között. Hogyan került ide nyugodalmas ágyából, amelyet sok év óta sem hagyott el reggeli hat óra előtt? Hova megy a nyírkos, borzongató hajnali ködben, mely szinte a lélekzetét is megakasztja? Mihály nyugtalanul fölvetette apró szemét: az ablak mellett egy bundába burkolózott nőcske ült, aki oly módon bocsátotta le szempilláit, mintha valami ájtatos reggeli imádságot mondott volna; a nőcske a „Kék elefánt” Micikéje volt, a lusta, örökké fáradt Micike, aki ezidőtájt még a gyermekek boldog álmát szokta aludni az emeletes sárga házban...

Hogy kerültek a vén ház remetéi a nagyokat fujtató, kőszénfüstös, pesti vonatba?

Mihály hátravetette otromba fejét és még egyszer visszagondolt a tegnapi éjszaka eseményeire: a kettesben elköltött vacsorára, a hallgatás hosszú perceire, a bőre szabott vörös pongyolára, mely egy darabig izgatottan sürgölődött az ebédli nappjai között, hogy aztán egyszerre csak királynői pózban álljon meg a bóbiskoló vén legény előtt.

- Tudod-e, mi ujság, öreg Mihály, - kérdezte oly rejtelmes és talányszerű arccal, mintha a legfontosabb államtitkokat forgatná a fejében.

- Micsoda, szivecském?

- Az, vén pajtás, hogy a hajnali vonattal Pestre megyek az uram után. Ne ellenkezz, mert már mindenem be van csomagolva és ha rendőrökkel vigyáztatnál rám, még akkor is megszök-ném. Délre isten segítségével Pesten leszek és bizonyos lehetsz benne, hogy jobban ki fogok deríteni mindent, mint a te szemfüles Schuck mestered...

- Angyalkám, azt hiszem, hogy megőrültél! - kiáltott föl a megdöbben Mihály, miközben zsebkendőjével a homlokán kiütött verejtéket letörölte.

Micike azonban szelíden megcsóválta szőke fejcskáját és szemében valami furcsa és ijesztő láng gyulladt ki, melyhez hasonlót az öreg Mihály még sohase látott.

- Nem, nagy pólyásgyermek, nem örültem meg, sőt inkább azt hiszem, hogy csak most jött meg igazán az eszem. Mi értelme volt annak, hogy kékszalagos, ártatlan babuska módjára éljem végig az életemet? Rég kinőttem a gyermekcipőkből, öreg Mihály és a legnagyobb szerencsétlenséggel is szembe fogok nézni, ha a jó isten úgy akarja. Huszonnégy óra múlva tudni fogom, hogy mi van az urammal - és nincs az a hatalom a földön, amely az eltökélt szándékomtól eltérítene...

Mihály most összeszedte, ami kis sütnivalója volt és igyekezett okosan beszélni a fölizgatott gyermekkel; mi célja volna a pesti útnak, mikor még egy minden hájjal kikent detektív se tud eligazodni a rettenetes nagy városban? Jártál te már lelkecském Pesten valaha? Nem gondolod, hogy már az első negyedórán eltévednél? És hogy akarod követni, gyöngé nő létedre, az urad nyomát? Számoltál azokkal a veszedelmekkel, amelyek a bűnös nagyvárosban az ilyen tapasztalatlan nőcskére lépten-nyomon leselkednek? Ugyan, legyen már eszed, kis pajtás: annyit se fogsz megtudni, amennyi egy mákszem belsejében elérne, de holtra fáradtan és boldogtalanul térsz haza a sárga házba és egész életedben síratni fogod, hogy a süldőlány fejeddel ilyen ostobaságra elszántad magad...

Oh, jámbor Mihály, hol láttál volna te féltékeny és szerelmes asszonyokat? Honnan ismerted volna a furcsa kis teremtések szívét, akik tegnap még a francia babyjüket dédelgették és főzőcskét játszottak tiz selypítő kisleánnyal, de ma már villámló szemmel gondolnak az angolbajuszos fiatal úrra, aki elég naiv ahhoz, hogy őket még mindig játékos kisgyermekeknek nézze? Mihály csak egy vérvörös pongyolát látott, mely nagy japáni virág módjára terül el a szőnyegen, s kecsesen himbálózik a muzsikáló óra dallamára; honnan tudta volna ő, hogy a pongyola alatt néha férfiakat megszegyenítő energia lobog, mely ijesztően meghazudtolja a szelid szemek tekintetét s egy éjszaka alatt boszúálló asszonyokká változtatja a kicsikéket, akik az imént még kifestett arcú Pierretteket szorítottak a szívükre...

- Oh, földre szállott ártatlanság, miért fáradnál hiába, mikor semmit se érsz vele? (mondta szomorú mosolygással Micike, mikor Mihály végre befejezte előadását.) Ha jégeső is esik, ha földrengés is lesz, útrakelek hajnalban, mert addig nem lehet nyugodt percem, míg az uram titkát ki nem derítettem. Ne félj pajtás, azért meglesz neked a jó leveskéd, mert Bábit pallossal és akasztófával fenyegettem, ha távollétem alatt hűségese a gondodat nem viseli.

Mit lehet tenni az ilyen határozott kijelentés ellen? Mihály átballagott a szobájába és maga is becsomagolta tehénbőrös ládáját, mely sok év óta porosan állott a szekrény tetején; és a nedves hajnali időben sóhajtvá telepedett kis sógornője mellé a kocsiba, mely a „Kék elefánt” egyszerű lakóit a pályaházba szállította. Micike ugyan hallani se akart afelől, hogy az öreg Mihály Pestre kísérje; de a vén legény furfangosan csíptetett a szemével és így szólt:

- Már kis pajtás, abba senki se szólhat bele, hogy egy felnőtt férfi hova utazzék! A vasút engem is elvisz, ha az útipénzt megfizetem, - nekem pedig most úgy tetszik, hogy fölrándulok abba a Bábelbe. Ha kifogásod van ellene, hát nem bánom, maradj itthon!

Igy szólt a vén Mihály és fejébe húzta az édesapja báránybőrsipkáját és a vonat a vizes sötét-ségben kicammogott a hazai hegyek közül. Hangos hidak és ijesztő szakadékok, magányos lámpák és hóval végig szitált emberek maradtak el mellettük a sínek mellett és a kőszénfüst mily más volt itt, mint a „Kék elefánt” szobácskáinak illata; de a tüzes szörnyeteg nem törődött ily csekélységgel, hanem konokul tovább rohant az ismeretlen ösvényen. Lassan kivilágosodott és ezüstködben virrasztó házikók emelkedtek ki a téli reggel szürkéségéből; és Mihály ekkor a kiterjesztett szárnyú aranysasra gondolt, mely a régi muzsikáló órát ékesítette. Oh, vajjon ki hallja most a csilingelő gavotte-ot, mely néhai édesapját álomba ringatta valaha?...

Délben megérkeztek a budai pályaudvarba és Mihály, nehéz bundájában, kiemelte sógornőjét a kupéból. E pillanatban egy öreg medvéhez hasonlított, mely fehér szárnyú pillangót tart a mancsai között.

- Természetesen az „Angol királynő”-be szállunk, ahol az urad lakik, - mondta a harminckét-éves öreg ember, aki úgy szuszogott, mintha kis utitársa a panorámabeli kövér hölgy lett volna.

Micike egy furcsa mozdulattal felelt, amelyet valószínűleg még a kolostori játszóteremben tanult; hüvelykujját a gyűrű- és mutatóujja közé dugta s így bökdöste vele a verejtékező vén legény felé, akit láthatólag elkápráztatott kissé a nagyváros levegője.

- Ezt szállunk az „Angol királynő”-be, ezt csacsi Mihály, - van jó dolgom, hogy a titkos terveimet eláruljam előtte! Itt maradunk Budán, a „Fehér farkas”-ban s csak este megyünk át, mikor a párisi Lecocq módjára kényelmesen barangolhatunk a sötét utcákon. Oh, Mihály, valld be őszintén, hogy éhenhálnál, ha véletlenül detektívnek születnél volna!

Mihály lehorgasztotta a fejét, ami körülbelül fölért egy hasonló vallomással, aztán megtörten elballagott utitársával a „Fehér farkas”-ba, ahol egy ingujjas legény két hideg szobát nyitott ki

a számukra, miután az ászokszagú udvaron egy sereg fuvaroskocsi közt végigvezette őket. Micike rendbehozta a haját, csinos zubbonyt vett magára, aztán a sógora karján elballagott az ebédlőbe; de az étel épp oly kevésbé ízlett neki, mint a vén Mihálynak, aki bizonyos meggyőződéssel adott kifejezést abbeli nézetének, hogy a pesti tyúklevesben megöregedett kányákat főznek. Mindketten mosolyogtak ezen az ostobaságon s érdeklődve néztek szét a különös vendégseregen, mely a „Fehér farkas” éttermét megtöltötte; de gondolatban végtelen messzeségben jártak mindketten e hangos, szedett-vetett népségtől s képzeletük a kis sárga ház emeletére vitte őket, a lábakon álló, hófehér porcellánkályha mellé, amelyben jó kis tűz lobogott s mely körül édes és szegfűszegre emlékeztető illatok kóvályogtak a levegőben. A pezszes asztalkendő és a hegyesorru pincér mintegy varázslatra eltűnt előlük s a két száműzött vándor ismét ott ült a virágos asztal mellett, az üveges szekrények között, melyekben aransubás pásztorok és rövidrokolyás pásztornők illegették magukat s ahol láthatatlan tündérek tipegtek a muzsikáló óra melódiáira. Az asztalfőn a boldog Viktor kényeskedett, Micike aranyos lepkeként szállt a szőnyeg virágaira és az öreg Mihály méltóságos komolysággal babrált törökös kaftánja zsínórján. Oh, vajjon visszatérnek-e még valaha a könyörtelen hidegből, mely most a szomorú lelkükre nehezedett?

Micike délután visszavonult a „Fehér farkas” szobájába, Mihály pedig, titokzatos ügyleteket emlegetve, nekiindult hócipőjében a városnak, miután ünnepiesen kijelentette, hogy a sötétség beálltával visszatér a budai szállodába.

- Nem fogsz addig unatkozni, kis szívem? - kérdezte egy áhitatos kézcsók után, melylyel a lépcsőházban a prémekbe burkolt asszonykától elbúcsúzott.

Micike rejtelmesen vállat vont: oh, egyéb dolog is lesz itt, semhogy az unatkozásra idő kerülne! Sohase hallottál még, öreg Mihály a hadvezérekről, akik órákig dolgoznak egy ötletes és meglepő haditerven? Azt hiszem, még rövid is lesz a hosszú délután, hogy a haditervemet kedvem szerint kidolgozhassam estéig...

A ravasz Mihály megértőleg bólintott, aztán alamuszi mosolylyal kelt útra a szellős hidon át, mert a lelkében agyafurt plánumokat rejtegetett. A vén Mihálynak meg volt a magához való esze; hogyne gondolt volna hát arra a furfangra, hogy öcscsét a készülő veszedelemtől értesítse? Oh, ő bizonyos volt a maga dolgában: Viktor jámbor filiszter módjára fog ma lefeküdni szállodai szobájában s boldogan, de álomporral a szemében borul drága kis detektívje nyakába, ha egy finom kezecske kopogása a pihenésében megzavarja.

A szállodában azonban a portás sajnálkozó arckifejezéssel fogadta:

- Szebenyi úr már délben elment és alig is jön vissza este tíz óra előtt. Sőt akkor se bizonyos, mert mostanában csak hajnal felé szokott hazatérni. Ha a tekintetes úr netalán írásbeli üzenetet hagyta neki...

- Igen, igen, az lesz a legjobb, ha írok neki, - mondta megnyugodva a vén Mihály és nagy ákombákomjaival a következő levelet hagyta hátra könnyelmű öcsce számára:

„Vigyázz, sehova se menj, mert Micike Pestre jött, hogy kémkedjék utánad. Legjobb, ha tizkor lefekszel s a személyzetnek is meghagyod, hogy ne fecsegen fölösleges dolgot. A többit majd élő szóval mondja el - vén és bánatos bátyád: Szebenyi Mihály.”

A Viktor vén és bánatos bátyja a levelet egy ezüsthuzas kíséretében adta át a medvebundás portásnak, aztán - egyéb dolga se lévén, - elnézett a nagykereskedőkhöz a Lipótvárosba, hogy a fogyatékos fűszerszámok után érdeklődjék. Mihály körülményesen elintézte a „Kék elefánt” ügyeit s jó ideig parolázott a csalafinta pesti kereskedőkkel; öreg este volt és már sorra fölgyújtották a gázlámpákat, mikor kötelességei végeztével a „Fehér farkas” irányába megindult. A szél hópelyheket szórt feléje a dunai hidon, a Gellért-hegy felől jeges áramlatok

zúdultak a nyakába s az ég titokzatos feketeséggel borult az otromba pesti házak fölé; de Mihály nem érezte az időjárás viszontagságait, mert vén szívét fölmelegítette a tudat, hogy ravaszságával két ember boldogságát megmentette. Oh, most már nem volt mit félnie a jövőtől; Viktor józan és becsületes szívvél fog visszatérni a muzsikáló óra birodalmába s egy alapos fejmosás után ismét elfoglalja helyét az asztalfőn, melytől a rossz vére elszólitotta. Viktorból jámbor és tisztességes férj lesz és a kicsike Szebenyiek hancurozva fognak játszani nemsokára az öreg Mihály kaftán-zsinórjával, mintha drága és ostoba cicakölykecskék lennének...

Mihály füttyürészve ment föl a „Fehér farkas” sörszagú lépcsőin és halkán megkopogtatta a Micike ajtaját; a kopogtatásra azonban senki se felelt. Ez a némaság azt a gyanút keltette benne, hogy sógornője elaludt a fáradtságtól; de odabenn az erélyesebb zörgetésre se támadt semmiféle visszhang. Mihály ekkor a kilincsre tette a kezét, óvatosan belépett a szobába és elérzékenyülve így szólott a sötétben:

- Lusta Micike, ébredj, mert este van!

Senki se felelt és Mihály meggyújtotta a gyertyát: a szobában nem volt élőlény, csak egy összegyűrt vörös pongyola hevert hanyagul a szék támláján. Az asztalon azonban óriási papírlap feküdt, melyről Mihály félhangosan olvasta a következő üzenetet:

„Egyedül mentem el, vén pajtás, mert a haditervem szerint nincs rád szükségem; nagyon is puhaszívű gyermek vagy ahhoz, hogy ilyen agyafurt detektív-munkát végezni tudnál. Ne félts engem, épen fogok visszatérni, ha mindent kiderítettem s a jó istenke, aki apró gyermekkorom óta sohase hagyott el, most is a segítségemre lesz abban, hogy minden szükségeset kideríthessek. Csak feküdj le nyugodtan, öreg pajtás, és miattam ne aggódj egy picurkát se; akármilyen későn jönnék is, bezörgetek hozzád és mindent elmesélek.”

Ennyi volt, se több, se kevesebb - és a vén Mihály úgy érezte, mintha hirtelen fejbevágták volna. Micike, hófehér Micikéje, egyedül kóborol a nagyváros éjszakájában! Egy percre megtántorodott és a homlokához kapott; aztán úgy rohant le a lépcsőn, mintha a „Fehér farkas” öreg köveit egy hirtelen földindulás megrázta volna.

Ut a pesti éjszakába.

Micike elindult a pesti éjszakába.

Eső esett és köd ült a budai házakon; a szélben öreg rézkakasok csikorogtak és a folyam felől hideg hősziánkok röpködtek az arcába, melyet sűrű fátyol takart, mint a Sue Jenő párisi hősnőjét, akik lopva suhannak a titokzatos külvárosok felé. Az utca síkos volt és a ködtengerben elveszett az ablakok fénye, melyeken belül boldog asszonyok ülnek a lángoló cserfaszábok körül; és a parti lámpák közt tompán morajlottak a sötét víz habjai, melyek távoli országok felé siettek.

Micike összehúzta prémgallérját és tipegve indult neki az ismeretlen éjszakának, mely a szerelmesét elragadta tőle.

Vékony lakktopánkája átázott a vizes járdán, haja felborzolódott az esti szélben, a köd tüdejére feküdt, mintha fojtogatni akarná, de Micike bátran és sietve haladt a félelmetes árnyékok között, melyek az éjszaka feketeségéből integettek feléje.

Kicsike korában nem mert kimenni a sötét udvarra és az ajka elfehéredett félelmében, ha egy magányos szobában egyedül volt; az éj csöndessége megdobogtatta a szívét, a kopasz fákat gonosz kísérteteknek nézte és a szélből, az esőcsatorna zúgásából rossz szellemek keserves jajveszékelését hallotta ki. De most bátran és elszántan haladt előre, mintha az álmok rejtelmes ösvényeit járná...

Micike útrakelt, hogy az urát feltalálja.

Tegnap még hátitáskás iskolásleány volt, aki az ujját szopogatva ül pirosleány irkája fölött; tegnap még japáni lepke módjára hevert a puha szőnyegen vagy kékpántlikás cicáscskája volt a komoly felnőtteknek, aki hízelkedve duruzsol a gazdája lábainál; tegnap még félénken sütötte le a szemét, ha az öreg Bábi szakácsné a piaci eseményekről beszámolt neki. És most elszántan és félelem nélkül és lobogó szemmel megy előre az ismeretlen nagyvárosban, amelyről eddig csak a kölcsönkönyvtári regényeiben olvasott.

A kékszemű, főkötős, francia bábú eleven és lángoló vérű asszonynya változott egy átvirrasztott éjszaka alatt.

A híd megdobogott cipőcskéje alatt és a sötét vízben szép titokzatos lámpacsillag reszketett; egy kísértet - a vámszedő - kinyújtotta feléje hosszú karját és ismét beleveszett az éjszaka kárpíjtáiba. Valaki melléje szegődött és édes kis babynak szólította; Micike nem látta a vámszedőt és nem hallotta a hízelkedő szavakat, hanem gyorsan és álmadozva sietett tova, mint a lunátikus, aki a holdvilágban uszó háztetőkön jár.

Mikor a híd közepére ért, megszakadt az esti köd és csillogó, ezüstös fátyolszövet lebegett a halkan morajló folyam fölött. A sötét vizet sárga tűzpontocskák szegélyezték és zöld megpiros hajólámpások égtek a láncravert bárkák orrán. Messziről tütlő kiáltás hallatszott és gyanus füttyjelek verték föl a sziget bokrainak sötétségét; a mesék kísérteties éjszakája volt ez, melyről gyermekkori képeskönyveiben olvasott valaha.

Micike megállt a híd karfáján és belebámult a jéghideg vízbe, mely hókirálynőhöz hasonló alakocskáját visszatükrözte.

Hogy került ide a fekete rémségek közé, melyek karjaikat mindenünnen kinyújtják feléje? Mi történt vele, hogy ilyen egyedül és elhagyatva áll a titokzatos víz fölött, melynek zúgása még a vért is megdermeszti az ereiben? Hova tűnt a világos kis ebédlő, melynek szőnyegén az uracskája lábainál feküdt, a fehér kályha, melyből derűs törpék pislogtak feléje égő rubint-

szemecskéikkel, az üvegszekrény, melyben aranytopánkás pásztorleánykák illegették magukat, a muzsikáló óra, mely láthatatlan ezüst hárfájával álomba ringatta? Ki oltotta el az emeletes sárga ház lámpavilágát, mely Szebenyi néni fehér haját glóriába fonta valamikor?

Micike kihajolt a híd karfáján és tűnődve nézte a sötét vizet, mintha ott keresne választ a kérdésére; és ekkor egyszerre gyáva és remegő sírásra tört ki, mint a gyermek, akit a gonosz felnőttek egyedül hagytak.

Valaki - a mesék óriásának látszott és csillogó ezüstsüveget viselt a fején - most hirtelen megszólította:

- Teringettét, kisasszonyka, csak nem gondol talán arra, hogy a vízbe ugorjék?

Zord, köpönyeges férfiú állott előtte, akinek vastag bajuszán apró hócsillagocskák fénylettek. Micike annyira megrémült, hogy ijedtében még a szíve dobogása is megszűnt egy pillanatig.

- Bántotta valaki, szegény kisasszonyka? - folytatta jószívu a köpönyeges férfiú. - Vagy idegen és talán eltévedt Pest városában? Akarja, hogy kocsiért füttyöljek, mely a lakására hazaviszi?

- Nem, én nem akarok a lakásomra menni! - mondta Micike, aki végre összeszedte magát annyira, hogy válaszolni tudjon.

Az ezüstsisakos férfi megtörölte a bajuszát és a hócsillagocskák szétoszlottak a semmiségbe.

- Hát hova akar menni, ha nem haza? A magához hasonló kisasszonykák nem szoktak az utcán járni késő este! Talán a mamácskájával szólalkozott össze, hogy így egyedül kóborol a sötét éjszakában?

Micike halvány arcocskáján, melynek színe csak alig tért el a prémje fehérségétől, szelid és félénk mosolygás jelent meg.

- Kérem, én nem vagyok kisasszonyka, én férjes asszony vagyok s félórával ezelőtt érkeztem meg a budai pályaházba. Éppen amiatt járok most itt, hogy az uramat a szállodában felkeressem.

- Micsoda, maga ezzel a pofácskával férjes asszony? Tudja, hogy büntettet követ el, ha a rendőrséget félrevezeti? Húsz éve posztolok itt a Lánchídon, de ilyen kislányképű férjes asszony még sohase került az utamba. Meri tagadni, hogy maga egy budai urikisasszonyka, aki azért szökött meg hazulról, mert rajtacsípték, mikor a befőttes üvegeket megdézsmálta?

Micike megrázta prémes kucsmáját, mely alól kiszabadultak a nedves, szőke hajfürtjei s kék szemeit oly megindító őszinteséggel szegezte a rendőrré, hogy a komor férfiú egyszerre frontot változtatott.

- És melyik az a szálloda, ahol a kisasszonyka férje lakik?

- Az Angol királynő.

- Tudja, hogy merre van az Angol királynő?

- Nem tudom, mert most járok legelőször Pest városában.

- Akkor jöjjön velem, kisasszonyka a híd végéig, majd ott megmutatom, hogy merre menjen. De hajtsa föl szívem a prémgallérját a nyakára, ha azt nem akarja, hogy reggelre mandulagyuladással ébredjen!

A jószívu rendőr lovagiasan hozzászegődött a kis nőcskéhez, s mialatt a szellős hídon végigkísérte, halkan ezt dörögte a bajuszába:

- Be kellene csukatni azt az apát, aki az ilyen ártatlan gyermekleányt férjhez adja!

A pesti oldalon a rendőr körülményesen megmagyarázta az Angol királynő felé vezető útát és Micike most már ismét egyedül folytatta útját a homályos folyam partján. Mikor a szálloda elé ért, egy kis zsebtükörből gondosan megigazgatta rendetlen frizúráját, azután keresztet vetett magára, s hétszer mondta egymásután a Miatyánkot. Mikor ezzel végzett, nagy lélekzetet vett, azután oly diadalmasan ravasz arcot vágott, hogy ennek láttára még London leg-híresebb detektívje is bízvást elhitte volna neki, hogy férjes asszony.

A csöngetésre egy mexikói szakállas, medvebőrbe öltözött aggastyán lépett elő a kivilágított szálloda csarnokából s kíváncsi pillantásokkal mérte végig a prémekbe burkolt kis teremtet, aki pisze orrocskáját merészen az ég felé szegezte.

- Kegyed a portás? - kérdezte Micike, aki e pillanatban bátrabbnak érezte magát Szent György lovagnál is, aki tudvalevőleg egy sárkánnyal viaskodott.

- Szolgálatjára. Keresni tetszik valakit?

Micike mosolyogva bólintott és szeme megcsillant a fátyolszöveten keresztül, mely rózsás arcocskáját eltakarta.

- Szebenyi Viktor urat keresem, aki sürgönylevelet küldött értem, hogy a legelső vonattal Pestre jöjjenek. Ő valószínűleg azt hiszi, hogy csak holnap délből jöhetnek, de én szerencsésen megcsíptem a délutáni postavonatot. Én t. i. a barátnője vagyok Szebenyi úrnak, de a szülőim zsarnoksága miatt hat hónap óta nem láhattuk egymást.

A medvebőrű aggastyán zavartan megvakarta állának azt a részét, melyet tekintélyes mexikói szakállá szabadon hagyott.

- Igen, csak hogy Szebenyi úr nincs ám itthon. Akarja a kisasszony, hogy szobát nyissak, amíg hazatér?

- Oh, tudom, hogy nincs itthon, hiszen megírta nekem, hogy most hajnalig mulat bánatában mindennap. Csak miattam mulat, mert ő is épp úgy szeret engem, ahogy én őt s talán mind a ketten öngyilkosok lennének, ha a szüleim zsarnokságát ki nem játszhatnánk. Akarja, hogy fölolvassam magának a legutolsó levelét? (Micike egy összehajtogatott papirlapot szedett elő a kebléből): „Drága szívecském, a portás úr őszintén meg fogja neked mondani, hogy hol vagyok s akármilyen késő éjszakán érkezni is, rögtön gyere értem, hogy ebből a posványból kiszabadíts. Majd a portás úr kerít számodra egy kocsit, amelyen haladék nélkül értem jöhetsz!” Oh, édes, jó portás bácsi, tudna előteremteni egy kocsit, amely a drágámhoz elröpítene engem?

Oly megindítóan kulcsolta össze kezecskéit, hogy az öreg ember szíve majdnem elfacsarodott fájdalmában.

- Igen, hogyne kerítenék, hiszen nem vagyok vadállat. De maga akar elmenni, kisasszony, arra a csúnya helyre? Nem volna okosabb, ha egy háziszolgát küldenék érte s magácska addig kipihegné magát a meleg szobában?

- Nem, portás bácsi, ő azt kívánja, hogy én menjek érte s dehogy is volna türelmem hozzá, hogy egyedül váraкоzzam rá. Tessék szíves lenni és fűtyölgjön egy kocsért, majd meglátja, hogy milyen hálás lesz, amiért ilyen jó volt hozzám. Ne féljen, én úgyse megyek be sehova, majd a kocsis megsúgja neki, hogy ki várakozik rá odakünn...

Az öreg ember - mit tehetett egyebet? - fejcsóválva elősípolt egy fiakkert, Micike helyet foglalt a batár belsejében s a kocsis, miután a portás megsúgta neki, hogy hova hajtson, veszett galoppban indult meg vele a pesti utcákon át, melyek feketén és elhagyottan áztak a borzongatóan hideg őszi esőben. A kis nő, bár összehúzta magán a prémjét, vacogó fogakkal dőlt hátra az ülésen, az az érzése volt, hogy a bakon maga a sátán ül, aki mindig messzebb és

messzebb viszi a boldogság szigetétől s meg se áll vele a halál birodalmáig, melynek kapuja gyászos feketeségben tátong előtte az éjszakai út végén. De a víziók nem hatalmasodhattak el annyira a lelken, hogy végképen elhagyja magát, mert a kocsi most hirtelen megállt egy világos helyiség előtt, melyből pokoli láрма hallatszott ki az utcára, a kövér kocsis leugrott a bakról s kalapját megbillentve nyitotta ki a batár üvegajtáját.

- Hogy hívják azt az urat? - kérdezte Micikétől, aki még mindig remegve kuporodott össze a fiakker mélyében.

Micike azonban - a tarka nyakkendő s férfiú őszinte ijedelmére - semmitse válaszolt, hanem egy ugrással, mely a vért szagolt tigrisre vagy párdúcra emlékeztetett, hirtelen kiugrott a kocsi belsejéből, a következő percben fölszakította a mulatóhely üvegajtáját s megállott a pokoli zsivaj közepén. A füst és a pára oly sűrű felhőként tolongott a szeme előtt, hogy eleintén semmit se látott, csak valami bántó kurjongatás, pohárcsengés, visítás hallatszott a fülébe, a füsttengerben kipirult arcú férfiak ültek, néhány kifestett leány tálcával a kezében járt az asztalok között, a pincérek veszettül tapsoltak, egy öregember, ezüstbojtos sipkában, nagy tubákos szelencét tartott a vendégek orra alá, a színpadon pedig egy kurtarokolyás leány hajlongott, akinek a homloka nedves volt a verejtéktől s aki a kezével csókokat dobált a közönség felé. Oly undorító volt ez a látvány, hogy Micike egy pillanatig megszárdult s tehetetlenül kapaszkodott az ajtó kilincsébe; de aztán összeszedte magát, nagy lélekzetet vett s kimeredt szemmel és dobogó szívvel nézett a füsttengerbe, melynek alakjai lassankint kibontakoztak előtte...

- Suchen's wen? - kérdezte most egy kocsisarcú pincér, akit az ajtó nyitása a különös vendégre figyelmessé tett.

Micike úgy érezte, hogy megtántorodik: e pillanatban meglátta az urát... Viktor a színpad előtt ült, céklavörös férfiak és rövidszoknyás leányok közt, az asztal tele volt boros üvegekkel, egy hentesképű ember kövér kezével az abroszt ütögette, egy leány Viktor nyaka köré fonta mezítelen karját és Viktor, az ő Viktorja, jegygyűrűs kezével megcsipkedte a céda leány arcát, mely szinte fénylett a festéktől és a rozspor hamvától...

- Gné Freil'n kummen'sz eini, oder gen'sz auszi! - mondta most jókedvűen a kocsisarcú pincér, aki még mindig ott állt az ajtó mellett.

Micike nem felelt, - amúgy se értett a beszédből egyetlen szót se - hanem szédülve kitámolygott a levegőre s öntudatlanul belevetette magát a künn várakozó batárba. Sohase emlékezett rá, hogy kimondta-e a Fehér farkas nevét, de a kocsi egyszerre csak megindult vele a sötét utcákon át, az eső kopogott a batár tetején, hallgatag, komor házak maradtak el az út mentén, néha úgy rémlett neki, hogy erdőkön, özönvízen, végeláthatatlan síkságokon, kísérteties temetőkön halad keresztül, a híd deszkái megkoppantak a kerekek alatt, kucsmás óriások a fogukat csikorgatták feléje; nagyszakállú manók a nyelvüket öltögették rá, a pásztorleányok, kurta rokolyáikban, kijöttek a sárga ház ebédlőjéből és veszett táncra kerekedtek a kocsi körül s a muzsikáló óra, az ismerős gavotte helyett, ugyanazt a részeg dalt játszotta, melynek hangjai, ott a pokol kapujában, a fülét megütötték. Micike előtt mindez valami siketítő és félelmes kaoszba folyt össze, a szeme előtt fekete karikák forogtak, a szíve verése megállt és rég semmit se tudott magáról, mikor a Fehér farkas előtt az aggódó, öreg Mihály a kocsiból kiemelte.

Mihály dadává lesz.

Micikének különös álmai voltak; úgy rémlett neki, hogy tajtékzó, fehérfodros hullámok tetején jár, könnyű, deszkákból összerótt lélekvesztőben, melylyel dühösen labdázna az Óceán hullámai. A jeges víz, mely beláthatatlan üvegfalat borított a szemei fölé, néha véresre marta a testét, máskor oly elviselhetetlen forróságot érzett, mintha a pokol katlanai közt járt volna. Később egy fekete felhőkárpit eltakarta előle az Óceán rémségeit s vérengző vadállatok közt találta magát, melyek a zene hangjaira illegették magukat s borzalmas fogaikat reája meregették. Micike, lázas öntudatlanságában, kínosan nyöszörögni kezdett, de egyszerre valami jóleső melegség borult a szívére, mert egy havasi medve komikus arcából az öreg Mihály hűsége szemei mosolyogtak rá. Majd úgy tetszett neki, hogy lassú ökrösszekéren halad végtelen erdőségeken, csontoktól fehérülő pusztaságokon, forró homoktengereken keresztül s hogy a derekában elviselhetetlen fájdalmat érez; de ekkor karcsú pálmák tűntek föl a látóhatáron, egy jéghideg forrás vize gyémántként csillogott a nap fényében, a datolyafák barátságosan bólogtak feléje s egy öreg beduin, aki aranybojtos sipkát és törökös kaftánt visel, óriási pálmalevéllal legyezgetni kezdi forró homlokát. A beduinban, mikor jobban megnézte, a hűsége, aggódóan figyelő Mihályra ismert.

Micike fölnyitotta a szemét: az oázis, pálmáival és forrásaival, egyszerre eltűnt előle, a datolyafák elvesztek a távol ködében, de a beduin, törökös kaftánjában, most is ott állt az ágya előtt.

- Te vagy? - kérdezte Micike oly halkán, mintha száz meg száz pólyásbaba aludna körülötte, akiknek álma a legelső hangos szótól elroppen.

A kaftán megmozdult és egy nagy tenyér, melynek hűvösségéhez hasonlót még sohase érzett, szelíden odasímult a Micike homlokához.

- Oh, kis pajtás, - mondta most egy dörmögő medvehang, - hát mégis csak visszajöttél a sötétség országából? Mondd, nagyon megharagudnál, ha most hirtelenében eljárnám itt a kállai kettőst?

Micike mosolygott, mint pólyáskorában, mikor a nap a függönyös ágyacskájára sütött, átlátó kezével odaszorította homlokához a Mihály otromba tenyerét, aztán óvatosan körülnézett a szobában, ahol mélységes lázalmából fölébredt. Pillantása előbb a hófehér csipke függönyökre esett, melyek a kicsike ablakokat elborították; furcsa bébéarcok mosolyogtak rá a szőnyegről, egy tiszteletben megfeketült sublád öregurasan integetett feléje, egy virágos kashmirral diszített toilette tükre ezüstösen megcsillogott a lámpa fényében s valahol messze, mintha végtelen távolságból jönne, fölhangzott a muzsikáló óra gavotte-ja, az ósdi aranyhárfa kipergetett dalocska, melynek hangjai mellett egy ismeretlen Tündérország nászvendégei táncraperdülnek. Mindez oly csodálatosan szép volt, hogy a Micike halvány arca egyszerre kiszínesedett valami belső melegségtől, zavaros gyermekszeme pedig ragyogni kezdett, mint az indiai népmesék gyémántja.

- Itthon vagyok? - kérdezte susogva, miközben a könyökére dőlve az ismerős hálósobában körülnézett.

Mihály megbólintotta hatalmas fejét, míg apró szemei serényen pislogatni kezdtek.

- Itthon, kis pajtás!

- Az emeletes sárga házban?

- Ott, kicsikém.

- A kék elefánt odakünn áll az ablak előtt?

- Igen, szivecském, az öreg elefánt vigyáz rád!
- És nem engedi ide azt a borzasztó fehér farkast?
- Nem, nem, ettől már nyugodtan alhatsz!
- És csak álmodtam mindazt a rémséget, ami abban a rettenetes nagyvárosban történt velem?
- Csak álmodtad lelkem, mert bizonyosan elfelejtetted tegnap elmondani az esti imádat. A kicsi gyermekeknek imádkozni kell az ágyacskájukban, mert különben a rossz szellemek rájuk szabadulnak!

Micike tágranyílt szemmel nézett körül, mint valaha, egy álomszerű, régi világban, mikor kurtaujjas ingecskéjében az ebédutáni álmából fölébredt s az elsötétített szobában éjszakának nézte a világos délutánt, vagy amikor először nyitotta föl a szemét a kolostor hálótermében s az ismeretlen butorok, a furcsa szögletek hirtelen megzavarták a kicsike agyvelejét, hogy szinte nem is tudta mindjárt, hova került. Micike kimeresztette a szemét, az ajkát összecsucsorította és gondolkodni kezdett; de ekkor egyszerre vonaglani kezdett a szája széle, a teste megremegett s dideregve szólalt meg, mintha lázas álmai ismét urrá lettek volna rajta:

- Vén pajtás, miért nem engedted meg, hogy sohase ébredjek föl többé? Hát nem jobb lett volna, hogy örökre ott feküdjem az anyácskám mellett? Mi keresnivalója van egy csipkeruhás gyermeknek a téli fagyban? Oh öreg Mihály, takarj be jobban, mert annyira fázom, hogy a fogam is didereg bele!

Mihály most gyöngéden betakargatta és fejecsóválva odaült az ágya elé; aztán elmondta neki az ostoba meséket, amikkel őt valamikor, a hideg téli estéken, álomba lulajgatták. Monoton hangja úgy duruzsolt a csöndes szobában, mint egy távoli forrás csörgedezése; és Micike ekkor bágyadtan mosolyogni kezdett megint, mert az a furcsa impressziója támadt, hogy az öreg Mihály szoknyát és ujjast visel, a buksi fejéhez ráncos főkötő símul, az övében nagy kulcsosomó csörög, a kezében pedig azt a különös üveget szorongatja, melyből a sivító pólyások a langyos tejecskét szopogatni szokják. Oly különös volt ez a látvány, hogy Micike egyszerre hangosan elnevette magát.

- Oh szivecském, mennyivel jobb szeretem ezt, mintha ok nélkül pityeregsz! - mondta Mihály, aki most úgy érezte, hogy mázsás kő szakadt le a szívéről.

Micike még folyvást kacagott és újjacskáját odaillesztette az ajka szélére.

- Megmondjam, hogy mi vagy, öreg pajtás? Nem komoly kereskedő vagy te, nem telhetetlen pénzeszsák, vagy, hanem egy vén, ráncos arcú dada, egy drága, jószívű, hűséges dada, akinek meleg viklerben meg sötét gyapjúfőkötőben kellene járni és tejbedarácskát főzni és meséket mondani Piroskáról meg a farkasról és álmosan bólogatni egy nagy okuláréval az orrodon, míg a kicsike lányok el nem alszanak. Ezt kellene neked vén Mihály, nem pedig fűszerszámokat árulni a hideg boltban és fázósan tipegni reggeltől-estig a fűrészpóros padlón. Dada vagy, mormogó, vén dada vagy és én úgy szeretlek, mint valaha az édesanyácskámat szerettem!

Mihály oly önérzetesen düllesztette ki a mellét, mintha a dadai méltóság körülbelül egyenlő értékű volna a titkos tanácsossággal, aztán szakértelmesen megigazgatta a Micike fejealját (ide tedd angyalkám a fejedet erre a pehelylyel töltött vánkossra!) hogy aztán egyszerre szigorú ráncokba szedje a homlokát.

- Most megfogod enni azt a tyúklevecskét, amit az öreg Bábi főzött a számodra! Három napig feléd se nézek, ha csak egy kanálnyit is meghagysz belőle! Tudod, hogy már olyan vézna vagy megint, mint egy tizennégy éves kisleány?

Micike szepegve jelentette ki, hogy egy csöpp nem sok, de annyit se tudna lenyelni a torkán, hogy már attól is rosszul lesz, ha valaki az ételt emlegeti előtte, de Mihály fitymálva legyintett

a vörös kezével és minden további disputa helyett önmaga kisietett a konyhába, hogy az öreg anyó pompás levecskáját behozza. Micike csöndes szomorúsággal nézte a készülődést, egy pillanatig az az ötlete támadt, hogy alvást fog szimulálni, de hiába hunyta be a szemét, a lecsukott pillái mögül mégis csak meglátta az aranyszélű csészével betepegető Mihályt s ekkor oly hangos kacagásra fakadt, hogy még a tiszteletreméltó, öreg sublád is megremegett bele. Mihály ugyanis a bojtos házisipka helyett az öreg Bábi babos fejkendőjét viselte a koponyáján, mely az álla alatt kacér csokorba volt kötve, - s most már csakugyan egy nagyon komoly dadához hasonlított, aki nemcsak szép meséket tud mondani, hanem néha a sarokba is állítja a rossz gyermeket, főképp olyankor, ha nem akarja megenni a tápláló huslevecskét.

- Oh, öreg Mihály, ilyen maskarát még a képeskönyvekben se láttam! Oly édes vagy, hogy megtudnálak csókolni, de inkább a huslevest eszem meg, mert ezt - bizonyosan tudom - jobb szereted a csóknál. Mit gondolsz, nem facsarodnék el nevétedben a kék elefánt kőarca, ha ebben a farsangi maskarában meglátna?

Mihály odaült az ágy szélére és megetette a sógornőjét, még a tányért is a féloldalára bólintotta, csak hogy egy cseppecske is meg ne maradjon. Micike aztán beleásta szőke fejét a pehelytollal megtöltött caprice-vánkosba, a szeme bágyadtan lecsukódott, de nem aludt el, hanem halkan és kényeskedve szólott:

- És most meséld el nekem, hogy mi történt azóta, hogy a pesti fiakkerből kiemeltél. Nagyon beteg voltam? Féltél, hogy sohase fogok felébredni többé?

- Nem, szivem, az asszonyoknál nem jelent többet az ájulás, mint az, ha az ujjacskájukat el-metszik.

- És hogyan tudtál elhozni ilyen eszméletlen állapotban?

- A pesti doktor velünk jött egész a „Kék elefánt”-ig.

- És... és... az uram nem tudta, hogy ilyen rosszul voltam?

Mihály összeszorította az ajkát, - kacagtatóan furcsa volt így a babos fejkendőjével, - de sem ő, sem Micike nem kacagott többé.

- Az urad azt se tudta, hogy Pesten jártál! Ha Bábi nem árulkodik, sohase fogja megtudni! Nem gondolod, hogy okosabb lesz, ha sohase fog tudni erről a kirándulásról?

Micike végighordozta tekintetét a szoba mennyezetén, a szőnyeg virágain és a fekete subládon, aztán halkan szólt:

- Okosabb lesz, Mihály!

A szemét lehúnyta és ismét megrázkódott kissé, mintha láz gyötörné: pillantása most áthatolt a szoba falán, végigsíklott a messze országúton és a vasúti töltéseken, a budai házban, fogait villogtató fehér farkasával, a hideg alkonyat homályosságán, mikor egyedül volt a rettentő nagyvárosban, az éjszakai utcákon, a híd karfáján, a félelmetes vizen, melyben száz meg száz vörös csillag remegett, a füstös zsivajon, mely a pokol rémségeit juttatta az eszébe s melynek közepén a Viktor kipírult arcát látta, a viháncoló, félmeztelen asszonyokon, akik az ura nyakát átölelték, a sötét és hideg kocsin, melyben az öntudatát elvesztette, - és Micike láztól zavaros szemére most ismét véres köd borult, mint ott a borzalmas pesti éjszakában és csak nagysokára, dideregve és vacogó foggal tudta megkérdezni az öreg Mihálytól:

- És az uram... az uram még most se jött haza?

- Nem lelkecském, még nem, de estére bizonyosan itthon lesz. Most azonban a fal felé fogsz fordulni és szépen alszol egy-két órácskát, - erre talán még nagyobb szükséged van, mint a huslevesre. Várj, elsötétítem a szobát, nehogy a kíváncsi nap a szemedbe süssön!

Mihály lebocsátotta a függönyt, sokáig ide-oda tipegett a sötét szobában, rakosgatott, rendezgetett, a tüzet igazgatta, lábújjhegyen odasurrant a Micike ágyához és óvatosan betakargatta - és az álnok Micike hangosan lélekzeni kezdett, mintha az álom már lebocsátkozott volna a szempilláira. Pedig Micike ébren volt és figyelt, - valami édes és boldog elzsibbadással figyelt az öreg Mihály halk lépéseire, félénk és hűséges szuszogására - és most csakugyan úgy érezte magát, mint valaha, egészen kicsike gyermekkorában, amikor mandulagyuladása volt és hálós ágyacskájában feküdt és az anyácskája aggódva tipegett körülötte és betakargatta és elsőtétítette a szobát, épp így, szakasztottan így, ahogy most az öreg Mihály tette. És Micike úgy érezte, hogy az anyján, a sírban nyugvó édesapján és Renáta nővéren kívül csupán egyetlen ember volt igazán jó hozzá ezen az egész nagyvilágon, csak egyetlen ember értette meg igazán: ez a furcsa, bolondos, drága alak, aki a Bábi babos fejkendőjét kötötte az idomtalan koponyája fölé.

Micike csúfolódik az öregekkel.

Viktor csak harmadnap jött haza, de késedelméért nem érte szemrehányás; Mihály megfontolt fejbólintással vette tudomásul, hogy a pesti nagykereskedőket csak ritkán lehet megtalálni az irodáikban, mert ez a gőgös nép inkább a szórakozásai és a mulatságai után fut, semhogy a fűszerszámok eladásával törődnék. Micike csöndes derűtséggel hallgatta az ura mentegetőzését, helyeslőleg intett, mikor a könnyelmű nagykereskedők szóba kerültek, majd barátságosan és megértőleg nézett Viktor szemébe s így szólott:

- Igen, mi falusiak meg se igen értjük, hogy ilyen léha és mulatós emberek is élnek a földön. Képelem, kis uram, mennyire megbotránkoztál, mikor ezekkel a tizenhárompróbás korhelyekkel szemben találtad magadat! Mondd csak, nem motoszkált a fejedben a gondolat, hogy a kedved szerint leszidd őket?

Mihályt hirtelen köhögési roham fogta el, Viktor azonban kijelentette, hogy elvileg nem avatkozik idegen emberek ügyeibe, mert végtére is mindenki úgy él, a hogy saját magának jól esik. Micike ezt a logikát nagyon természetesnek találta, de később mégis visszatért a bűnös nagykereskedőkre, akik sáfrányeladás helyett céda asszonyok társaságában töltik el a napjaikat és az éjjeli pihenésük óráit.

- És nem igyekeztek rá, hogy téged is elcsábítsanak, kis uram? - kérdezte olyan ártatlan arccal, hogy a becsületes Mihály majdnem elsúlydelt meglepetésében.

Viktor azonban gőgös arccal jelentette ki, hogy őt Páris leghíresebb korhelye se tudná eltéríteni attól, hogy idejében lefeküdjék, különösen a zajos Babilonban, ahol lépten-nyomon ismeretlen veszedelmek leskelődnek az ártatlan falusi emberekre.

- És tiz órákor már csakugyan az ágyban voltál? Így görbülj meg, ha csak egyszer is ébren voltál tiz óra után?

Viktor fölényesen mosolygott: oh nem, arra is volt eset, hogy egyszer majdnem éjfélig is ébren virrasztott az ágyában, mert a Klopstock Messiását olvasta s az érdekesítő cselekmény úgy lekötötte a figyelmét, hogy csak az éjfél óraütésre tette le kezéből az izgalmas történetet. Ez azonban csak egyszer történt mindössze, mert normális körülmények között már tiz órákor leragadnak a szempillái, mint például most is, amikor őszintén szólva csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudja az álmos szemét nyitva tartani.

- Oh, szegény barátom, hát miért nem mondd, hogy álmos vagy? Gyere, hadd fektesselek le szépen az ágyacskádba, a puha párnáid már szívszakadva várakoznak rád. Akarsz egy lábmelegítőt, drágám, mely a hosszú utazás hidegségét kikergesse a tagjaidból? Gyere, szegény barátom, gyere gyorsan, mert mindjárt megreped a szívem, ha még tovább is szenvedni látlak.

Micike gyöngéden lefektette az urát, betakargatta és forró teát készített az éjjeli szekrényére, aztán az ajkára tett mutatóujjal tért vissza a bóbiskoló Mihályhoz, aki az ebédlőasztal mellett az öreg „Hon” híreit olvasta. Micike veszedelmesen csillogó szemmel ült le a sógora mellé, de arcvonásai oly mennyei derűtséget mutattak, mintha a legkacagtatóbb bohózat játszódná volna le előtte a tiktakoló muzsikáló óra mellett.

Mihály utóbb letette kezéből az ujságot és egy megrémült iskolásfiú ámulásával tekintett a csöndesen dúdolgató fiatal asszonyra.

- Kis pajtás, ha nem tudnám, hogy a kolostorban nevelkedtél, hát bizonyos volnék benne, hogy a színpadról jöttél ebbe az öreg házba. Tudod, hogy sohase láttam még nálad tökéle-
tebb színművésznőt? Nem féltél, hogy hangosan elneveted magadat, mikor Viktor a ki-
csapongó nagykereskedőkről beszélt?

Micike nem válaszolt, hanem pajkosan tovább dudolta a kuplóját, a vén Mihály pedig tűnődő
pillantásokat vetett kövér hüvelykújjaira, melyeket egy öreg szerzetes módjára egymásba
kulcsolt.

- És csakugyan nem éreztél volna semmi fájdalmat, mikor az urad ilyen álnok füllentésekkel
vezetett tévútra? Vagy a mosolygásod csak fölszines színészkedés volt, mely alatt a meg-
gyötört kis szíved vonaglott? Nem inkább keserves sírásba törtél volna ki, helyett, hogy a
rossz urad párnáit elsímítottad?

Micike most komolyan megrázta a fejét és hosszan tekintett a lámpa világába, mely borzas
bakfis-haját megaranyozta.

- Nem, öreg Mihály, - mondta utóbb elgondolkodva, - nem éreztem egy picurka fájdalmat se,
akármilyen különösnek találok, hogy ilyen szívtelenné lettem. Három nappal ezelőtt még az
járt a fejemben, hogy marólúgot fogok inni, vagy hogy fenékgig fölhajtom azt a kis kék üve-
gecskét, melyet a doktor bácsi a multkor álmatlanság ellen készítettett a patikában, de most
már annyi fájdalmat se érzek, mintha a kisujjamat megszórtam volna. Mondd, elképzelhe-
tőnek találok vén Mihály, hogy többé ne szeressem az uramat? Hallottál már olyan asszony-
ról, aki egy éjszaka kiszívetett az urából? Vagy valami különös és szívtelen szörnyetegnek
tartasz engem, aki semmivel se jobb, mint azok a céda asszonyok, akik az uramat elvették?

Mihály szeméből úgy elröppent az álmoság, mintha hirtelen valami ijesztő tűzillámát hallott
volna.

- Oh, bolond kis pajtás, nem szívtelen szörnyeteg vagy te, hanem naiv iskolásleány, aki
hirtelen haragjában sutba dobja a francia bábuját, de másnap eddig csókolja és babusgatja,
míg a túlanglés kisasszonyka nagykegyesen megbocsát neki. Bizonyos vagy benne, hogy
holnap is haragudni fogsz a francia bábudra? Ma a kócot is kiszívedné belőle, ma talán az
üvegszemét is kiszírnád, de holnap ismét könyezve fogod oda szorítani a meleg kis szívedhez
és addig csókolod, addig öleled, míg a bábud kócszive is lángra nem lobban. Mondd, sohase
történt veled kislánykorodban, hogy az irigy pajtásaid foga a kedves játékaidra megfájdult? És
te örökre le tudtál volna mondani ezért az ezüstcsillagos Pierettedről vagy a provánszi
pásztorlányodról vagy a kis vasalóról, amivel a liliputi babakelengyéidet kisímítottad? És az
uradról talán könnyebben lemondasz, mint a kócbélű és üvegszemű játékaidról?

Micike ismét komolyan megbólintotta a fejét és így szólt:

- Az uramról inkább lemondok, öreg Mihály, mert az uram belsejében szívnek kellene lenni,
nem pedig kenderkócnak. De, fájdalom, hitvány kenderkóc van benne és én most már
mindörökre a sutba dobom.

Mihály összeráncolta a szemöldökét, - látszott rajta, hogy újabb válasz után kutat az elméjé-
ben, - de Micike nem engedett neki időt a gondolkodásra, hanem így folytatta:

- Ne véd a lelketlen kócbábukat, hiszen te még az agyvelőd helyén is szívet hordasz, öreg
Mihály! Mered mondani, hogy becsületes embernek tartod az öcsédet? Te is festett nő-
személyek közt mulatnál, ha a másfél éves feleséged könyes szemmel várakoznék rád egy
nagyon régi, emeletes házban?

Mihály mormogásából nem igen lehetett kiérteni határozott véleményt, de Micike most már
olyan nagy tudóssá lett, hogy az artikulálatlan mormogást is megértette.

- Oh, gyáva, öreg medve, te nem mered megmondani az igazat s inkább bolondos táncot jársz, semhogy a kemény mancsaidat használnád! Vén és álnok medve vagy, aki téli álmod alszol, vagy dudaszóra illegeted a lábaidat, ahelyett, hogy a méztől becsípett mackót kikergetnéd a barlangodból!

A vén és álnok medve oly kétségbeesett ügyefogyottsággal nézett maga elé, hogy Micike most már hangosan elnevette magát.

- Tudod, hogy te voltaképpen férjnek születél, vén pajtás? - kérdezte derűsen, kedveskedve, miközben tetőtől-talpig végignézte a kaftánjában összekuporodó elefántot.

Mihály esetenül sóhajtott s a homlokán kövér verejtékcseppek ütköztek ki.

- A medve nem arra született, hogy az aranszárnyú pillangónak kedveskedjék, - dadogta zihálva, nehéz lélekzettel, mintha egy végtelen, hófelhőkben elvesző hegyoromra kapaszkodnék.

Micike derűs kék szeme most melegen megvillant és sugaraival hízelkedve körülsimogatta a Mihály csapzott haját, ijesztően szúrós szemöldökét és fénylő duplatokáját, mely a vén legényt egy komoly és ünnepies nagypréposthoz tette hasonlónak.

- Oh, kedves barátom, éjjel van és egyedül vagyunk egy régi házban, be mered-e hát vallani, hogy voltaképpen hány éves vagy? Vajjon csakugyan igaz lenne, hogy Szentgyörgynapkor töltötted be századik évédet és hogy a nagy Napoleon, mikor Győrben járt, leereszkedőleg megsímogatta a drótos hajfűrtjeidet? Csakugyan igaz, hogy negyvennyolcban már ezredes voltál és hogy a legfiatalabb unokád most ünnepelte az aranylakodalmát? Igaz, hogy te vagy az országban a legöregebb ember?

Mihály dadogásából körülbelül annyit lehetett kiérteni, hogy márciusban ünnepelné a harminckedik születése napját, ha ugyan az eféle jelentéktelen esemény az ünneplésre méltó volna.

- Harminckettő? Azt mered mondani, hogy mindössze harminckétéves vagy? Menj, szégyeld magadat, öreg Mihály, hogy egy hiszekeny gyermeket ennyire elbolondítasz! Százéves vagy, még talán ennél is öregebb agastyán vagy, aki két okulárén át olvasod az ujságot, hallócsövet tartasz a füledhez és tejbedarácskán élsz, mert a fogaidtól már ötven évvel ezelőtt mindörökre elbúcsúztál! Oh, reszkető, öreg bácsi, emlékszel-e még vajjon azokra az időkre, amikor még a fiatal asszonyokat észrevetted? Emlékszel-e még rá, hogy olyan idő is volt valaha, amikor a szép kis nőket a tejbedarácskánál is jobban szeretted?

Mihály arca körülbelül olyan kifejezést öltött, mint a jezsuita atyáé, aki egy francia bohózatot végignézt, de Micikét mindez annyira se hatotta meg, mintha egy manduláspuddingot elrontott volna.

- Oh, öreg dédapám, attól félek, hogy már nyolcvan évvel ezelőtt se szeretted az asszonyokat, mert különben aligha maradtál volna ilyen megsavanyodott agglegénynek! Csak a sáfrányt, a szentjánoskenyeret, a szegfűszeget, meg a falusi boltosaidat szeretted, meg a nagybankókat, meg a meleg kályhát, meg a takarékpénztári részvények osztalékát. Meg a meleg posztócipőt, ha térdigérő hó van odakünn, meg a muzsikáló órát, amelynek hangjaira este kilenckor a szempilláid lezárulnak. Meg a régi posztót, amiből ötven évig lehet viselni egyetlen ruhát, meg a bőrujjasodat, az öreg pecsétgyűrűdet, a prémsipkádát, amit istenben boldogult nagyapádtól örököltél. Az asszonyt csak akkor szeretted, ha öregebb volt az országútnál és reggeltől-estig odakünn kuksolt a konyhában és sárga tyúklevest főzött neked, amiben nagy zsírkarikák uszkáltak. A fiatal, a szép, és a jókedvű asszony már akkor is terhedre volt, amikor - száz évvel ezelőtt - még tejfelesszájú suhanc voltál, öreg Mihály!

A százéves ember most végre kísérletet tett, hogy szóhoz jusson, de törekvése szármalmas kudarccal járt, mert Micike fölkel a helyéből, kolostorias pukkerlit vágott előtte és így szólt:

- Ükapám, látom, hogy leragad a szemed, hát nem fosztalak meg tovább a puha és meleg ágyacskádtól, mely türelmetlenül várakozik rád. Isten veled, aludj jól és álmodj a pompás tejesdarácskáról, amit holnap egy tiszteletreméltó matróna eléd tálal!

Szólt és egy lenge libbenéssel eltűnt a hálószoza függőnye mögött és a vén Mihály egyedül maradt az ebédlő asztalánál. A muzsikáló óra e percben megszólalt és az aranyhárász kis tündér, aki benne lakott, eljátszotta az ükapák és az ükanyák gavotte-ját...

Mihály késő éjjel az üzletbe rohan.

A csillámló fehérséget, mely a didergő kisvárost elborította, végre mégis csak fölváltotta az új tavasz aranyzuhataga, az öreg házak levették prêmes bundáikat s a kék elefánt is ledobta a hermelinköpenyt, mely otromba kötestét a hideg ellen megvédte. A közeli erdőkből ibolyaillat suhant a városba, az ablakok kitárták üvegszemüket s álmos és szomorú kisleányok ragyogó szemmel tekintettek a napsütésbe, mely a fűvel benőtt utcácskákat végigöntötte. A rubint-szemű gnómok, melyek esténként a porcellánkályha mélyében táncoltak, eltűntek a hideg sötétségben, mely fantasztikus birodalmuk életét kioltotta; Mihály kalap nélkül ágált a bolt előtt, a fuvarosok zöld gallyakat fűztek ficáncoló lovaik füle mellé, öreg akácok, halottaikból föltámadva és kábítóan édes illat-áramlatokba burkolózva leselkedtek be a vén bolt ajtaján és Micike világos ruhákban és szellőtől fölborzolt hajjal állt az emeleti ablak mellett, a sötét és titokzatos hegyeket bámulva, melyek az ismeretlen nagyvilágot elzárták előle.

Micike kissé megnyúlt és asszonyosabbá lett; szemében titkos álmok visszfénye égett, bakfis-jókedve tűnődő melankóliába olvadt s halkán és puha lépésekkel járt az öreg ház szőnyegén, mintha alvó és rejtelmes lények felébredésétől tartana. Micike többet mosolygott, mint amennyit beszélt és sok időt töltött hálózobájának tükre mellett. Néha karikákkal a szeme alatt hagyta el ágyasházát és összezsugorodva rejtette el könyes arcocskáját a diván vánkosaiba, máskor oly hangos jókedvvel járta a vén falépcsőt, mintha az akácok tavaszi parfume-jétől becsípett volna. És az öreg Bábinak, aki az ebéd részletei iránt érdeklődött, oly fölényesen símogatta meg az arcát, mint a csillaghímes királykisasszony, aki a földhözragadt zsellérek viskójába tévedt.

- Mindegy, akármit is főzöl öreganyó, - az ebéd úgyse fontos a földi életben! Legjobb volna, ha valami finom szerezcsikát kotyvasztanál össze! Nem gondolod, hogy már pólyás korában szerezcsikát kellene adni minden leánynak, aki a világra tévedt?

Bábi megcsóválta a fejét, de a konyhába érve, így szólott magában:

- Oh, lelkecském, nagyon jól tudom én, hogy mi a bajod! Az öreg tekintetes asszony se nyult az ételhez, amikor félesztendő menyecske volt! Oh istenkém, de sírnivalóan furcsa lesz, ha ez a gyereklány a kisbabáját becézgetni fogja!

Viktor bóbiskolva járt a tűz körül, ujjja megsárgult a cigaretta-sodrástól, keveset evett és a kávéházból késő éjszaka járt haza s tegeződött a részeges urakkal, akik tanyáikról néha a városba berándultak. Mihály csak ritkán látta az irodában s ekkor se váltott vele fölösleges szót; néha lopva nézte a monoklit, mely öcsce balszemén csillogott és könyveibe sülyesztett tekintetét akkor se emelte föl, mikor Viktor ceruzával írt bonokat csempészett a pénztári fiók bankjegyei közé.

- Kis uram, - mondta olykor Micike és szeme, a kedveskedő megszólítás ellenére, egy királynő hüvösségével pihent meg a cigarettázó Viktor sovány arcán, - kis uram, téged beteggé tesz a kisvárosi levegő! Nem gondolod, hogy a jókedvű Pest kigyógyítana a melankóliádból? Te világfi vagy kis uram és nem vén medve, mint Mihály bátyád és te nem arra születél, hogy sáfrányt adj el a falusi boltosoknak! Oh tiszteletreméltó, komor Mihály, - nem akadna valami üzleti megbízás, amit ez a szegény haldokló Pest városában elvégezhetne helyetted?

Mihály hátraszegte otromba fejét és a szeme bágyadtan lecsukódott, mintha gondolataival a „Kék elefánt” birodalmában kalandoznék.

- A rézgálic, úgy vélem, fogyófélben van, - mondta végre halkán és szégyenlősen és lesütött szemmel, mintha egy tisztos kereskedőházra határozottan árnyékot vetne az a tény, hogy a rézgálicot a raktáraiból kifogyni engedi.

A Micike kék szeme most jókedvűen megcsillant:

- Oh, lelkiismeretes Viktor, volna szived hozzá, hogy a „Kék elefánt”-ot tespedni hagynád a rézgálic után? Nem, kis uram, te tisztában vagy a kötelességeiddel és kora hajnalban haladéknélkül Pestre utazol, hogy minden rézgálicot összevásárolj, ami csak a ravasz nagykereskedők raktáraiban található. Akarod, hogy becsomagoljam az útibőröndödet?

Viktor álmosan kinyújtózkodott és fáradt pillantása fölélénkült, mintha bort ivott volna.

- Komoly dolog ez a rézgáliccal, öreg Mihály? - kérdezte kissé gyanakodva.

- Komoly, öcsém!

- Akkor isten neki, nem bánom, ha elkészíted a podgyászsomat. Nem volna kedved hozzá, szivecském, hogy te is feljőjj velem néhány napra? Nem fogsz unatkozni, ha megint egyedül hagylak az álomszűszék Mihálylyal?

- Nem, Viktor, én sohase unatkozom! - mondta Micike és sietve kisurrant, hogy a bőröndöt becsomagolja.

Viktor elutazott és Micike arcán nem látszott semmi fájdalom; de az ágyból most már nem kelt fel többé hajnalban, hogy urát a vasúti állomáshoz kikísérje. Délben titokzatos mosolygással ült Mihály mellett az ebédlő asztalánál s bizonyos derűvel nézte a vén legényt, aki minden figyelmét a tányérjának szentelte; este pedig azt a lármás dalt játszotta a zongorán, amelyet ama borzasztó éjszakán a pesti mulatóban hallott. Oly szíljajjal verte a billentyűket, hogy Mihály utóbb gyöngéden a vállára tette vaskos kezét.

- Oh, kicsi pajtás, tudod, hogy nem tetszel nekem? Nem a selypítő, ártatlan Micikém vagy te többé, hanem valami félelmes, idegen asszony vagy, akinek mására eddig csak a rossz regényekben találtam. Nem a régi Micikém vagy te, nem az én jókedvű nagy lányom vagy és nekem megszakadna fájdalmamban a vén szívem, ha nem tudnám, hogy mindez csak komédia, mert legszívesebben sírva fakadnál és a vánkossádba ásnád a megkínzott fejecskédet, hogy ne tudj a sok gonoszságról, ami körülöttesz történik...

Micike abbahagyta a zongorázást és mosolygó szemében valami csodálatos mélység tükröződött, valami fájdalmas és titkos könyeket sejtető mélység, aminőt csak a boldogtalan asszonyok szemében lehet látni. Térdét most a zongoraszékre tette és gyöngén himbálta magát, mintha valami nagyon jókedvű mondanivalóját fojtaná vissza; de sápadt és vérszegény arcából oly nedves fénnel ragyogtak ki a szemei, hogy az öreg Mihálynak még a lélekzete is megakadt ijedtében.

- És honnan tudod, nagy gyerek, hogy nem hasonlítok a rossz regényeid hősnőjéhez? - kérdezte halkán és elgondolkodva és valami véghetetlen szomorúsággal, mely ott leselkedett a gyermekes mosolygása mögött és kicsike ujjával tréfásan orron koppintotta a vén Mihályt, mint egy csacsí és tapasztalatlan iskolásfiút, aki nem ért az okos felnőttek dolgaihoz.

Mihály megrázta a fejét és a szíve dobogott és keze reszketett, mert most valami kimondhatatlan vágy fogta el, hogy karjaiba ragadja és csókokkal halmazza el a gyermeket, akit a sors már élete reggelén megtépázott.

- Nem kicsikém, nem regényhősnő vagy te, hanem egy szegény, megkínzott gyermek vagy, aki megérdemelné, hogy a sarokba térdeltessék és hogy hosszú, büntetőleckét irassanak vele, mert olyan álnok, hogy a fájdalmát a legjobb pajtása előtt eltitkolja. Óh, rossz Micike, nem születél te komédiásnak és azt hiszem, csak akkor könnyebbülnél meg igazán, ha az öreg

házázmedve vállán kisírnád magadat. Gyere, kislányom, sírj egy fejezetet a vállamon, meglátod, hogy mindjárt egy pehelynél is könnyebbnek érzed magadat. Na, ne szípojj már, hanem sírj egy nagyot és fogadok veled, úgy elpárolog a szomorúságod, hogy tíz perc múlva táncolni meg dalolni fogsz jókedvedben!

Micike ajka megvonaglott és a szeme még jobban fénylett, mint az előbb és ujjával ismét megkoppintotta a Mihály orrát; de akkor egyszerre nagyot lélekzett és szemét kinyitotta, mintha valami rémet látna. És karcsú teste ekkor megremegett valami visszafojtott indulattól és a szó, mely vonagló ajkát elhagyni készült, csukló és fájdalmas sírásba olvadt át. És ekkor egy magatudatlan mozdulattal odavetette magát a vén Mihály vállaira, karjai átkulcsolták a Mihály nyakát, feje lehanyatlott, mint a didergő madaré, melyet az éjszakai szél a fészkéből kivert és nedves ajka és lángoló arca öntudatlanul odatapadt megrémült pajtása nyakához, mintha ez volna a legbiztosabb hely az egész világon, mintha ez volna az egyetlen hely, ahová egy kicsike, gyöngye és törékeny teremtes a rettentő orkán szárnycsapásai elől elbújhatna.

- Nana... bolond kis pajtás... legyen hát eszed! - mondta az ügyefogyott, öreg Mihály, miközben a verejték kiütött a homlokán és a torka összeszorult és a szíve úgy kalimpált, hogy már-már a fuldoklás fojtogatta. Sírní és meghalni szeretett volna ebben a pillanatban a vén Mihály, mert bár a részvétől szinte elfacsarodott a szíve, sohase érezte magát boldogabbnak, mint ebben a pillanatban. Mihály egy derék és önzetlen háziállat volt, aki sírjáig zúgolódás nélkül cipelte volna a terhet, amit a sors a vállaira helyezett és akinek minden földi vágya betellett volna néhány rakoncátlan kis kamasz dédelgetésével, aki az ő hófehér Micikéjét az édesanyjának nevezi. A kakasülőről, ahonnan az élet boldog művészeit nézte, sohase vágyódott szereplőnek a színpadra, mely elérhetetlen távolságban csillogott előtte; de most egy forgószelet őt is odasodorta a deszkákra s a láz, mely a színészeket hevíteni szokta, az ő lomha és sűrű vérét is forróvá perzselte. Mihály szédült és értelmetlen szavakat dadogott és a szeme előtt fekete karikák táncoltak; de szédületében is érezte a hozzásimuló asszonyi test melegségét, a forró gyermekajkat, melynek édes nedvessége az arcát érte, a reszkető karokat, melyek vastag nyaka köré kulcsolódtak, a Micike hajának kiszabaduló aranyszálait, melyek egy selyemgomolyag puhaságával cirógatták körül otromba vén fejét. Mindez oly kimondhatatlanul édes és csodálatos és megható volt, hogy Mihály most már elveszítette azt a kis eszét is, amit az üzleten kívül hullámzó élet számára tartogatott; és ekkor gügyögve és sírva és babusgató szavakat dadogva, szorította magához drága kis pajtását, akinek forró asszonyvolta minden vérét az agya felé kergette és kibomlott haját a csókok fuldokló özönével borította el, miközben az a különös érzése volt, hogy a világ azonnal romokba omlik körülötte.

De Micike most kibontakozott a karjaiból, csodálkozva és könnyes szemmel nézett körül a muzsikáló óra birodalmában, a tükör ezüstlapja előtt megigazgatta kibomlott hajfürtjeit és most már mosolyogva és szeliden tekintett ismét a vén Mihályra, mintha az egész jelenet csak fantasztikus álom lett volna.

- Oh, vén pajtás, ne mondd többé, hogy te okosabb vagy, mint az éretlen kisgyerekek, akiket ostoba fővel férjhez adnak! Te is csak éretlen kisgyerek vagy, hiába játszod a komoly üzletembert, akinek minden bölcsesség a kisujjában van!

Mihály bólintott, de nem volt képes rá, hogy értelmes szavakkal válaszoljon. Mihály egyáltalában furcsán viselkedett: bő gallérját olyanformán igazgatta meg, mintha a kemény vászon a nyakát szorítaná, többször föl meg alá járt a szobában, kamaszosan fölnevetett, aztán megint zavartan elhallgatott, egyszer-kétszer megütötte a zongora billentyűit, aztán felnyitotta és ismét becsukta az ablakot s kíváncsian betekintett a fehér kályha mélyébe, melyből rég elköltözött a lángok gnómserege. Mindez oly furcsa volt, hogy Micike halvány arcocskája egyszerre földerült a láttára; és csodálkozása még fokozódott, mikor a vén Mihály egyszerre csak így szólott hozzá:

- Oh, most jut eszembe szívecském, hogy odalenn várnak rám az üzletben! Nem haragszol rám úgy, ha most már a sürgős dolgaim után fogok nézni?

Mihály kalap nélkül rohant le a falépcsőn, holott tizenegy óra is elmúlt és az üzlet régóta sötét volt. Micike félig nyitott ajakkal tekintett utána, azután elmosolyodott és besurrant a hálószobába, melynek ablakán át beérzett a piaci ákácok illata.

Séta az erdei házhoz.

A rézgálic körül bonyodalmak voltak a pesti piacon és Viktor, aki csak rövid három napot szándékozott távol tölteni a Kék elefánt-tól, még a hét végén se mutatott hajlandóságot, hogy az emeletes, sárga házba visszatérjen. Előbb csak rövid és bohókás levelekkel mentette távolmaradását, de öt nap múlva pecsétes levélben tett vallomást késedelméről az öreg Mihálynak. „Nevezz ostoba fajankónak, kedves bátyám, mondd, hogy éretlen tacsó vagyok, de ezzel nem változtathatsz a szomorú tényen, hogy a becsületes vén szívedhez kell fordulnom segítségért. Akármily furcsán hangzik is, lelketlen sipisták kezébe kerültem, akik minden nálam levő polturámtól megfosztottak. Mit mondhatsz olyat, amit magam is nem tudnék, szegény bátyám? A falusi ember mindig elveszti a fejét, ha a rettentő nagyváros hullámai közé keveredik, én is elvesztettem a magamét, hiába ringatták bölcsőmet abban a házban, ahol mindig az óvatosság volt az uralkodó csillagzat. Gyalázatosan és embertelenül kifosztottak s most elkeseredve és türelmetlenül várom a tul-a-dunai postát, mely szomorú helyzetemből kiszabadít. Kedves vén bátyám, te minden óvatosság és elővigyázat kútforrása, küldj nekem azonnal kétezer forintot, hogy szorult helyzetemből legalább tisztességgel kiszabaduljak. Ha örömet szerez a szívednek, hát egy mázsa prédikációt is mellékelhetsz a leveledhez, de biztosítalak róla, hogy fölösleges módon fáradsz, mert százszor és ezerszer is elmondom magamban mindazt, amit te, rokoni szeretetteddel, elmondhatnád nekem. Azt akarod, hogy ígéretet tegyek a jövőre? Parolát adok neked rá, hogy hátralevő életemben a lólábas Belzebúbtól se fogok annyira irtózni, mint ahogy a hitvány szerencsejátéktól irtózom. Ha úgy akarod, akár szörköteles barátnak vonulok be a ferencrendi atyák kolostorába, ha kívánod, térdencsúszva járulok a radnai szűz elé, de most küldd el a pénzt, hiszen előttem se lehet közömbös, hogy egy Takácsy fejére szégyen szálljon. A becsületes szívedre bízom azt a feladatot is, hogy a szegény Micikét valami kegyes hazugsággal megnyugtasd; ő előtte te vagy a földön a legigazabb ember s akkor is vakon bízik a szavadban, ha csak a szomorú igazságot álcázod vele. A mennyekben, ahol aranytrónus várakozik rád, ezért a hazugságért a szeráfok kara bizonyára szerenádót fog adni neked, ha egyszer - a Takácsyak hagyományos nyolcvan éve után - a testi szemeidet lehunyod valamikor!”

Mihály, aki a levelet oly kimeresztett szemmel olvasta végig, mintha magától a sátántól származott volna, még délelőtt postára tette a kétezer forintot, délben pedig jámbor szemforrással tett említést Micikének az ura leveléről.

- Viktor még nem talált rézgálicot, mert a bánáti kalmárok mind elharácsolták előle s nem lehetetlen, hogy talán Bécsbe is föl kell hajóznia valamirevaló árú miatt. Hitted volna, hogy a jó istenke ennyire fölviszi valamikor a demokrata rézgálic dolgát?

Micike komolyan bólintott, aztán kijelentette, hogy őt nem ejti csodálatba a fordulat, mert kislány kora óta mindig nagy véleménye volt a rézgálicról. Te valóban azt hitted, csacsi Mihály, hogy a rézgálic csak úgy paragon hever a pesti boltosok raktáraiban? Örülhetsz neki, ha Viktor két hét múlva hozzájut az árúhoz, bár bizonyos, hogy az éjjelét és nappalát egyaránt a rézgálic föl kutatásának szenteli. Oh, köszívű öreg Mihály, nem szégyenled, hogy te itt a meleg kaftánodban lustálkodol, míg a szegény kis uram az ételről és az itálról is megfeledez, csakhogy a koplaló Kék elefántot ízletes rézgáliccal ellássa?

Viktor a hét végén se jött haza, levelet se irt és a kétezer forintot se nyugtatta, de a Micike lelki harmóniáját az ura távolléte most nem viselte meg. Micike a kacér özvegyasszony életét élte, akit mormogó hitvese sok évvel ezelőtt egyedül hagyott; a legcsinosabb ruháit hordta, édesen asszonyos kalapocskákat illesztett a kontyára, s tisztán és illatosan és fénylő szemek-

kel állított be alkonyattájt a Kék elefánt irodájába, ahol az öreg Mihály éppen rézkapcsos üzleti könyveit zárta el egy óriási pénzszekrény mélyébe.

- Aggastyánok aggastyánja, tiszteletreméltó ükapám, megengedi véletlenül a rheumád, hogy egy hosszú gyalogsétát tehess velem? Képesnek érzed a vén lábaidat arra, hogy az erdei házig elgyalogolj velük, vagy inkább egy meleg kendő meg egy tányér köménymagosleves után vágyódsz? Ha igen, úgy csak mondd ki bátran, reszkető ükapám és azonnal jó kis tüzeckét fogok rakni, amelynél a fájós térdkalácsodat fölmelegítheted.

Mihály megbólintotta a fejét - oly komolyan bólintotta meg, mintha Micike csupa szemenszedett bölcseséget mondott volna - aztán egy erélyes rándítással bezárta a pénzszekrény ajtaját.

- Ha öt percig vársz, akár a világ végéig is elkísérlek, kis pajtás, mert az összezsugorodott tagjaimnak csakugyan jól esik, ha egyszer már a kedvem szerint kinyújtóztathatom őket. Csak fölugrom, hogy a felöltőmet, meg a köpenykédet lehozzam, mert az ilyen koratavaszi estén mi sem könnyebb ám, mint hogy az ember egy kiadós náthát szerezzen.

Mihály nevezetes volt arról, hogy naphosszat akár ingujjban és hajadonfővel jár az üzlet körül, de este még a szomszéd utcába se mozdul ki felöltő nélkül, még a legerősebb kánikula idején se, hiszen a jó isten szándékait, az időjárásra nézve, sohasem tudhatja valójában a halandó ember. De Micike - újabb szokása szerint - ismét az orrára koppintott az óvatos, vén legénynek.

- A magad számára akár a bundát és a lábzsákot is lehozhatod, de nekem ugyan ne hozz köpenyt, mert visszakergetlek vele. Nem szégyenled, hogy magadhoz akarod öregíteni a déd-unokádat, aki kerek kétszáz évvel fiatalabb nálad?

Mihály lehozta a felöltőt - a köpenykét is lehozta, - és öregurasan, tempós lépésekkel rótt Micike mellett a kisváros gyalogjáróját, mely már tele volt a penzionátusokkal és a szellőző úrikisasszonyok seregével. A hangos esti korzó azonban hidegen hagyta Mihály lelkületét: kövér arca nyugodt marad a papos kemény kalap alatt - ezt a kalapot csak akkor viselte, ha a takarékpénztár ülésére ment, - nehéz cipői méltóságosan koppantak a kövezeten s duplatokája fénylett a tiszta lelkiismeret öntudatától. Mihály most egy sétáló püspökre vagy egy meditáló nagyprépostra hasonlított, akinek gondolatai mérhetetlen magasságban lebegnek a házak és az utcák fölött, amelyekben az önző köznapiság tanyázik. A Micike világos ruhája, mosolygó buzavirág szeme úgy elűtött tőle, mint a pipacs a buzavetéstől s az ismeretlen bízást azt hihette volna, hogy egy süldőlánynak lát, akit jámbor gyóntatója az élet küzdelmeire előkészít. De az ismeretlen szánalmasan tévedett volna; mert Micike magaviselete mindenhez inkább hasonlított, mint egy kolostori növendékéhez, a kinek kontya alatt istenfélő gondolatok rejtőznek.

- Oh, Mihály, ma se értem, hogy egy hideg fűszerüzletben töltöd napjaidat, ahelyett, hogy a kolostor térdeplőjén imádkoznál! A jó isten is arra alkotott, hogy egy rideg cellában morzsold a rózsafűzért s csak vasárnap vídulj föl, mikor pompás tyúkleves kerül a refectorium asztalára. Tudod, hogy sokkal komolyabb vagy, mint az öreg pap, aki a zárdában meggyóntatott bennünket?

Mihály bólintott és így szólott:

- Igen, gondoltam rá valaha, hogy szerzetes legyek, de szegény apám hallani se akart róla, hogy az üzletet otthagyjam. A vén kőelefánt az oka, hogy nem mondtam búcsút mindörökre a földi örömeknek.

- Öreg pajtás, nem mondanád meg, hogy mik a te örömeid itt a földön? - kérdezte Micike kíváncsian, miközben egy percig megállt sétájában, hogy tűnődő sógorán végignézzon.

Mihály behúnyta a szemét, mintha élete ösvényét fürkészőleg végigtekintené.

- A földi élettől nem szabad sokat várni, kicsikém, - mondta papos komolysággal és mégis rajongó tekintettel, mintha egy aranyos szószéken állna és ezer meg ezer ember figyelne egy nagy templomhajóban a szavaira. - Az élet csak komoly kötelességekből áll és minden pillanatért hálát kell adnunk, mely fájdalmas szívünket földeríti. Mi okom volna nekem, hogy a sorsom ellen panaszkodjam? Meg van a munkám és a nyugalmas pihenésem, a jó szellemek tüzet gyújtanak számomra egy csöndes házban, asztalom fölött barátságos lámpa ég és az éjszaka sötétsége oly lágyan borul fölem, mint a könnyű párnácska, melylyel megholt édes anyám betakargatott valaha. Fáradtan alszom el, pihenten ébredek és öreg könyveim, melyeket az apám meg a nagyapám is olvastak valamikor, épp oly hűségesek hozzám, mint régi butoraim, a zegzúgos falépcső és a mozdulatlan kőelefánt, mely a harmadik nemzedék álma fölött virraszt a nap sugarában és az éjszaka sötétjében. És nem vagy-e te is itt, kis pajtás, hogy egy magányos öreg ember életét földerítsd?

Micike megbillentette asszonyos kalapját és a szeme hálásan és szeretettel és csodálkozó meghatottsággal pihent meg a komoly Mihály duplatokáján.

- Igen, - mondta halkan, - itt vagyok és itt is maradok számodra, te drága, te magányos, öreg ember!

Most kiérték a házak közül a szántóföldekre, melyeknek szélén már zöldelő bokrok sötétlettek és újraéledt fák nyújtogatták ki boldogan karjaikat, mintha a tavaszi levegő őket is megrésze-gítette volna. Tompafényű ezüsfátyol borult az útakra és a mezei házakra, kigyózó víz-folyások siettek valami ismeretlen messzeség felé, óriás jegenyefák kémlelték a távot, ahova az aranyos nap nyugovóra tért és sötét hegyek olvadtak bele az alkonyat homályába, mely lassankint az egész világot elborította. Édes és boldog és csodálatos harmónia lebegett a föld fölött és a kisváros ablakai titokzatos csillagoknak látszottak, melyek egy idegen égitest messzeségéből villognak át a földi nyugalom szigetére.

Az erdei háznál, mely voltaképp egy schönbrunni mintára épített majorság volt, - a kisvárosiak ide rándultak ki vasárnap délután, - Micike megérintette Mihály vállát.

- Forduljunk vissza, mert Bábi megszid bennünket, mint a rossz gyermekeket. Bábi tejfölös paprikás csirkével vár bennünket.

Szótlanul végigmentek az alvó szántóföldeken és az erdei ház lassanként beleolvadt a leszálló éjszaka sötétségébe. A kisváros már elpihent, mire hazaértek, az utcákon alig járt ember, csak a városház előtt égett egy árva petróleumlámpa az oszlopos kandeláberben, melyet egy néhai agglegényének - a város egyetlen mecénásának - emlékére állítottak. A falépcsőn ódon illatok áramlottak feléjük, ódon illatok, melyek már a Takácsy néni életében belepték az emeletes sárga ház minden zugát. Az ebédlőben terítve volt már az asztal, egy nagy velencei vázában korai ibolyabokréta sötétlett, a muzsikáló óra élénken tiktakolt és az üvegszekrényből kíváncsian kémlelődtek ki a pirosszűrös pásztorok, a kik Mihályt valaha selypítő kisfiúnak látták.

Micike ledobta fejéről a kalapot, egy percre eltűnt a hálószo-ba sötétjében és csakhamar bő pongyolában tért vissza, aminőt a mézeshetes asszonyok szoktak viselni, hogy a haragos vén szakácsnőknek imponáljanak vele. Micike leült az asztalfőre, fejét a könyökére támasztotta és elgondolkodva nézett egy pillanatig a lámpa lángjába.

Mihály, aki már felöltötte törökös kaftánját, most kíváncsian megkérdezte tőle:

- Vajjon min töprengsz oly összehúzott szemöldökkel, kis pajtás?

Micike sokáig nem válaszolt, de az arca égett és a szeme csillogott és a tekintetéből valami különös boldogság sugárzott, mintha valami nagy és váratlan öröm érte volna. És ekkor felemelte a fejcskáját és így szólott:

- Nem furcsa-e, öreg Mihály, hogy egy idegen embert, aki távol él tőlem, az uramnak neveznek és hogy te, aki nekem szenteled az életedet, idegen vagy hozzám? Hát nem inkább te vagy az uram, mint az a másik, akivel még sohase volt egy közös gondolatom?

Mihály felelni akart, de nem tudott, mert Bábi most behozta a paprikás csirkét.

Egy nagyprépost, aki sírva fakad.

Egy este - vagy tíz nappal a Viktor visszatérése után - a két barát kissé hosszasan ült az asztalnál, mint rendesen (Mihály szemei újabban, isten csodájára, még éjféltajt is nyitva maradtak), mikor egyszerre eszeveszett lármá hallatszott az utca felől s egy kulcs hangosan megfordult odakünn a kapu zárában. Micike, aki mostanában kisgyerek módjára félt a rablók-tól, holtápadtan kapaszkodott meg az abrosz sarkába, Mihály pedig harciasan ugrott föl a helyéből, mintha odakünn egy orosz hadosztály állna az emeletes sárga ház előtt.

- Kis csacsi - mondta nyugodtságot szimulálva, bár belsőleg maga se volt sokkal nyugodtabb, mint az ostoba Micike - kis csacsi, csak nem gondolod talán, hogy a rablók ilyen tébolyodott üvöltéssel fognak betörni éjnek éjszakáján egy városi házba? Aki rabolni akar, az lábujj-hegyen lopózik és a suttogást is visszafojtja, - hiszen ekkora lármával nemcsak a rendőröket verik föl, hanem a temetőben nyugvó holtakat is. Nana, csak nem fogsz talán olyan gyerekséget elkövetni, hogy elájulsz?

Micike hátraszegte vértelen arcocskáját s az ajka remegett, mintha csakugyan az ájulás környékeznél.

- Oh, Mihály, meglásd, hogy megölnek bennünket, - hiszen tíz rabló ellen még a te híres medveerdő se sokat ér! Hallod, hogy már idebenn topognak a kapu alatt? Oh, istenkém, most a lépcsőkön jönnek fölfelé, - jaj, nyisd föl gyorsan az ablakot és kiálts ki segítségért az utcára! Hát nincs odakünn valaki, aki ezt a pokoli lármát meghallaná?

Az üvegajtó most nagy robajjal fölnyílt s az ebédlő küszöbén egy furcsa társaság jelent meg, mely mindenhez inkább hasonlított, mint rablóbandához: tíz becsípett úriember volt, tíz jókedvű korhely, a monoklis Viktor vezetése alatt, akinek szeme gyanusan csillogott, mintha valami istenien jó tréfának találná, hogy éjnek éjszakáján a saját lakásába betörést rendez.

- Fenséges hercegasszony - mondta Viktor akadozva, de valami lekötelező szeretetreméltósággal, - felséges hercegasszony, millió bocsánat, hogy az öreg Tányértalpuval való bizalmas együttlétét megzavarjuk, de a barátaim éheznek és szomjaznak, annyira éheznek és szomjaznak, hogy szinte üvöltenek a fájdalomtól. Ezek a ravasz fickók jól tudják, hogy a Tányértalpu pókhálós üvegeket rejteget odalenn a Kék elefánt pincéjében s hogy a Babi rántottája után öreg püspökök és reszketőkezű érsek is meg szokták nyalni a szájuk szélét. Oh, vén havasi medve, vajon illőnek tartanád, hogy egy Takácsy az éhségtől és a szomjúságtól hagyna elpusztulni tíz jóra való magyar embert?

A tíz jóra való magyar ember - négy városi hivatalnok és hat részeges környékbeli úr volt - harsogó éljenzésbe tört ki, de egy ösztönszerű sugallat, mely az öreg Mihály pillantása nyomán még a részegség ködén át is a lelkükbe suhant, egyszerre elnémította őket s tétovázva és a becsípettek ravasz pillantásával húzódtak közelebb a nyitott ajtóhoz.

- Urak, - mondta Mihály dörgő hangon és a szeme fénylett, mint a mesebeli kárbunkulus kő - urak, nem méltó tisztességes emberekhez, hogy egy úri házat korcsmának nézzenek. A részeg korhely, aki fiatal feleségét halálra rémíti, épp oly kevésbé érdemel kíméletet, mint a hitvány csürhe, mely az ilyen ember meghívását elfogadja. Nem, önök nem érdemelnek kíméletet - és ezért csak annyit mondok, ki innen, amíg a saját lábukon távozhatnak!

- Ohó, agg medveborjú, lassan a testtel! - kiáltott Viktor és hadonászva közelebb lépett a vén Mihályhoz. - Ki hitette el veled, hogy neked is szavad van a Takácsy-házban? Háziszolgának születél és még akkor is az maradsz, ha fehér szakállad a ferdesarkú cipődig ér! Coki a sarokba, vén kutya, amikor igazi urak is jelen vannak!

Mihály most fölemelte rettentő karját és a részeg ember megtorpanva térdre omlott, mintha hirtelen szélütés érte volna. Monoklija leesett szeméről és egész nagyságában végigvágódott a szőnyegen; és a Mihály vérbenforgó szemeiből következően, alkalmasint utolsó órája ütött volna, ha Micike, aki eddig halotthalványan ült a helyén, most egyszerre sikoltva föl nem ugrik.

- Mihály, ne bánts, mert megölöd! Ne bánts, hiszen már amúgy sincs élet benne! Elfelejtetted, hogy ő volt az anyádnak a legkedvesebb?

Mihály végigsimította homlokát óriási tenyerével, nagyot lélekzett és most már csöndesen szólott:

- Nem bántom, kicsikém!

Ujját fölemelte és az ajtó felé mutatott s a részeg emberek, mintegy hipnotizálva, hanyatt-homlok kisurrantak az ajtón s nehéz lépéseik végigdöngtek a falépcsőn, hogy aztán lassan elvesszenek az utca sötétjében. Viktor most fölemelte a fejét s ámulva körülnézett a világos szobában; de mielőtt szóhoz juthatott volna, Mihály komoran megállt előtte s halkán ezt mondta:

- Feküdj le!

Lehajolt és fölsegítette a szőnyegről, mint az ölbeli gyermeket, aki játékközben megütötte magát. És most már valami nagyapás gyöngédséggel szólott:

- Támaszkodj rám, majd besegítek az ágyadig! Vigyázz, mert mindjárt agyontaposod az üvegszemedet! Így, csak kapaszkodj meg a nyakamba, mint húsz évvel ezelőtt, mikor a kanyarod után legelőször fölkelte!

Mihály betámogatta öcsését a hálószobába, levetkőztette és lefektette, mint az álmos gyermeket s miután egy pillanatig mély szomorúsággal hallgatta a kifáradt korhely horkolását, lassan visszatért az ebédlőbe, ahol Micike még mindig ugyanazon a helyen állt s oly magatudatlan tekintettel nézett a szoba levegőjébe, mintha lelke millió és millió mértföldnyire járna a piszkos sártól, melyben az emberek földi élete lejátszódik. Mihály megérintette a vállát s ekkor szeliden és szomorúan elmosolyodott.

- Alszik? - kérdezte halkán, inkább egy pillantással, mint élőlőszóval.

- Alszik - felelte Mihály. - Reggelig alszik és reggel nem fogja tudni, hogy mi történt vele.

Micike most megfogta a vén legény kezét, gyermekszemei, melyek csodálatos fénnel ragyogtak ki sápadt arcából, szinte esdeklőleg belemélyedtek a sógora duplatokás prépost-arcába s így szólott, valami koravén komolysággal:

- Végy el tőle, Mihály!

Ha a muzsikáló óra hirtelen a pesti mulató kuplóját kezdte volna játszani a régi gavotte helyett, aligha ijedt volna meg jobban a harminckétéves öreg ember, mint most, hogy ezeket az érthetetlen szavakat meghallotta.

- Kitől vegyelek el, kislányom? - kérdezte reszketve és dobogó szívvel és bizonytalan hangon, mely sehogyse hasonlított a megszokott, régi hangjához.

- Az uramtól, Mihály!

- Hát nem szereted az uradat?

- Nem, Mihály, nem szeretem, mert ez nem az uram, nem a kicsike, udvarias és gavallér Viktorom, hanem egy idegen ember, aki annyira távol áll tőlem, mintha mindeddig egy ismeretlen világrészben élt volna. Nem a Takácsy néni kényeztetett kis Viktorja ez, nem a

hajtani lovagom, aki vasárnaponként a cukrászdában nyalánkságokat vett nekem, nem a drága kis diák, aki valamikor a zárdába hazakísért, hanem egy félelmetes idegen, akivé a rossz szellemek a gyermekkori pajtásomat átváltoztatták. Oh, Mihály, bizonyosan meghalnék, ha ez az idegen még egyszer egy magányos szobában egyedül maradna velem!

- És ha egy jó szellem megint visszaváltoztatná a régi Viktorodat?

- Nem, öreg Mihály, az én régi Viktorom nem él többé. Érzem és bizonyosan tudom, hogy nem él többé. Elnyelte a sötétség, mint Takácsy bácsit és Lujza nénit, mint a régi vasárnap délutánokat, mint édes apád nagy ujságját a meleg kályha mellett, mint a sült alma szagát vagy a levendulaillatot, mely édesanyádat körülvette. Mindent elnyelt a sötétség, csak téged hagyott itt, a te buksi, nagy, öreg fejedet, mely most is olyan komoly és olyan drága és olyan hűséges, mint a régi téli alkonyatokon, amikor meséskönyveddel a kezeden a kis zsámolyodon kuksoltál.

Mihály lehajtotta a fejét, mintha maga is ott járna valahol a levendulaillatos, sültalmaszagú multakban, amikor az édesapja karosszéke még ott állott a fehér kályha mellett, amikor szent édesanyja tipegve járt ide-oda a konyha és az ebédlő között s amikor az öreg Takácsy első ásitására sietve lefektették őket hálós ágycskáikba s a sötétség lomhán elborította a muzsikáló óra birodalmát. És most megdermedve és borzongva gondolt a sötétségre, mely porrálett öregein kívül a kurtaszoknyás Viktort is mindörökre elnyelte...

Micike újra megérintette a karját és halkán ismételte:

- Végy el tőle, Mihály!

A vén ember arca most megvonaglott, mintha sírni akarna.

- Kislányom - mondta szánalmas vergődéssel - drága kis lányom, mit akarsz velem? Én egy ostoba és esetlen vén ember vagyok, aki arra születtem, hogy igavonó állat legyek és akire sohase nézett még másképp asszonyszem, mint egy öreg omladékra, vagy egy régi házra, vagy egy unalmas tájképre, melyen bóbiskolva halad keresztül minden utas. A Viktor fiatalsága és minden más ember fiatalsága oly messze esik tőlem, mint egy idegen világrész, mert én magam sohase voltam fiatal és voltaképp késő vénségemig csak egy ügyetlen gyermek maradok. Mit kezdenél velem, aki talán sohase éreztem semmit abból, amit más boldogok az én koromban éreznek, vagy ha éreztem is, hát félénken elrejtettem a világ elől, mert mindig attól tartottam, hogy az okos felnőttek kinevetnek érte. Hogy illenék a te dalos, kacagó, drága és hófehér fiatalságod egy vén romhoz, mely csak az esőben és a viharban érzi jól magát? Még a meghalt édesapám sírjához se mernék elmenni többé, ha annyira gonosz volnék, hogy a te virágzó életedet a magaméhoz csatolnám...

Micike megrázta a fejét, - a vér most már visszatért az arcába - és csöndesen és szégyenkezve és valami titokzatosan bájos mosolygással így szólott:

- Végy el, tőle, Mihály, mert te vagy az egyetlen ember a földön, akit igazán szeretek...

És ekkor egy gyöngéd mozdulattal odaborult a Mihály széles vállára és tiszta leányszeme napsugaras ragyogással nézett a vén ember arcába, mely e pillanatban egy nagy, esetlen, izgalmasan szinte fuldokló iskolásgyermekéhez hasonlított, egy kövér és pufók iskolásgyermekéhez, akinek voltaképp rövid nadrágban kellene még járni, nagy táskával a hátán, mert csak jókedvű farsangi komédia volt, hogy komoly és felnőtt üzletembernek mondta magát.

- Igen, Mihály, téged szeretlek egyedül, mert jó vagy és igaz vagy és becsületes vagy és inkább százszor meghalnál, semhogy egy szegény kis teremtményt megszorítanál. Egy csúf és komoly öregember vagy, egy reggeltől-estig robotoló, fantáziátlan kalmár lélek vagy, akinek képe még talán soha sem fordult meg egy kolostori kis leány lelkében és én mégis csak téged

szeretlek egyedül, mert a jóság és a szeretet vagy, öreg Mihály, a gyermekkorom kialudt melegsége vagy, akinek közelsége az apám drága tekintetét, az anyám mártíriumát, az otthonom édességét idézi föl bennem, meg a kertet, melynek bokrai közt játszottam valaha, meg a konyhazugot, ahol az első könyvemet olvastam, meg a téli éjszakákat, mikor oly jól esett félni a sötét szobában. A múltam és a gyermekségem vagy és a dörmögő medvehangod nélkül épp oly lehetetlen volna az életem, mint levegő és víz nélkül. Ha szeretsz, öreg Mihály, végy el tőle, mert a tied akarok lenni...

Mihály nem adott választ, de erős ajkai megrándultak és nagy teste megrázkódott az indulattól és apró szemeit hirtelen elhomályosította a könnyek fátyola. Olyan volt, mint egy pityergő nagyprépost és a pajkos Micike oly ellenállhatatlanul komikusnak találta a látványt, hogy egyszerre édesen elnevette magát.

Egy éjjel a Kék elefántnál.

(Az író élményeiből.)

Tavaly fölolvadni hívtak egy vidéki városkába s bár tél volt s csak nem rég estem túl egy kellemetlen bronchitisen, szívesen elszántam magam a hosszú útra, mert az isten háta mögött fekvő kis helység, melybe a vonat is csak súlyos nehézségek után bír eljutni, már régóta izgatta a fantáziámat. Az apró házakba, melyeknek ablakaiból mély völgyszakadékokba nyílik kilátás, valaha bőrkötényes nagyapók zárkóztak el a tatárok és törökök elől, a felkiáltó jel alakú őrtoronyban turbános katona dicsérte az urat s a vár utcáján vastagnyakú kuruc vezérek lovagoltak föl alkonyatonként az összetöporodott kis püspökhöz, hogy bűneik alól feloldja őket. Századévek óta jóformán semmi se változott a patinás kisvárosban, a vén házak falaiban még ott vannak az ágyúgolyók, melyeket kétszáz évvel ezelőtt lőtt beléjük az istentelen ellenség, az őrtorony még mindig kíváncsian kémleli a távoli kék hegyeket s a várbeli rezidenciában most is tipegve jár a szentéletű püspök, aki csupán az égiekkel érintkezik (meg egy évben egyszer, - a felség nevenapján - a városi urakkal, akiket az asztalnál vendégül lát). Uj ház ötven esztendeje nem épült a kisvárosban s mikor a zsidó fakereskedő harmadéve tágas bódét építtetett a fenyődeszkák számára, a helyi lap külön cikket irt az eseményről, annak a reményének adva kifejezést, hogy Bakonyvárt nemsokára jogosan megilleti a „magyar Liverpoole” elnevezés.

A vasutnál a városka honoráciorai fogadtak, a polgármester, a főjegyző, a gyógyszerész, a városi fizikus s rövid üdvözlés után kijelentették, hogy Takácsy Mihályhoz fognak elszállásolni, a *Kék elefánt*-ba.

- Ez egy szállodának a neve? - kérdeztem közömbösen, mert voltaképpen egészen mindegynek találtam, vajjon a *Kék elefánt*-ban, a *Vörös ökör*-ben, vagy az *Arany oroszán*-ban fogom-e átkozni féléjszakán át az egereket és a poloskákat.

A polgármester azonban derűsen fölvilágosított.

- Nem, a Kék elefánt nem szálloda, hanem fűszer- és gyarmatárú üzlet, melyet másfélszáz évvel ezelőtt alapított a mostani tulajdonos dédapja. Ez a legrégibb ház az egész városban s mivel az író urak szeretik a biedermeier-hangulatokat, ezt a szállást még a püspöki rezidenciánál is különbnek tartottuk. A Kék elefántban nemcsak a butorokat fogja érdekesnek találni az író úr, hanem magát a házigazdát is, aki szintén megírni való típus.

- Nem is szólva a háziasszonyról, akinél csinosabb menyecske a fővárosban is aligha akad, - tette hozzá csettintve a városi fizikus.

- És a sógor, az talán kutya? - tette hozzá mosolyogva a főnótárius.

Mindnyájan derűlten bólintottak, mint akiknek valami átkozottul pajkos történet jut az eszükbe, de közben előállt a város fogata (egy tiszteletreméltó vén bárka, melybe két kövér fekete ló volt fogva, amilyenel a kanonokok szoktak járni) s a polgármester mellém telepedve szólott:

- Nemcsak pompás, régi butorokat, érdekes házigazdát és csinos menyecskét fog találni a Kék elefántban, hanem egy valóságos regénythémát is, ezt pedig az urak többre becsülik akár milyen földi kincsnél...

A bevonuláskor csak futólag láttam a házaspárt, melyet, mint érdekes témát följánlottak számomra, de őszintén szólva, nem költötték bennem azt az impressziót, hogy az ő révükön fogom megírni életem chef d'oeuvrejét. Az asszonyka csinos és fehér volt, keveset beszél és

sokat mosolygott s láthatólag zavarba hozta, hogy egy pesti íróval beszél, az úr pedig tipikus példányát személyesítette meg a jól táplált és gondok nélkül élő vidéki filiszternek, aki csak vasárnap olvas ujságot, de a huszadik sornál elalszik s harmincéves korában szerencsésen megüti a másfél mázsát, anélkül, hogy valami jelentősebb izgalom az életét megzavarta volna. Mi volna ezeknek a multjában olyasmi, ami engem, mint regényírót érdekelhetne? Ha ez a házaspár regénytéma, akkor a murokrépa vagy a tejberizskása is megérdemli, hogy három-kötetes regényt írjunk róla.

A fölolvadás meglehetősen sikerült, kedvesen, bár némi óvatossággal megtapsoltak (a vidék nem kényezteti el a pesti írókat), az estély után pedig lakomára gyűltünk össze a Griff éttermében, ahol néhány szemrevaló asszony is megjelent, sőt egy-két csinos leány is ott ült az asztal körül, aki mind megtisztelt azzal, hogy az autogrammat elfogadta. A polgármester ékes szavakban felköszöntött, annak a reményének adva kifejezést, hogy a nemzet innen-onnan mégis csak meg fogja becsülni az irodalmat s immár közel az idő, amikor a sors a magyar írókat sem fogja kárhozatni többé, hogy koplalva és nélkülözve élje végig nyomorult földi életét. A polgármester nyilvánvalólag azt hitte, hogy az író ma is retket és fekete kenyeret ebédel, rojtos kézelőt visel, s ágyra jár valahová a külvárosban, ahol rajta kívül csupán zsebmeteszők és sikkasztók laknak. Ujdonatúj frakkom, hófehér plasztronom szemmel láthatólag megzavarta kissé hitében, de utóbb valószínűleg mégis megnyugodott a gondolatban, hogy a frakkot egy irodalmi maecenástól kaptam kölcsön.

A fekete kávénál a városi fizikus felesége rátért arra az érdekes regénytémára, melyet a polgármester már a vasuti állomásonál megemlített: a kövér Takácsy Mihályra és hófehér kis hitestársára, akiknek története még most is a legérdekesebb beszéd tárgya volt az unalmas kisvárosnak. Mert ezek a fiatalok - csak ne kacagjon, kérem, mert voltaképp az öreg Mihály is fiatal - ugyancsak megszenvedtek ám ezért a boldogságért, hogy egymáséi lehessenek.

- Talán egy zsarnok apáról van szó? - kérdeztem udvariasan, mert a történet voltaképp semmit se érdekelt.

A főorvosné megrázta a fejét, - a szép, telt vállai is megrázkódtak, melyek kacérul kifehérltek a dekolletált ruhájából.

- Óh, dehogy, nem volt zsarnok apa a látóhatáron, hiszen Micike már öt éves korában árván maradt s voltaképp a két Takácsy fiú nevelte föl, akik egyedüli rokonai voltak a földön. Viktor, az életrevalóbb, utóbb feleségül vette a hugocskáját, de a házasság nem volt boldog, mert az új férj csakhamar kártyássá és iszákossá lett s gyalázatosan elhanyagolta a feleségét. Erre az idősebbik, a mormogó vén Mihály, egy napon elkergette öccsét a családi házból, készpénzben kifizette az örökségét, s tíz hónap múlva feleségül vette a hófehér kis sógornőjét, aki azóta a legboldogabb asszony az egész világon. Mindez azonban még nem volna regénytéma. De a furcsaság ott kezdődik, hogy a könnyelmű Viktor két esztendő alatt az utolsó fillérjét is elveszítette a monte-carlói játékbankban s koldusszegényen, az alkoholtól elbárgyulva, magával szinte tehetetlenül kopogtatott be a sárga házba, ahol a megtért fiút szeretettel fogadták. Esztendők óta egy földel alatt lakik a bátyjával és a feleségével, csöndesen és szótalanul húzódik meg a családi asztal mellett, ugyanabban a szobában lakik, ahol valamikor az agglegény bátyja lakott s hangtalanul, zugolódás nélkül nézi éveken és hónapokon keresztül az új házaspár boldogságát. Vajjon gondol-e valamire a szegény, elzüllött paralitikus fiú, aki az életét így könnyelműen elfecsérelte? Vajjon megfordul-e még zavart fejében az egykori vidám esték emléke, mikor Micikéje kacagva ült a lábaihoz s a muzsikáló óra még neki játszotta el a sirbatért nagymamák gavotte-ját? Vagy hangok és színek, gyönyörűségek és fájdalmak mind elmosódtak-e már zavaros szemei előtt, melyek fáradtan és megtörve csukódnak le, mikor a barátságos lámpafény az új boldogság fölött kigyullad esténként?

Szép szomszédnőm nagy bensőséggel mondta el ezt a hosszú történetet, - és a regénytéma, melyet az imént még annyira lefitymáltam, most már nem tűnt föl többé előttem oly szürkének és jelentéktelennek, mint a vasuti állomáson, ahol a polgármester említést tett róla. A város fejének igaza volt: csakugyan felébredt bennem az író, aki egy jó regénytárgyat többre becsül minden földi kincsnél. Most már alig vártam, hogy a régi, sárga házba visszatérhessek; szerencsére a kisvárosiak korán elálmosodnak s valaki - alighanem a főjegyző - már jóval éjfél előtt megkínált a szent János áldomásával, udvariasan fölemlítve, hogy a vonat hajnalban indul a főváros felé s néhány órai pihenésre még a korhely íróknak is szükségük van. Az urak aztán csoportosan hazakísértek a *Kék elefánt*-ig s miután megígértették velem, hogy hamarosan visszatérek, azzal a meggyőződéssel búcsúztak el tőlem, hogy egy éhes firkászt végre a kedvük szerint jól tartottak.

Halkan, lábujjhegyen haladtam föl az ódon falépcsőkön, nehogy az alvó háziakat fölébresszem, de az emeletre érve, váratlan meglepetés ért: kövér házigazdám zavartan és mosolyogva dugta ki duplatokás arcát az ebédlő ajtaján.

- Bocsánat, - mondta valami esetlen mentegetőzéssel, - de végtelenül boldogok volnánk, ha egy csésze theára szerencsétlenné bennünket. A feleségem ébren maradt, csak hogy az író urat megvárja és én is nagy szerencsének tartanám, ha szerény házamat megtisztelné.

- Nem lesz nagyon későn? - kérdeztem udvariaskodva, bár alapjában véve, most már határozott örömet éreztem, hogy a családi tűzhelyüket megnézhetem.

- Óh, nekünk kisvárosiaknak a legkevesebb alvás is elég, hiszen különben évszám annyit alszunk, mint a mormotérok. És a feleségem végtelenül boldog volna, mert bár szenvedélyes olvasó, még sohase látott eleven író. Azt hiszem, hogy Nagyságod az első eleven író, aki ebbe a kisvárosba a lábát betette...

Beléptem a szobába és mindjárt meg is álltam a küszöbön; a látvány, mely eléem tárult, egyszerre feltüzelte a fantáziámat, régi, elfeledett hangulatok csaptak meg, mintha egy nagyon-nagyon messze világba tévedtem volna hirtelen, melyet talán csak a gyermekkori álmaimban láttam valamikor. Öreg mamák, tipegő nagyapók világa volt ez, csöndességtől zúgó vasárnap délutánok levegője reszketett a fehér lámpa alatt, régimódi üvegszekrényekből furcsa porcellánfigurák mosolyogtak rám, egy antik sublád fölött, amelynek színe évszázados templomi székekre emlékeztetett, hajporos dáma képe függött, az oszlopos muzsikáló órán megcsillant az empire-sas arany szárnya. Minden butordarab régen megülte a százéves születésnapját, a kredencen aranyszélű bécsi kávéscsészék csillogtak, az ablakfüggönyök középkori miseruhákra emlékeztettek, egy imázsamolyon még meglátszott a halotti ingükben pihenő ősök térdnyoma s régi, megsárgult csipkék sápadoztak egy antik szofa vánkosain. Magán a szofán egy vértelenarcú, nagyon furcsa fiatalember ült, aki eltorzult arcán még mindig konokul viselte a monoklit, bár a feje fáradtan megcsuklott, mikor üdvözlésemre kíséreltetett, hogy a helyéből fölkeljen.

A prépostarcú kis öreg közelebb húzott egy asztalkát a fűtött kandallóhoz, az asszony, aki mostan egy csodálatosan szép és színes virághoz hasonlított, meggyújtotta a borszeszt a szamovár alatt s én, barátságos szivarszó mellett, mesélgetni kezdtem nekik egyetmást a pesti írók életéről. Közben azonban lopott pillantásokat vettem a szofán ülő fiatalemberre, aki erőtlen ajkai közt makacsul tartotta az egyiptomi cigarettát s néha helyeslőleg bólintott, bár szemei, melyek néha hirtelen felcsillogtak vértelen arcában, csakhamar bágyadtan lecsukódtak megint. Az asszony, aki félig az én mesémet hallgatta, félig a bóbiskoló, régi urára figyelt, az egyik pauzánál odasurrant a sógorához.

- Viktor, - mondta halkan és valami drága és szívbelopózó kedvességgel, - Viktor, édesem, itt van a forralt borod!

A fiatal ember fölriadt álmából, mire kövér bátyja is gyöngéden közelebb lépett hozzá.

- Igyál, öcsém, a jó, fűszeres bor föl fog melegíteni! Ez a nyolcvankettesből való, amit a boldogult édesapánk még a püspök úrtól vett valaha.

Viktor fölnyitotta a szemét, nehézkesen hörpintett a borból, aztán megszólalt, mint a kényeskedő gyermek, aki tudja, hogy a szerettei a közelében vannak.

- Fázom!

Az asszony most levette a kendőjét és a vállára borította.

- Szegény barátom, le kell feküdnöd, mert késő éjszaka van. A jó, puha ágyacskába fogsz lefeküdni és ott iszod meg a nagyszerű forralt borodat!

Mihály bólintott és halkán ismételte dörögő medvehangján:

- Le fogsz feküdni, öcsém!

Mindketten bekísérték Viktort a hálósobájába, ahol már fölmelegített párnái várakoztak rá, levetkőztették és meggyújtották az éjjeli mécsest, - aztán halkán, lábujjhegyen tértek vissza az ebédlőbe, ahol elgondolkozva várakoztak rájuk. Az előbb - a Viktor jelenlétében - szinte idegenül viselkedtek egymással szemben, szinte féltek, hogy a másikat a szerelmükkel megszorítják, most lassan, kéz a kézben jöttek s az arcuk tüzelt és a szemük ragyogott s nekem, megmagyarázhatatlan benyomásaim közepette, ekkor úgy tetszett, hogy nem is ők azok többé, akiket az imént láttam, hanem messziről, a bemohosodott multakból közeledik felém két furcsa szerelmes, akikhez hasonlókat csak öreg képeken lehet látni, két boldog és istenfélő lény a tipegő nagyapók és nagymamák idejéből, a porladó, jámbor életű ősök idejéből, akik az emeletes, sárga házat megépítették valaha.

Búcsúztam és magam is nyugodni tértem a vendégszobában, ahol még mindig barátságos tűz égett. Csönd lett az öreg házban, öntudatom lassankint elzsibbadt s messziről, mint egy idegen világból, halkán megcsendült a muzsikáló óra gavotte-ja. És ekkor úgy éreztem, hogy a finom, zengő-bongó, szinte tündéries hangokból egy filigrán aranyhíd támad, egy káprázatos aranyhíd, melyen át észrevétlenül átlibbenek az Álomország gyémántleveles fái közé.

-&-